

Unia Europejska

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013

Cel 3:

Europejska współpraca terytorialna

Program Współpracy Międzyregionalnej
(INTERREG IVC)

wspierający
inicjatywę Komisji Europejskiej
„Regiony na rzecz zmian gospodarczych”

Poprawiony trzeci PROJEKT
PROGRAMU OPERACYJNEGO

20 grudnia 2006 r.

Spis treści

Rozdział 1. Opis programu.....	3
Rozdział 2. Wprowadzenie.....	5
2.1. Współpraca międzyregionalna w obliczu zmian.....	5
2.2. Zmiany kontekstu globalnego i terytorialnego.....	5
2.3. Zmiany w kontekście politycznym.....	6
2.4. Ogólne założenia oraz obszar oddziaływania programu	9
Rozdział 3. Analiza.....	11
3.1. Wprowadzenie.....	11
3.2. Ogólne trendy i zmiany w Europie.....	11
3.3. Innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy: kontekst strategiczny, bieżąca sytuacja oraz przyszłe kierunki rozwoju.....	13
3.4. Środowisko naturalne i zapobieganie ryzyku: kontekst strategiczny, bieżąca sytuacja i przyszłe kierunki rozwoju.....	19
3.5. Doświadczenie ze współpracy międzyregionalnej.....	29
3.6. Analiza SWOT.....	39
Rozdział 4. Strategia programu.....	44
4.1. Cel ogólny.....	44
4.2. Cele szczegółowe	45
4.3. Identyfikacja tematycznych osi priorytetowych.....	46
4.4. Rodzaje interwencji	47
4.5. Wskaźniki rezultatu i oddziaływania.....	51
4.6. Wyniki ewaluacji wstępnej (ex ante).....	51
4.7. Uwzględnienie rezultatów SEA w strategii programu.....	51
Rozdział 5. Osie priorytetowe	53
5.1. Wprowadzenie.....	53
5.2. Priorytet 1: Innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy.....	54
5.3. Priorytet 2: Środowisko naturalne i zapobieganie ryzyku.....	57
5.4. Priorytet 3: Pomoc techniczna.....	62
Rozdział 6. Założenia implementacyjne.....	64
6.1. Struktury programu.....	64
6.2. Procedury wyboru projektów.....	72
6.3. System monitorowania i oceny.....	73
6.4. Partnerstwo.....	77
Rozdział 7: Postanowienia finansowe.....	79
7.1. Wprowadzenie.....	79
7.2. Plan finansowania.....	79
7.3. Kwalifikowalność geograficzna parterów.....	80
7.4. Poziom współfinansowania.....	81
Rozdział 8: Komplementarność z innymi programami i politykami UE	83
8.1. Komplementarność ze współpracą podejmowaną w ramach innych programów.....	83
8.2. Spójność z działaniami współfinansowanymi z EFRROW.....	83
8.3. Spójność z innymi politykami UE.....	84
ZAŁĄCZNIK 1: Struktura procesu programowania.....	85
ZAŁĄCZNIK 2: Wykaz wskaźników produktu i rezultatu.....	87
ZAŁĄCZNIK 3: Możliwe tematy dla sieci tworzonych w ramach opcji szybkiej ścieżki (Fast Track).....	91
ZAŁĄCZNIK 4: Podsumowanie ewaluacji wstępnej.....	98
ZAŁĄCZNIK 5: Źródła informacji.....	101

Rozdział 1. Opis programu

Celem Programu Współpracy Międzyregionalnej jest umożliwienie współpracy pomiędzy władzami i podmiotami na szczeblu regionalnym oraz lokalnym z różnych krajów UE-27, a także Norwegii i Szwajcarii w ramach projektów służących wymianie i przekazywaniu doświadczeń oraz wspólnemu opracowywaniu koncepcji i narzędzi, które wpłyną na poprawę efektywności polityk rozwoju regionalnego i przyczynią się do modernizacji gospodarki.

Zgodnie ze strategicznymi wytycznymi Wspólnoty w sprawie polityki spójności na lata 2007-2013 celem programu jest wspieranie strategii Unii na rzecz wzrostu i zatrudnienia. Program stanowi istotny instrument wdrażania inicjatywy UE „Regiony na rzecz zmian gospodarczych” wspierającej sieci regionów i miast, które opracowują i testują optymalne działania na rzecz modernizacji gospodarki poprzez projekty realizujące program Unii na rzecz wzrostu i zatrudnienia, upowszechniające takie działania we wszystkich regionach celem wzmocnienia ich zrównoważonego wzrostu i zmniejszenia różnic gospodarczych między nimi.

Struktura programu opiera się na dwóch priorytetach tematycznych, grupując dziedziny działania, które są kluczowe dla uzyskania wsparcia regionów Europy dla strategii unijnej na rzecz wzrostu, zatrudnienia oraz zrównoważonego rozwoju.

Priorytet 1 dotyczy **innowacyjności oraz gospodarki opartej na wiedzy**, koncentrując się przede wszystkim na kwestiach związanych z innowacyjnością, badaniami i rozwojem technologii, przedsiębiorczością oraz MŚP, społeczeństwem informacyjnym, zatrudnieniem i kwalifikacjami.

Priorytet 2 dotyczy **środowiska naturalnego i zapobiegania ryzyku**, a w szczególności kwestii związanych z zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi, gospodarką wodną, gospodarką odpadami, różnorodnością biologiczną oraz zachowaniem dziedzictwa naturalnego, energetyką, zrównoważonym transportem, dziedzictwem kulturowym i krajobrazem.

Program ten wspiera dwa różne rodzaje interwencji, które wzajemnie się uzupełniają i pomagają zrealizować cele programu.

Pierwszy typ interwencji to **inicjatywy regionalne** - projekty zainicjowane przez podmioty na szczeblu regionalnym i lokalnym ukierunkowane na wymianę doświadczeń w określonym obszarze polityki w celu rozpoznania działań optymalnych oraz opracowania nowych narzędzi i metod wdrożenia.

Drugi typ interwencji to tzw. **opcja szybkiej ścieżki**. Będzie ona polegała na tworzeniu sieci łączących regiony, które posiadają znaczne doświadczenie w określonym obszarze polityki oraz regiony, które pragną osiągać lepsze wyniki w danej dziedzinie. Celem tej interwencji jest zapewnienie, iż rozpoznane działania optymalne zostaną uwzględnione w programach na rzecz konwergencji i konkurencyjności (programy Celu 1. i 2.).

Program jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Całkowity wkład z EFRR na lata 2007-2013 wynosi 321 milionów EUR. Program obejmuje całe terytorium Unii Europejskiej oraz Norwegię i Szwajcarię. Współfinansuje udział władz

publicznych oraz podmiotów o charakterze publicznym (public equivalent body) z tych krajów. Udział podmiotów spoza terenu objętego programem jest możliwy po spełnieniu określonych warunków.

Rozdział 2. Wprowadzenie

2.1. Współpraca międzyregionalna w obliczu zmian

Niniejszy Program Operacyjny jest finansowany w ramach współpracy międzyregionalnej prowadzonej w Unii Europejskiej zgodnie z polityką spójności na lata 2007-2013. Program umożliwi współpracę międzyregionalną, inicjując współpracę w ramach projektów pomiędzy władzami regionalnymi i lokalnymi z różnych krajów celem wymiany i przekazania doświadczeń w zakresie polityki regionalnej, jak również wspólnego doskonalenia oraz rozwoju metod i instrumentów polityki regionalnej. Program ten będzie częściowo finansowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

Program Współpracy Międzyregionalnej na lata 2007-2013 korzysta z doświadczeń inicjatywy Wspólnoty INTERREG III C (2002-2006), której celem było wzmocnienie gospodarczej i społecznej spójności Europy poprzez finansowanie przedsięwzięć wzmacniających współpracę pomiędzy władzami regionalnymi i lokalnymi na terytorium UE prowadzącą do zrównoważonego rozwoju kontynentu. W ramach programu INTERREG III C zatwierdzono ponad 260 projektów, w których realizację zaangażowanych było ponad 2500 władz regionalnych i lokalnych oraz instytucji o charakterze publicznym z 49 różnych krajów. Przedsięwzięcia te dotyczyły wielu zagadnień związanych z wdrażaniem regionalnej polityki Unii Europejskiej (UE), głównie w zakresie kompetencji instytucji publicznych w sprawach rozwoju regionalnego.

Doświadczenia zdobyte w ramach współpracy międzyregionalnej w tamtym okresie są pozytywne, ponieważ dzięki programowi wiele podmiotów z terytorium Unii Europejskiej prowadzących działania w różnych obszarach tematycznych nawiązało kontakty. Należy zatem kontynuować współpracę międzyregionalną, uwzględniając jej dotychczasowe rezultaty oraz wprowadzając w bieżącym programie pewne zmiany konieczne ze względu na nowe, globalne i terytorialne wyzwania stojące przed Europą, jak również zmieniony model oraz nowe kierunki polityki spójności na lata 2007-2013.

2.2 Zmiany kontekstu globalnego i terytorialnego

Główne zjawiska, które wpłynęły na kontekst tworzenia niniejszego projektu Programu Operacyjnego na rzecz współpracy międzyregionalnej na lata 2007-2013 są następujące:

- *niedawne zwiększenie się liczby Państw Członkowskich do 25 oraz przystąpienie do Unii Bułgarii i Rumunii w 2007 r., co w sposób znaczący zwiększyło poziom zróżnicowania na terytorium UE;*
- *większa globalizacja rynków oraz słabsza pozycja Europy pod względem rozwoju i konkurencyjności w stosunku do Stanów Zjednoczonych i niektórych krajów azjatyckich;*
- *szybciej postępująca zmiana klimatyczna i jej oddziaływanie na terytorium UE;*
- *zmiany demograficzne oraz ich wpływ na rynki pracy;*
- *kierunki rozwoju regionalnego i terytorialnego (proces doganiania Europy Zachodniej przez Europę Centralną i Wschodnią, szybszy rozwój metropolii).*

Zjawiska te mają strategiczne znaczenie dla wszystkich polityk unijnych w nadchodzących latach. W najistotniejszy sposób wpłynęły one na strategię lizbońską i goteborską, które z kolei ukształtowały strategię UE na rzecz polityki spójności na lata 2007-2013.

2.3. Zmiany w kontekście politycznym

2.3.1 Uaktualniona strategia lizbońska i goteborska

Aby sprostać powyższym wyzwaniom, Unia Europejska postanowiła zwiększyć swoją konkurencyjność, swój potencjał wzrostu oraz produktywność, jak również wzmocnić spójność społeczną. Proces ten składa się z kilku etapów.

W marcu 2000 r. w Lizbonie głowy państw i rządów Unii Europejskiej postawiły sobie ambitny cel: Unia Europejska miała stać się „najbardziej konkurencyjną i dynamiczną, opartą na wiedzy gospodarką świata, zdolną do trwałego wzrostu gospodarczego i oferującą lepsze miejsca pracy i większą ich liczbę oraz zapewniającą większą spójność społeczną”. Zgodzono się, że aby zrealizować to założenie, należy zastosować strategię całościową, której celem będzie:

- Przygotowanie procesu przejścia do gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwa opartego na wiedzy poprzez zastosowanie skuteczniejszych polityk na rzecz społeczeństwa informacyjnego oraz badań i rozwoju, przyspieszenie reformy strukturalnej w zakresie konkurencyjności i innowacyjności, jak również poprzez uzupełnienie rynku wewnętrznego;
- Unowocześnienie europejskiego modelu społecznego, inwestycje w kapitał ludzki i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
- Utrzymywanie korzystnej sytuacji gospodarczej oraz sprzyjającego wzrostu gospodarczego za pomocą odpowiedniej kombinacji polityki makroekonomicznej.

W czerwcu 2001 r. Unia Europejska ustaliła w Goteborgu strategię na rzecz zrównoważonego rozwoju, która stanowi uzupełnienie zaangażowania politycznego Unii w proces odnowy gospodarczej i społecznej, jak również nadaje strategii lizbońskiej trzeci wymiar dotyczący kwestii związanych z ochroną środowiska naturalnego.

Jednakże ze względu na niewielki postęp w realizacji głównych celów strategii lizbońskiej, w marcu 2005 r. Komisja zaproponowała Radzie Europejskiej nowe partnerstwo na rzecz wzrostu i zatrudnienia. Rada zgodziła się na cele polityki przedstawione przez Komisję i podkreśliła potrzebę ponownego uruchomienia strategii lizbońskiej. Nowa inicjatywa wymagała od Unii „*mobilizacji wszystkich stosownych narodowych i wspólnotowych środków, łącznie z polityką spójności*”. Rada stwierdziła ponadto, że konieczne jest większe zaangażowanie w realizację celów strategii lizbońskiej ze strony podmiotów regionalnych i lokalnych oraz partnerów społecznych. Jest to szczególnie istotne w przypadku spraw takich jak innowacyjność oraz gospodarka oparta na wiedzy, zatrudnienie, kapitał ludzki, przedsiębiorczość, wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw lub dostęp do finansowania kapitału podwyższonego ryzyka, gdzie większa bliskość zaangażowanych podmiotów jest niezbędna.

Taka odnowiona strategia lizbońska tworzy kontekst dla wielu inicjatyw i polityk unijnych, które przyczyniają się do osiągnięcia pewnych jej założeń. Do takich polityk zaliczyć można

polityki tematyczne takie jak inicjatywa „i2010: Europejskie Społeczeństwo Informacyjne”, której celem jest wspieranie rozwoju ekonomii cyfrowej i szerszego stosowania przez obywateli i przedsiębiorstwa technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Komisja Europejska zaleciła w swoim pierwszym, opublikowanym w styczniu 2006 r. sprawozdaniu rocznym z postępów w realizacji strategii lizbońskiej, aby Państwa Członkowskie zapewniły ukierunkowanie inwestycji Wspólnoty w spójność oraz rozwój gospodarczy na wspieranie strategii lizbońskiej oraz skupienie nowego pakietu programów polityki spójności na 4 kluczowych działaniach: 1) większych inwestycjach w wiedzę i innowacyjność; 2) odblokowaniu potencjału biznesowego, szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw; 3) podjęciu działań będących odpowiedzią na procesy globalizacji i starzenia się społeczeństwa; oraz 4) skuteczniejszej i bardziej zintegrowanej polityce energetycznej UE.

Poza realizowaniem ogólnych wytycznych dla całej Unii Europejskiej w latach 2007-2013 należy również skierować środki finansowe do regionów mniej rozwiniętych ze względu na wzrost różnic gospodarczych na terenie Wspólnoty powstały w wyniku rozszerzenia się UE w maju 2004 r., a następnie w 2007 r. Analizując oddzielne polityki na rzecz innowacyjności oraz gospodarki opartej na wiedzy tworzące strategię lizbońską, można dostrzec wiele przykładów regionalnej nierównowagi, która charakteryzuje obecną sytuację w Unii (np. regiony wiodące w zakresie badań i infrastruktury innowacyjnej są niemal wyłącznie położone w krajach UE-15, a regiony najsłabiej rozwinięte pod tym względem - w nowych Państwach Członkowskich). Z drugiej strony zaobserwować można proces doganiania polityk UE-15 przez niektóre polityki rozwoju terytorialnego nowych Państw Członkowskich (na przykład polityka edukacyjna).

Czwarty raport na temat spójności przyjęty w lutym 2006 r. potwierdził, że rozszerzenie Unii stanowi niepowtarzalną szansę na wzmocnienie zarówno gospodarczej konkurencyjności, jak i wewnętrznej spójności Europy. W sprawozdaniu tym zauważono, że pomimo znacznego zwiększenia różnic regionalnych na terytorium UE po jej rozszerzeniu niektóre z najbiedniejszych regionów nowych Państw Członkowskich charakteryzują się największym tempem wzrostu.

Prawdopodobne kierunki rozwoju, które pod względem terytorialnym wpłyną na politykę rozwoju regionalnego w ciągu najbliższych dziesięciu lat są następujące:

- kontynuacja procesu doganiania reszty Unii przez Europę Środkową i Wschodnią
- szybszy rozwój obszarów miejskich zarówno na wschodzie, jak i na zachodzie oraz rosnący napór z ich strony na niektóre obszary rolne,
- coraz większy negatywny wpływ ewolucji demograficznej (starzenie się ludności) na regionalne rynki pracy.

Zjawiska te stanowią istotne wyzwanie dla spójności terytorialnej UE i niewątpliwie wymagają wzmoczonej współpracy międzyregionalnej w celu poprawienia jakości interwencji UE podejmowanych w ramach polityki regionalnej.

2.3.2 Polityka spójności na lata 2007-2013

Ze względu na wyżej wymienione wyzwania zmienił się kontekst wdrażania polityki spójności. Polityka spójności musi odegrać istotną rolę w odnowionej strategii lizbońskiej. Jest to główna idea, na której opierają się nowe ramy prawne reformy polityki spójności na lata 2007-2013, tzw. Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dla spójności przyjęte w czerwcu 2006 r.

Zgodnie z tymi Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty programy współfinansowane w ramach polityki spójności powinny przeznaczać środki na trzy następujące priorytety:

- *zwiększanie atrakcyjności Państw Członkowskich, regionów i miast poprzez poprawę dostępności, zapewnienie odpowiedniej jakości i poziomu usług oraz ochronę środowiska;*
- *wspieranie innowacyjności, przedsiębiorczości oraz rozwoju gospodarki opartej na wiedzy poprzez wykorzystywanie potencjału badawczego oraz innowacyjnego, w tym nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych;*
- *tworzenie większej liczby oraz lepszych miejsc pracy poprzez zachęcanie większej liczby osób do pracy oraz przedsiębiorczości, zwiększenie zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw oraz zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki.*

Nowe ramy strategii koncentrują się na trzech celach: konwergencji, konkurencyjności regionów oraz zatrudnieniu w regionach, a także europejskiej współpracy terytorialnej. Ostatni cel ma wzmacniać integrację terytorium Unii we wszystkich jej wymiarach, w tym poprzez współpracę międzyregionalną.

W wyniku przyjęcia tych wytycznych proces programowania w sposób bardziej strategiczny ukierunkowany jest na główne cele polityki UE ustalone w Lizbonie i Goteborgu, a program międzyregionalny staje się dokumentem o większym strategicznym znaczeniu. Program jest również w większym stopniu zgodny z potrzebami i działaniami podejmowanymi w ramach celów „konwergencja” oraz „konkurencyjność regionów i zatrudnienie w regionach”, ponieważ kluczowe priorytety tematyczne są takie same, a jedną z głównych grup docelowych programów regionalnych są decydenci ze szczebla regionalnego i lokalnego. Głównym założeniem programu jest silne zaangażowanie tych władz, ponieważ w otwartej globalnej gospodarce realizacja programów na rzecz wzrostu oraz zatrudnienia musi być zakotwiczona w regionalnych, a nawet lokalnych strategiach rozwoju. Na tym szczeblu bowiem tworzona jest większość sieci przedsiębiorstw i nawiązywana jest współpraca z centrami edukacyjnymi i technologicznymi. Na poziomie regionalnym i lokalnym można również w sposób najbardziej skuteczny mobilizować lokalną wiedzę.

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) na lata 2007-2013 przyjętym w lipcu 2006 r. fundusz ten, realizując cel „europejska współpraca terytorialna”, będzie koncentrował się m.in. na wzmocnieniu efektywności polityk regionalnych poprzez wspieranie współpracy międzyregionalnej ukierunkowanej na innowacyjność oraz gospodarkę opartą na wiedzy, a także środowisko naturalne i zapobieganie zagrożeniom w rozumieniu art. 5 (1) „innowacyjność oraz gospodarka oparta na wiedzy” i 5(2) „środowisko naturalne oraz zapobieganie zagrożeniom”.

2.3.3. Agenda terytorialna

Zgodnie ze strategicznymi wytycznymi Wspólnoty częścią polityki spójności UE na lata 2007-2013 będzie problematyka terytorialna. W tym względzie agenda w sprawie spójności terytorialnej, której najważniejszym rezultatem będzie ocena „*sytuacji terytorialnej oraz perspektyw Unii*” przedłożona do zatwierdzenia podczas prezydencji Niemiec w maju 2007 r., podkreśla potrzebę wzmocnionej współpracy europejskiej. W świetle strategii lizbońskiej na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego kluczowym wyzwaniem dla większej spójności terytorialnej jest wzmocnienie „kapitału” terytorialnego oraz potencjału wszystkich regionów UE, jak również wsparcie integracji terytorialnej poprzez wspieranie transeuropejskich synergii oraz działań na rzecz konkurencyjności oraz innowacyjności.

2.3.4 Inicjatywa KE „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”

Komisja Europejska wprowadziła w listopadzie 2003 r. plan wzmocnienia procesu innowacyjności poprzez integrację regionów europejskich w oparciu o silne partnerstwa oraz pomocy regionom w korzystaniu z doświadczeń i działań optymalnych. Niniejszy Program Współpracy Międzyregionalnej stanowi ważny instrument wdrożenia nowej inicjatywy „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”.

Inicjatywa ta określa między innymi nowe sposoby nadania większej dynamiki działaniom sieci regionów i miast celem ustanowienia bliższej współpracy pomiędzy nimi oraz Komisją w zakresie testowania innowacyjnych pomysłów oraz szybkiego ich upowszechnienia w ramach głównych programów. Ma ona na celu wskazywanie działań optymalnych w zakresie modernizacji gospodarczej, w szczególności w odniesieniu do projektów wspierających strategię Unii na rzecz zatrudnienia i wzrostu, jak również upowszechniających takie działania optymalne we wszystkich regionach celem wspierania ich wzrostu oraz zmniejszania różnic gospodarczych pomiędzy nimi.

Przewiduje się, iż doroczna konferencja „Regiony na rzecz zmian gospodarczych” połączona z wręczeniem nagród w dziedzinie innowacyjności zbiegnie się z wiosennym szczytem Komisji Europejskiej w celu dalszego usprawnienia komunikacji i popularyzacji rezultatów działań optymalnych zgodnych ze strategią UE na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.

2.4. Ogólne założenia oraz obszar programu

Program koncentruje się na dwóch głównych tematach, które stanowią osie priorytetowe Programu Operacyjnego, ale uwzględnia również wszystkie istotne bieżące i rodzące się problemy.

Zakres tematyczny podejmowanej współpracy jest węższy niż w przypadku programu Interreg III C, a proces programowania nabiera bardziej strategicznego charakteru ze względu na większe zaangażowanie Komitetu Monitorującego na różnych jego etapach w celu lepszego wykorzystania działań optymalnych (dobrych praktyk) w Europie i poza jej terytorium.

Obszar Programu Operacyjnego Interreg IV C został przedstawiony na mapie na następnej stronie. Obejmuje on:

- 27 Państw Członkowskich UE

- Norwegię i Szwajcarię

INTERREG IVC INTERREGIONAL COOPERATION 2007-2013

*CRNPC= Conseil Régional Nord-Pas de Calais

Rozdział 3. Analiza

3.1 Wprowadzenie

Niedawne zwiększenie liczby Państw Członkowskich do 25, jak również przystąpienie do UE Bułgarii i Rumunii w 2007 r. przyczyniło się do dramatycznego wzrostu zróżnicowania gospodarczego na terytorium Unii Europejskiej. Poziom dochodów na mieszkańca oraz poziom zatrudnienia w nowych Państwach Członkowskich jest znacznie niższy niż w innych krajach UE. Jednocześnie w ostatnich latach państwa te rozwijały się stosunkowo dynamicznie, osiągając wysokie tempo wzrostu PKB i produktywności oraz sprawiając, że różnice w UE są coraz mniejsze.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat różnice malały na terytorium całej Unii Europejskiej. Proces ten był jednakże szybszy w przypadku krajów niż regionów, a w kilku Państwach Członkowskich wewnętrzne różnice regionalne rosły.

Taki zróżnicowany poziom rozwoju na terytorium Unii Europejskiej wskazuje na konieczność zastosowania aktywnej polityki spójności. Spośród różnych rodzajów interwencji istotną rolę w redukcji różnic może odegrać współpraca międzyregionalna.

Aby wskazać obszary problemowe, w których współpraca międzyregionalna może przyczynić się do realizacji założeń strategii lizbońskiej, należy określić główne kierunki oraz zmiany, jakie zajdą na terytorium UE w ciągu następnych kilkudziesięciu lat, zanalizować dwa główne tematy, do których odnosi się niniejszy Program Operacyjny oraz wyciągnąć wnioski z działań prowadzonych w latach 2000-2006. Rezultaty takiej analizy zostały pogrupowane w analizie SWOT, która stanowi strategiczną podstawę niniejszego Programu Operacyjnego.

3.2 Ogólne kierunki oraz zmiany w Europie

Niniejsza część dokumentu określa w średniej/ długiej perspektywie czasowej główne zjawiska, które będą miały istotny wpływ terytorialny na Unię Europejską oraz kraje poza jej granicami.

Takie szersze ramy odniesienia stanowią podstawę dla dogłębnej oceny dwóch głównych obszarów tematycznych, na których, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie EFRR, powinna skoncentrować się w przyszłości współpraca międzyregionalna. Ponieważ oba obszary tematyczne są ściśle powiązane ze strategią lizbońską i goteborską, wskazano na cztery główne wyzwania dla programu, biorąc pod uwagę ich znaczenie oraz oddziaływanie terytorialne. Informacje te pochodzą ze wstępnych wyników projektu badawczego EPSON 3.2 poświęconego długoterminowym scenariuszom, który ukazuje różne kierunki rozwoju terytorialnego do 2015 oraz 2030 r.

Wyzwanie 1: Przyspieszenie procesu globalizacji

W ciągu ostatnich dziesięciu lat proces globalizacji znacznie przyspieszył przede wszystkim z powodu intensywnego rozwoju krajów takich jak Chiny, Indie oraz Brazylia. Szczególnie istotnym skutkiem globalizacji jest zwiększenie skali i rozmiaru firm. Fala fuzji oraz przejęć, która charakteryzuje nasze czasy, jest przypuszczalnie zapowiedzią o wiele istotniejszych

transnarodowych oraz międzykontynentalnych interakcji gospodarczych, które w ciągu następnych kilkudziesięciu lat prawdopodobnie przybiorą na sile. Utrzymująca się fragmentacja gospodarki europejskiej jest więc w tym kontekście problemem znaczącym. Prawdopodobne jest, iż konkurencja, jak również konieczne zmiany gospodarcze, będą w przyszłości opierać się nie tylko na różnicach w poziomie płac, ale coraz częściej na produktywności technologicznej (łączącej zarówno produkty jak i ceny). W rezultacie w niektórych sektorach, w których Europa do tej pory miała stosunkową przewagę, nastąpi wzrost konkurencji zewnętrznej, który nie ograniczy się tylko do produkcji przemysłowej, ale w coraz większym stopniu będzie dotyczyć sektora usług i działań związanych z gospodarką opartą na wiedzy. Ponadto coraz częstsze występowanie w ciągu następnych kilkudziesięciu lat tzw. szoków asymetrycznych uderzy prawdopodobnie w obszary Europy o bardzo różnych właściwościach gospodarczych.

Polityki na rzecz wspierania globalnej konkurencyjności Europy przyczynią się do pewnego zwiększenia jej wzrostu gospodarczego. W sposób znaczący postępować będzie jednakże polaryzacja terytorialna, gdyż regiony silnie zurbanizowane będą czerpać większe korzyści z postępu gospodarczego niż regiony mniej zurbanizowane. Skutkiem tego procesu mogą być znaczne koszty społeczne i skutki uboczne spowodowane utratą vitalności przez niektóre regiony.

Wyzwanie 2: Zmiany demograficzne w Europie

Spadek współczynnika dzietności w Europie, który ma miejsce od kilkudziesięciu lat, przyczynił się do znacznego podwyższenia średniego wieku ludności, a kontynuacja tego procesu w ciągu następnych dziesięcioleci lat jest nieunikniona. Migracje, a szczególnie imigracja spoza Europy jest kolejnym istotnym aspektem problematyki demograficznej.

W ciągu następnych kilku lat negatywny wpływ naturalnych zmian demograficznych na regionalne rynki pracy będzie wymagał od Europy zezwolenia na imigrację wykwalifikowanych pracowników. W ciągu następnych kilkudziesięciu lat kwestie związane ze zmianami demograficznymi w Europie będą wymagały ambitnych oraz różnorodnych rozwiązań odpowiadających poszczególnym kontekstom regionalnym. Ponieważ czynniki demograficzne wpływają na wiele innych obszarów, konieczna będzie bardziej zintegrowana polityka w tym zakresie.

Wyzwanie 3: W kierunku nowego paradygmatu energetycznego

Kolejnym głównym wyzwaniem, z którym zmierzyć się będą musiały w ciągu następnych kilkudziesięciu lat regiony Europy, jest efektywna zmiana modelu energetycznego. Przez ponad sto lat dostępność ropy naftowej, a od niedawna gazu ziemnego, umożliwiała wzrost krajów przemysłowych w XX wieku. Światowe zasoby ropy naftowej i gazu ziemnego kurczą się w momencie, gdy rozwój dużych, rodzących się gospodarek związany jest ze wzrostem zapotrzebowania na ropę i gaz. Podczas gdy zasoby będą coraz szybciej malały, ich cena będzie prawdopodobnie rosła.

Zmiana europejskiego modelu energetycznego może się dokonać jedynie w perspektywie długoterminowej poprzez intensywne działania i inwestycje w tym obszarze. Wpływ terytorialny tej zmiany będzie z pewnością ogromny i należy go uwzględnić w kontekście polityk rozwoju przestrzennego, aby zapobiec niekonsekwencjom, konfliktom, a także zbyt małej produktywności tych polityk. Do zmiany modelu energetycznego przyczynić się muszą

również polityki rozwoju przestrzennego. Dlatego należy koncentrować się przede wszystkim na zwiększaniu wydajności energetycznej systemów istniejących i nowo zbudowanych, wspieraniu rozwoju oraz optymalizacji zastosowania odnawialnych źródeł energii.

Wyzwanie 4: Zmiana klimatu

Wzrost emisji gazów cieplarnianych jest uznawany za jeden z głównych czynników odpowiedzialnych za wzrost średniej temperatury na świecie i związane z tym zagrożenia naturalne.

Należy dokonać rozróżnienia pomiędzy oddziaływaniem terytorialnym zmiany klimatycznej, które ma charakter tymczasowy i lokalny, ale może spowodować znaczne lokalne lub regionalne straty (powodzie, ulewy, burze, osunięcia się ziemi, itd.) oraz oddziaływaniem, które ma bardziej trwały charakter (susze, topnienie śniegów w górach, podnoszenie się poziomu morza, zmiana klimatu na umiarkowany w regionach północnych, itd.), które wywiera długotrwały wpływ o charakterze negatywnym lub pozytywnym. Zmiany klimatycznej nie można powstrzymać za pomocą polityk realizowanych w ciągu 20 lub 30 lat. Działania polityczne, które można podjąć to środki zapobiegawcze lub przystosowawcze. Środki zapobiegawcze są na ogół drogie i wymagają zachęty lub wsparcia, szczególnie w regionach słabszych. Jednakże w ich wyniku można w dużym stopniu opanować i zmniejszyć szkody spowodowane zagrożeniami naturalnymi lub długotrwałe negatywne skutki ekonomiczne zmiany klimatycznej. W perspektywie długofalowej zaniedbywanie środków zapobiegawczych oraz działań na rzecz zmniejszenia szkód może trwale wpłynąć na wiele obszarów gospodarki oraz podważyć założenia spójności terytorialnej.

W przyszłości zmiana klimatyczna będzie miała prawdopodobnie różne formy i konsekwencje. Skutki te należy systematycznie monitorować i przewidywać w celu określenia środków najbardziej dostosowanych do specyfiki danych regionów.

Oznacza to, iż polityki rozwoju terytorialnego na wszystkich szczeblach (unijnym, narodowym, regionalnym/lokalnym) będą musiały sprostać tym wyzwaniom i znaleźć nowe sposoby radzenia sobie ze związanymi z nimi problemami/potrzebami. Współpraca międzyregionalna w Europie może, za pomocą wymiany doświadczeń oraz działań optymalnych, znacznie przyczynić się do rozwiązania wyżej wymienionych problemów pod warunkiem, iż położy ona nacisk na najbardziej istotne obszary. Pod tym względem należy mieć jasny obraz bieżącej sytuacji i przyszłych kierunków rozwoju innowacyjności, gospodarki opartej na wiedzy oraz środowiska naturalnego.

3.3 Innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy: kontekst strategiczny, bieżąca sytuacja oraz przyszłe kierunki rozwoju

3.3.1 Kontekst strategiczny

Odnowiona strategia lizbońska na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w Unii Europejskiej kładzie nacisk na dalszy rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy. Opiera się to na założeniu, że potencjał Europy związany z jej przyszłym rozwojem gospodarczym jest bezpośrednio związany z jej zdolnością tworzenia i wspierania wysokiej jakości, innowacyjnych i pracujących w oparciu o badania sektorów gospodarki, które są w stanie konkurować z najlepszymi na świecie.

Ważnym filarem tej strategii jest potrzeba zwiększenia wydatków na badania i rozwój. Skutkiem tego będzie szybszy wzrost produktywności oraz wartości dodanej, zarówno w sektorach opartych na wiedzy, jak i poza nimi za pośrednictwem efektu spillover (transferu wiedzy). Badania pokazują, iż ok. 40% wzrostu wydajności pracy w UE jest spowodowane wydatkowaniem na badania i rozwój. Jednakże koncepcja społeczeństwa opartego na wiedzy obejmuje więcej obszarów działalności. Dotyczy każdej dziedziny gospodarki, w której wiedza stanowi podstawę wartości dodanej, wprowadzając innowacje w sektorach związanych zarówno z produkcją w oparciu o zaawansowane technologie, jak również z usługami opartymi na wiedzy. Do znacznego wzrostu wartości dodanej we wszystkich sektorach gospodarki przyczynią się również, poza wiedzą, wykorzystane w pełni technologie informacyjno-komunikacyjne.

Większa wiedza nie prowadzi samoczynnie do innowacyjności, konkurencyjności i wzrostu. W celu stworzenia nowych produktów i usług oraz wykorzystania nowych możliwości rynkowych, jak również stworzenia wartości dodanej, konieczna jest przedsiębiorczość. Coraz częściej nowe firmy oraz małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) są głównym motorem wzrostu gospodarczego oraz zapewniają zatrudnienie, co oznacza, iż przedsiębiorczość ma fundamentalne znaczenie dla realizacji celów strategii lizbońskiej.

Polityka spójności UE na lata 2007-2013 jest jednym z instrumentów wspólnotowych, których zadaniem jest realizacja celów strategii lizbońskiej. Priorytetem tej polityki, której częścią jest niniejszy Program Operacyjny jest wzmocnienie gospodarki opartej na wiedzy i usprawnienie innowacyjności. Polityka spójności ma na celu wspieranie regionów w budowaniu swojego potencjału badawczego i innowacyjnego, pomagając im opracowywać regionalne strategie na rzecz innowacyjności i plany działania, które zwiększą ich konkurencyjność.

3.3.2 Bieżąca sytuacja

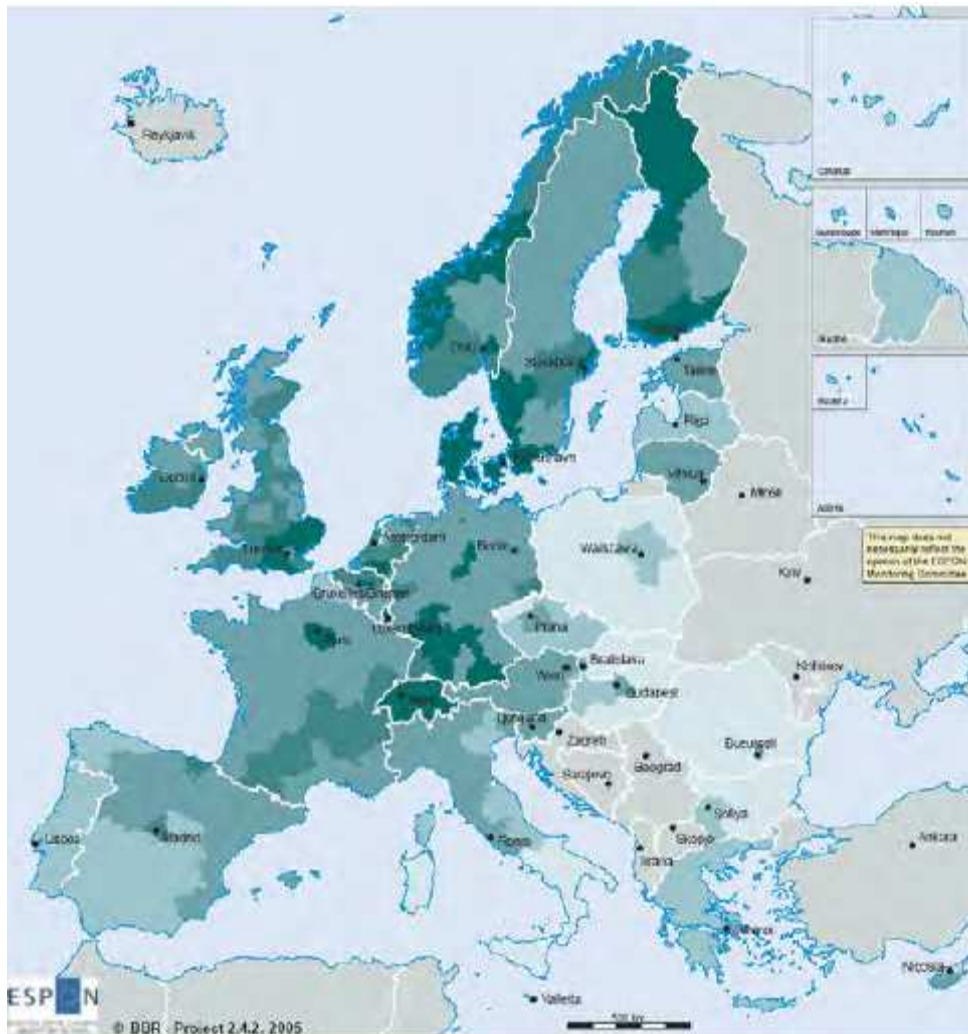
Na potrzeby niniejszego Programu Współpracy Międzyregionalnej należy zanalizować obecne postępy UE w realizacji celów strategii lizbońskiej w zakresie innowacyjności oraz gospodarki opartej na wiedzy, szczególnie w odniesieniu do sytuacji na szczeblu regionalnym. Analiza ta wskazuje na istnienie ogromnych różnic regionalnych.

Kwestie poruszane w wyżej wymienionej analizie dotyczą:

- innowacyjności, badań i rozwoju technologii,
- przedsiębiorczości oraz MŚP,
- społeczeństwa informacyjnego,
- zatrudnienia, kapitału ludzkiego i edukacji.

Dobrym punktem wyjścia dla takiej analizy jest badanie ESPON w sprawie „wyników realizacji strategii lizbońskiej w regionach”. Badanie to powstało w oparciu o pięć wskaźników i ukazuje ogólne wyniki regionów UE-27 w zakresie realizacji celów strategii lizbońskiej. Ponadprzeciętne rezultaty odnotowano jedynie w regionach na obszarze tzw. pięciokąta (jego krańce stanowią Londyn, Paryż, Mediolan, Monachium i Hamburg) oraz dodatkowo w niektórych regionach na północy Europy. Regiony, które pozostają najdalej w tyle są na ogół zlokalizowane w nowych Państwach Członkowskich Europy Wschodniej, co

wskazuje na istnienie podziału wschód-zachód pod względem realizacji strategii lizbońskiej. Bardziej zróżnicowana sytuacja widoczna jest na południu Europy, gdzie większość regionów osiąga jednakże słabsze wyniki niż przeciętne regiony UE. Ponieważ regiony, które osiągają rezultaty znacznie wykraczające poza średnią unijną położone są w północnej części Europy (regiony wysunięte najbardziej na północ znajdują się w Szwajcarii), w tym przypadku możemy mówić o istnieniu kolejnego podziału - podziału północ-południe. Wyniki analizy przedstawiono za pomocą poniżej mapy (mapa 2) .

© EuroGeographics Association
for administrative boundaries

Realizacja celów strategii lizbońskiej wg regionów

W oparciu o 5 zagregowanych wskaźników:

- Produktowność (PKB/ osoba zatrudniona; 2002)
- Wskaźnik zatrudnienia (osoby zatrudnione/ osoby w wieku 16-64 lat; 2003)
- Wydatki na badania i rozwój (% PKB, 2001)
- Sektor przedsiębiorstw zajmujących się badaniami i rozwojem (personel tych przedsiębiorstw/ 1000 aktywnych osób; 2001)

- Osoby z wyższym wykształceniem (% całkowitej liczby ludności; 2002)

(poniżej średniej, umiarkowanie poniżej średniej, średnia, umiarkowanie powyżej średniej, powyżej średniej)

Szczebel regionalny: NUTS 2

Źródło danych: obliczenia ESPON 2.4.3 BBR

Źródło: bazy danych ESPON

Mapa ta wskazuje na istnienie najwyższej konkurencyjności – rozumianej w kategoriach strategii lizbońskiej – w głównych ośrodkach miejskich i przemysłowych Europy. Do tej grupy nie należą jednakże poddawane restrukturyzacji, stare regiony przemysłowe. Wysokie wyniki osiągają również niektóre obszary mniej zurbanizowane, na przykład na północy Europy.

Należy zauważyć, iż powyższe rezultaty przedstawiają sytuację w regionach w odniesieniu do kilku obszarów problemowych. Regiony osiągające wyniki poniżej średniej według zagregowanych wskaźników mogą równie dobrze osiągać dużo lepsze wyniki w dziedzinie, którą określa jeden wskaźnik i odwrotnie. Analiza ta nie ilustruje jednakże ogólnych geograficznych tendencji i kierunków w stopniu realizacji strategii na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia zaobserwowanego w regionach.

Analizując dokładniej oddzielne elementy i polityki, które wspólnie tworzą strategię lizbońską na rzecz innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy, można dokonać wielu cennych obserwacji.

W przypadku **innowacyjności, badań i rozwoju technologii** od roku 2001 wydatki na badania i rozwój w całej Europie utrzymują się mniej więcej na poziomie 1,9% PKB. W znaczny sposób odbiega to od założonego w strategii lizbońskiej poziomu 3%. Wydatki przeznaczone w UE na badania i rozwój są najwyższe tylko w niektórych regionach usytuowanych głównie w obszarze tzw. pięciokąta (jego krańce stanowią: Londyn, Paryż, Mediolan, Monachium oraz Hamburg) oraz w niektórych regionach na północy i południu Europy. Około 35 regionów przeznaczają na badania i rozwój 3 % lub więcej swoich wydatków, co razem stanowi 45% całkowitych wydatków Unii w tym zakresie. Natomiast wydatki na badania i rozwój w dużej części regionów UE są (dużo) niższe.

Fakt, iż działania związane z badaniami i rozwojem koncentrują się w ograniczonej liczbie regionów potwierdza rozkład infrastruktury badawczych i innowacyjnych. W chwili obecnej 40% wiodących instytutów badawczych oraz uniwersytetów, 46% uznanych parków naukowych oraz 25% centrów innowacyjności biznesu mieści się w 4% regionów UE. Natomiast w 76% regionów UE nie ma takich instytucji. Regiony wiodące są zlokalizowane

wyłącznie w krajach UE-15, natomiast nowe Państwa Członkowskie i kraje przystępujące do UE nie posiadają rozbudowanych struktur badawczych i rozwojowych. W całej UE współpraca badawcza oraz transfer wiedzy pomiędzy publicznymi instytucjami badawczymi takimi jak uniwersytety oraz przemysłem jest wciąż niewystarczająca. Jednakże w niektórych częściach UE można dostrzec przykłady udanej współpracy pomiędzy sektorem wiedzy, sektorem publicznym oraz sektorem handlowym (patrz tekst w ramce pt. „Ideopolis”).

Ideopolis

Kreatywne współdziałanie pomiędzy uniwersytetami, naukowcami i badaczami a sektorem przemysłowym i handlowym, które umożliwia transfer technologii oraz innowacyjność, jest z konieczności uzależnione od bliskiego usytuowania uniwersytetów i firm. Na całym świecie można dostrzec wiele przykładów na to, że skupiska przedsiębiorstw wykorzystujących zaawansowane technologie tworzone są w oparciu o takie właśnie współdziałanie. Jednakże miasta będące przykładem „Ideopolis” – takie jak Helsinki, Monachium i Cambridge – idą dalej. Sprzyja im szereg innych czynników – przede wszystkim technologicznie zaawansowana infrastruktura komunikacyjna i transportowa; instytucje finansowe, które chętnie zapewniają konieczny kapitał ryzyka przedsiębiorcom i specjalistom ds. transferu technologii; wsparcie władz, które umożliwia tworzenie sieci będących motorem kreatywnego współdziałania – i stanowią atrakcyjne środowisko dla pracowników sektora wiedzy. Takie miasta rodzą się w sercu dynamicznych, szybko rozwijających się regionów opartych na wiedzy.

[Źródło: Facing the Challenge]

Znaczenie **przedsiębiorczości** dla procesu innowacyjności było podkreślane wielokrotnie. Silne zaangażowanie biznesu jest konieczne przede wszystkim na etapie przekształcania wiedzy (wkład w działalność innowacyjną) w nowe, przeznaczone do obrotu produkty i usługi (efekty działalności innowacyjnej). Kluczową rolę w tym procesie odgrywają małe i średnie przedsiębiorstwa (**MŚP**). Równie ważna jest bliska współpraca oraz wymiana wiedzy i doświadczenia pomiędzy ośrodkami „know-how” oraz MŚP.

Klimat dla rozwoju przedsiębiorczości w Europie w porównaniu z sytuacją w Stanach Zjednoczonych i Japonii jest postrzegany jako niekorzystny. W Europie widoczny jest niski wskaźnik podejmowanych inicjatyw biznesowych, mniejszy wzrost firm oraz większa niechęć do podejmowania ryzyka. Pomimo swojego kluczowego znaczenia dla gospodarki europejskiej przedsiębiorczość nie jest ścieżką kariery wybieraną przez większość Europejczyków. Prawie 60% obywateli UE mówi, że nigdy nie myśleli o założeniu własnej firmy.

Przyczynia się to do powstawania tzw. „luki innowacyjnej” pomiędzy UE oraz USA, na którą wskazują względnie słabe wyniki UE w rozwoju nowych produktów i usług oraz patentów. Przyczyny słabej przedsiębiorczości w Europie tkwią m.in. w stosunkowo dużym obciążeniu firm przepisami, ograniczonej dostępności środków na inicjatywy biznesowe oraz poważne, zdaniem Europejczyków, konsekwencje (prawne, finansowe i społeczne) w przypadku niepowodzenia.

W chwili obecnej MŚP zapewniają ok. 66% zatrudnienia w sektorze prywatnym oraz tworzą 57% wartości dodanej w UE-25. Do MŚP zaliczamy wszelkiego rodzaju firmy – od firm jednoosobowych do spółdzielni. Niektóre MŚP oferują bardzo tradycyjne usługi lub produkty rzemieślnicze, jednakże wiele z tych przedsiębiorstw to dynamicznie rozwijające się firmy, które pracują w oparciu o zaawansowane technologiemi i posiadają silny potencjał innowacyjny.

Niemniej wiele istniejących MŚP boryka się z licznymi trudnościami, szczególnie na etapie opracowywania innowacyjnych produktów i usług. Przedsiębiorstwa te mają problemy z dostępem do informacji, tworzeniem sieci, poszukiwaniem partnerów, jak również dostępem do finansów, zbyt słabo wykwalifikowanym personelem oraz dostępem do usług doradczych i wspierających budowę małego lub średniego przedsiębiorstwa.

Budowa **społeczeństwa informacyjnego**, a co za tym idzie dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnych są istotnym motorem gospodarki opartej na wiedzy. W ciągu ostatnich lat tempo rozwoju sektora technologii ICT było szybsze niż średnie tempo rozwoju innych sektorów biznesu. Jest to najbardziej innowacyjny i inwestujący w badania segment gospodarki UE. Przedsięwzięcia badawcze podejmowane w tym sektorze stanowią 25% wszystkich projektów tego rodzaju (lata 2000-2003). Jednakże zastosowanie technologii ICT w biznesie jest wciąż stosunkowo niskie, szczególnie w małych i średnich przedsiębiorstwach. W 2003 r. całkowity wkład technologii ITC we wzrost gospodarczy UE był w połowie niższy niż w USA.

Wskaźnik penetracji technologii ITC pokazuje, iż terytorium UE jest pod tym względem bardzo zróżnicowane – od 20 do 70 % gospodarstw domowych w Państwach Członkowskich posiada dostęp do Internetu. Jednakże różnice w penetracji istnieją również w obrębie samych Państw Członkowskich tj. regiony celu 1 są zazwyczaj słabiej skomputeryzowane (na ogół jedynie 30% gospodarstw ma dostęp do Internetu), natomiast obszary miejskie znacząco wyprzedzają w tej kwestii obszary miejskie (90% w przeciwieństwie do 60% w UE-15).

W latach 90. dwudziestego wieku w sposób istotny poprawiła się sytuacja na europejskim rynku **zatrudnienia**. Do 2003 r. ogólny wskaźnik zatrudnienia w UE wynosił ok. 64,3%. Jest on jednakże wciąż zbyt niski w stosunku do 70 % zatrudnienia w 2010 r., które zakłada strategia lizbońska. Należy również zwiększyć udział w rynku pracy kobiet (56% w 2003 r.) oraz osób starszych (w wieku 50 lat i powyżej, 41% w 2003 r.) w celu osiągnięcia założonych przez strategię lizbońską 60% i 50%. Pomiędzy Państwami Członkowskimi UE widoczne są znaczne różnice w poziomie bezrobocia, a w wielu nowych Państwach Członkowskich bezrobocie kształtuje się poniżej średniej unijnej. Władze regionalne i lokalne w całej Europie coraz częściej angażują się w politykę zatrudnienia, przede wszystkim w ramach programu wzrostu zatrudnienia na szczeblu lokalnym (LED, ang. Local Employment Development).

W celu zwiększenia produktywności oraz konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy Europa musi również inwestować w **kapitał ludzki i edukację**, aby na rynku pracy dominowali dobrze wykształceni, wykwalifikowani i umiejący się dostosować do zmian pracownicy. Dotyczy to zarówno stanowisk wymagających wysokich, jak i niskich kwalifikacji, sektora produkcji i usług. Należy również przyciągnąć i utrzymać najlepszych naukowców na świecie poprzez zaoferowanie im odpowiednich warunków do pracy i życia. Należy usprawnić system edukacji i szkolenia, aby wyposażyć młodych ludzi kończących szkołę w odpowiednie kwalifikacje oraz ograniczyć liczbę osób przedwcześnie kończących naukę. Przeciętnie na terytorium Unii Europejskiej (2002 r.) 23% mężczyzn i 20% kobiet w wieku od 25 do 64 lat posiada wyższe wykształcenie (tj. powyżej szkoły średniej). Liczba ta jest dużo mniejsza niż w Japonii (36% mężczyzn i 32 % kobiet) oraz w USA (37% całej populacji).

3.3.3 Przyszłe kierunki oraz perspektywy

W ciągu nadchodzących lat Europa będzie musiała podjąć intensywne działania, aby zrealizować założenia strategii lizbońskiej i stać się najbardziej konkurencyjną na świecie gospodarką opartą na wiedzy. Będzie musiała inwestować w infrastrukturę badawczą i rozwojową, sprzyjający klimat dla przedsiębiorczości i innowacyjności w biznesie, a także zastosowanie technologii ICT.

Pod tym względem pomiędzy krajami, miastami i regionami UE istnieją ogromne różnice. Wszystkie one starają się poprawić swoje wyniki gospodarcze w kontekście wyzwań określonych przez strategię lizbońską. Stanowi to dodatkowe wyzwanie dla UE – Unia musi podjąć działania celem zapewnienia, iż realizacja założeń strategii lizbońskiej ma miejsce na całym jej terytorium. Silne regiony UE mogą być motorem tego procesu; jest on jednakże równie ważny w innych regionach Unii. Podczas gdy cała Europa próbuje dogonić swoich globalnych konkurentów, należy wspierać pozostające w tyle regiony, aby nadrabiały zaległości w obrębie naszego kontynentu.

3.4 Środowisko naturalne i zapobieganie zagrożeniom: kontekst strategiczny, bieżąca sytuacja i przyszłe kierunki

3.4.1 Kontekst strategiczny

Unia Europejska dąży do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, który wiąże się ochroną i poprawą jakości środowiska naturalnego. W wymiarze globalnym oznacza to ochronę zdolności Ziemi do utrzymywania życia w całej jego różnorodności oraz poszanowanie ograniczonych zasobów naturalnych planety. W ramach unijnej polityki ochrony środowiska wszyscy obywatele UE mają prawo do jednakowego poziomu ochrony środowiska, a firmy do działalności w takich samych warunkach konkurencyjności. Kluczowe znaczenie ma jednakże w elastyczność. Należy brać pod uwagę różne uwarunkowania krajowe, a niektóre decyzje powinny być podejmowane na szczeblu lokalnym.

Strategiczne działania na rzecz ochrony środowiska opierają się na kilku podstawowych unijnych umowach oraz politykach.

W czerwcu 1998 r. Rada Europejska na posiedzeniu w Cardiff podkreśliła, iż ochronę środowiska naturalnego należy uwzględnić w definicji oraz w ramach realizacji wszystkich działań i polityk Wspólnoty. Zwróciła również uwagę, że należy ocenić wpływ propozycji Komisji na środowisko naturalne. Głównym posunięciem Rady było ustalenie w czerwcu 2001 r. w Göteborgu strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju. Strategia ta stanowi uzupełnienie dla politycznego zaangażowania Unii w odnowę gospodarczą i społeczną poprzez nadanie trzeciego wymiaru strategii lizbońskiej dotyczącego ochrony środowiska oraz ustanawia nową metodę realizacji polityki. Metoda ta opiera się na zasadzie, iż gospodarcze, społeczne i środowiskowe wyniki wszystkich polityk powinny być analizowane w sposób skoordynowany i uwzględnia potrzebę usprawnienia koordynacji polityki na szczeblu Państw Członkowskich oraz całej Unii, a także konieczność efektywnej modyfikacji strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Wyboru tematów współpracy międzyregionalnej istotnych w kontekście ochrony środowiska naturalnego można dokonać na podstawie zmodyfikowanej unijnej Strategii Zrównoważonego Rozwoju oraz Szóstego Programu Działania na rzecz Ochrony Środowiska (EAP) na lata 2002-2012, który stanowi podstawę działań UE w tym obszarze. Mimo iż EAP kontynuuje i pogłębia działania podejmowane w ciągu ostatnich 30 lat, które do tej pory przyniosły już wiele pozytywnych rezultatów (tj. czystsze powietrze i czystsza woda, lepsza gospodarka odpadami, więcej produktów przyjaznych dla środowiska), Unia wciąż zмага się z ogromnymi problemami w tym obszarze. Rada Europejska, w ramach pierwszego etapu działań, wyszczególniła cele oraz środki, które posłużyć mają za ogólne wytyczne dla opracowywania polityki w czterech najważniejszych obszarach takich jak *zmiana klimatyczna, przyroda i różnorodność biologiczna, środowisko naturalne i zdrowie, jak również jakość życia, zasoby naturalne oraz odpady.*

Poniżej zaprezentowano główne kierunki działań w poszczególnych obszarach:

- **Zmiana klimatyczna** jest głównym wyzwaniem obecnego dziesięciolecia oraz kolejnych lat. Długoterminowym celem UE jest zapobieganie wzrostowi temperatury na świecie o więcej niż 2 stopnie powyżej poziomu z ery przedindustrialnej. Zadaniem UE jest redukcja gazów cieplarnianych do poziomu, który nie będzie powodował nienaturalnych zmian klimatu Ziemi. Celem krótkoterminowym UE jest realizacja założeń Protokołu z Kioto, tj. redukcja emisji gazów cieplarnianych o 8% do roku 2008-2012 w stosunku do poziomu z roku 1990.

- **Ochrona przyrody i różnorodność biologicznej.** Zdrowe środowisko naturalne odgrywa istotną rolę w naszej gospodarce i korzystnie wpływa na jakość naszego życia. Jest również źródłem wielu korzyści ekologicznych – zapewnia wysokiej jakości zasoby wodne, stanowi ochronę przed podwoziami, pełni funkcje retencyjne, itd. Zachowanie takich funkcji ekologicznych niezwykle korzystnie wpływa zarówno na samo środowisko naturalne, jak i gospodarkę (np. utrzymywanie obszarów podmokłych wzdłuż strefy wylewu rzeki, które absorbują nadmiar wody jest bardziej opłacalne niż budowa drogich konwencjonalnych zapór przeciwpowodziowych).

- **Jakość środowiska naturalnego ma bezpośredni wpływ na zdrowie i jakość życia obywateli Europy.** Choroby wywołane przez czynniki środowiskowe są coraz częstsze. Celem UE jest utworzenie środowiska, które nie będzie szkodliwe dla zdrowia i pomoże zachować obecną jakość życia. Zadaniem UE w tym zakresie opisanym w komunikacie jest stworzenie środowiska, którego jakość nie ma istotnego wpływu na życie ludzkie i nie zagraża życiu ludzkiemu.

- **Gospodarka zasobami naturalnymi i odpadami.** Celem strategii w tym obszarze jest efektywne wykorzystywanie zasobów naturalnych. Należy zapobiegać powstawaniu odpadów, a wyprodukowane odpady należy w miarę możliwości wykorzystywać ponownie, recykulować oraz odzyskiwać, przy czym wywóz śmieci na wysypisko powinien być rozwiązaniem ostatecznym. Zadaniem UE jest zapewnienie, iż zużycie odnawialnych i nieodnawialnych zasobów nie przekracza pojemności środowiska naturalnego, jak również oddzielenie kwestii wykorzystania zasobów od wzrostu gospodarczego poprzez znaczną poprawę wydajności zasobów oraz zmniejszenie ilości produkowanych odpadów.

Te cztery główne osie Szóstego Programu Działania na rzecz Ochrony Środowiska są wspierane przez siedem strategii tematycznych dotyczących zanieczyszczenia powietrza, zapobiegania produkcji i przetwarzania odpadów, ochrony środowiska morskiego, ochrony

gleb, zrównoważonego zastosowania pestycydów, zrównoważonego wykorzystania zasobów oraz środowiska miejskiego.

Strategie te są skierowane do wszystkich podmiotów na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, które mogą przyczynić się do zachowania bezpiecznego i zrównoważonego środowiska przyrodniczego.

3.4.2. Bieżąca sytuacja

Na potrzeby niniejszego Programu Współpracy Międzyregionalnej należy zanalizować obecne postępy UE w kierunku wspierania zrównoważonego rozwoju terytorium Unii w nawiązaniu w szczególności do sytuacji na szczeblu krajowym i regionalnym. Taka analiza uwzględni różne zjawiska, które mają wpływ na środowisko naturalne, a przede wszystkim ogromne różnice istniejące pomiędzy krajami oraz regionami Europy. Problemy, do których się odnosi dotyczą:

- Zagrożeń naturalnych i technologicznych,
- Gospodarki wodnej,
- Gospodarki odpadami,
- Różnorodności biologicznej oraz ochrony dziedzictwa naturalnego,
- Energetyki i zrównoważonego transportu publicznego,
- Dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.

Zagrożenia to skrajne zjawiska przyrodnicze lub zdarzenia spowodowane wypadkami technologicznymi, które mogą zagrażać ludności, środowisku oraz/lub dobrom materialnym, jak również powodować straty wśród ludności, w środowisku naturalnym lub/oraz dobrach materialnych. Regiony są narażone na **zagrożenia naturalne** w różnym stopniu.

Różnorodność zagrożeń naturalnych, które mają wpływ na rozwój regionów w Unii Europejskiej jest ogromna. Do zjawisk takich zalicza się powodzie, pożary lasów, zbyt małe opady atmosferyczne/susze, ekstremalne temperatury, burze śnieżne, trzęsienia ziemi, lawiny, osunięcia się ziemi, tsunami, wybuchy wulkanów, itd. Ich występowanie jest coraz częstsze i jest częściowo wynikiem zmiany klimatycznej, która ma na niektóre z tych zjawisk ogromny wpływ (głównie powodzie, pożary lasów, susze, lawiny, wysokie fale, ekstremalne temperatury, itd.). Skumulowane oddziaływanie klęsk żywiołowych w sposób oczywisty hamuje konkurencyjność regionu.

Miasta na południu Europy borykają się z niedoborem wody oraz falami upałów. W ciągu ostatnich dziesięciu lat wiele regionów, w szczególności w basenie Morza Śródziemnego, zmagало się z suszą. Natomiast kraje na wschodzie Europy doświadczyły największą liczbę powodzi w ciągu ostatnich 15 lat.

Ze wszystkich tych zjawisk przyrodniczych na szczególną uwagę zasługują powodzie i pożary lasów ze względu na ich stosunkowo częste występowanie w ostatnich latach.

Powodzie występują z większą lub mniejszą częstotliwością w korytach oraz rozlewiskach rzek. W ciągu ostatnich dziesięciu lat największa liczba dużych powodzi miała miejsce w północno-zachodniej Rumunii, południowo-wschodniej Francji na terenie centralnych i południowych Niemiec, a także na wschodzie Anglii. Najważniejszym elementem identyfikacji zagrożenia powodziowego i zarządzania nim jest wyznaczenie (zakresu) obszaru

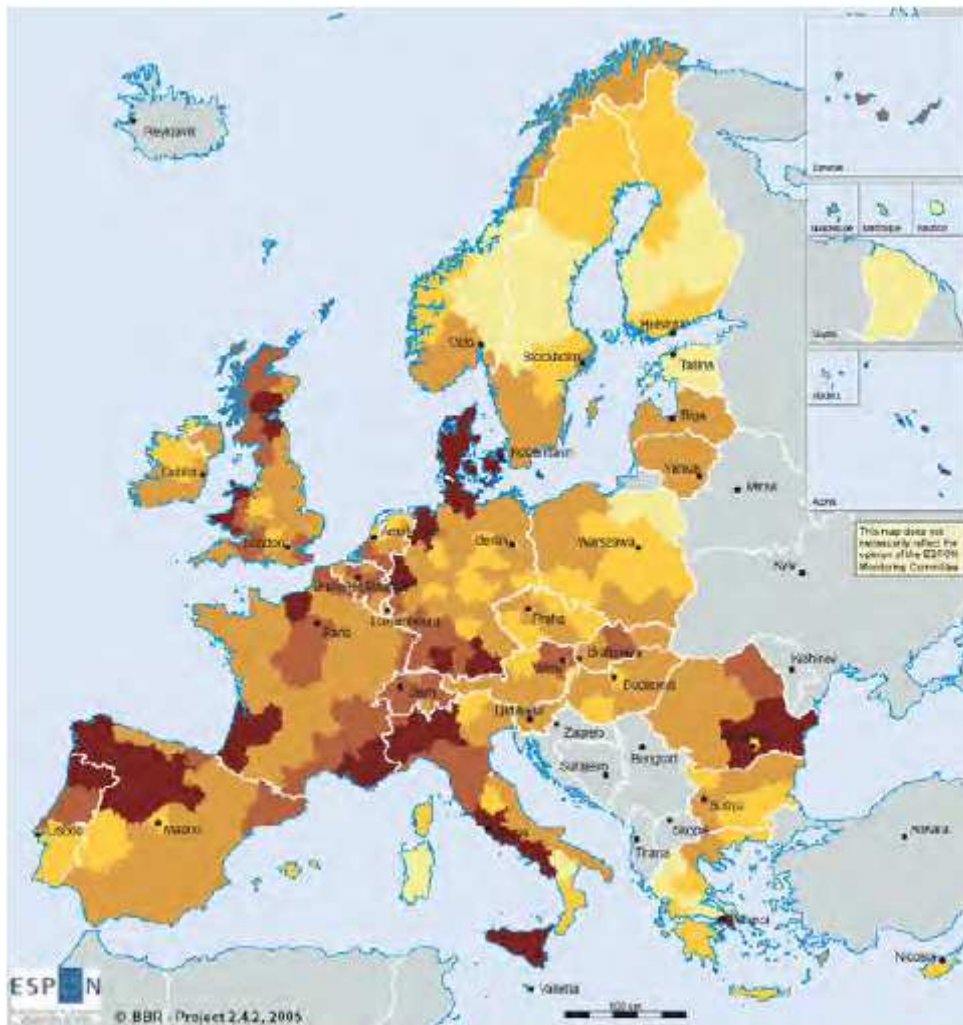
narażonego na powódzie. Do tej pory mapy takich obszarów w Europie nie są tworzone przy pomocy jednego spójnego podejścia, ponieważ w przypadku różnych koryt rzek stosuje się różne metody. W celu uzyskania bardziej jednolitego modelu w styczniu 2006 r. Komisja przedstawiła propozycję dyrektywy w sprawie oceny i zarządzania podwoziami.

Požary lasów, które mogą powodować ogromne straty w środowisku naturalnym, np. poprzez zniszczenie fauny i flory, są zjawiskami naturalnymi (np. w przypadku samozapłonu, pożaru wywołanego uderzeniem pioruna, itd.), jednakże w większości przypadków są one powodowane przez czynniki ludzkie (zagęszczenie ludności, zagęszczenie dróg). Coraz częstsze występowanie pożarów wydaje się być konsekwencją przeobrażeń zachodzących w przestrzeni wiejskiej i miejskiej spowodowanych zmianami gospodarczymi. Przez ostatnie 15 lat zanotowano niespotykaną dotąd liczbę katastrofalnych w skutkach pożarów oraz obszarów dotkniętych przez pożary, szczególnie w krajach na południu Europy. Terytorium Europy najbardziej narażone na pożary to basen Morza Śródziemnomorskiego, częściowo Rumunia i Bułgaria, jak również niektóre gorące obszary w środkowej Europie.

Poza zapewnieniem pomocy humanitarnej (za pośrednictwem Funduszu Solidarności Unii Europejskiej stworzonego w związku z podwoziami, które dotknęły Środkową Europę w sierpniu 2002 r.) UE musi być zdolna do podjęcia odpowiednich działań w obliczu kolejnych potencjalnych klęsk żywiołowych, które są częściowo spowodowane negatywnym oddziaływaniem człowieka na środowisko, a przede wszystkim postępującą zmianą klimatyczną. Aby zrealizować te cele, należy wzmocnić europejską solidarność. Państwa Członkowskie oraz Komisja będą zatem musiały podejmować dalsze inicjatyw w tym obszarze poprzez sprawniejszą koordynację i prewencję. Prewencja jest o wiele skuteczniejsza niż naprawa szkód, ponieważ klęska żywiołowa może zaprzepaścić inwestycje w rozwój regionu.

Zagrożenia technologiczne stanowią niebezpieczeństwo dla naszego majątku oraz przyrody, ponieważ mogą powodować skutki oraz zanieczyszczenia nie będące częścią procesów naturalnych. Zagrożenia technologiczne mogą również mieć długotrwałe działanie niekorzystne dla środowiska (np. wyciek ropy, wyciek radioaktywny). Do zagrożeń takich zaliczamy zanieczyszczenia i wypadki przemysłowe, wypadki na morzu, wyciek odpadów toksycznych, skażenia nuklearne i radioaktywność, itd., których źródłem są działania człowieka i które mogą zagrażać zdrowiu i samopoczuciu człowieka oraz powodować degradację środowiska naturalnego.

Poniższa mapa (mapa 3) przedstawia narażenie na zagrożenia wg regionów:

© EuroGeographics Association
for administrative boundaries

(poniżej średniej, umiarkowanie poniżej średniej, średnia, umiarkowanie powyżej średniej, powyżej średniej)

Stopień narażenia na zagrożenia na podstawie zagregowanych 7 wskaźników:

Zagrożenia naturalne:

- Powodzie (średnia liczba powodzi w regionie)
- Pożary lasów (liczba pożarów w latach 1999-2002)
- Burze śnieżne (prawdopodobieństwo występowania burzy śnieżnych)
- Zagrożenie trzęsieniem ziemi (średnia wartość punktów siatki w ramach NUTS 2)
- Wulkany (liczba wszystkich wulkanów na obszarze NUTS 2)

Zagrożenia technologiczne:

- Zagrożenia spowodowane wyciekami ropy (średnia 3 wskaźników: zatoki, rurociągi, rafinerie)
- Zagrożenie skażeniem radioaktywnym (odległość od elektrowni jądrowych)

Szczebel regionalny: NUTS 2

Źródło danych: obliczenia ESPON 2.4.2 BBR

Źródło: bazy danych ESPON

Na coraz częstsze i większe zagrożenia narażone są w Unii Europejskiej zasoby **wody**. 20% wód powierzchniowych w Unii grozi zanieczyszczenie, 60% miast europejskich nadużywa zasobów wód gruntowych, a 50 % obszarów podmokłych posiada status „obszarów zagrożonych” z powodu nadmiernego zużycia wód gruntowych. Ponadto na południu Europy o 20% od 1985 r. zwiększył się obszar terenów nawodnionych. Reakcja Europy na te problemy wyrażona została głównie w Ramowej Dyrektywie Wodnej, która obejmuje ochroną wszystkie wody, wymaga, aby do roku 2015 wszystkie wody w Europie otrzymały ocenę pozytywną, wspiera jeden system gospodarki wodnej w oparciu o gospodarowanie wodami na obszarze dorzecza oraz wskazuje, że zrównoważone wykorzystanie wody powinno mieć miejsce na terenie całej Europy. Zadaniem Unii Europejskiej jest ustalenie ram wspólnotowych dla ochrony wewnętrznych wód powierzchniowych, wód przejściowych, przybrzeżnych i gruntowych w celu przeciwdziałania ich zanieczyszczeniu i zmniejszania zanieczyszczeń, wspierania zrównoważonego wykorzystywania wody, ochrony środowiska wodnego, poprawy jakości ekosystemów wodnych oraz łagodzenia skutków powodzi i susz.

Kolejnym wyzwaniem dla UE jest gospodarka **odpadami**. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat nastąpił wzrost produkcji odpadów, wyprzedając wzrost PKB. Zjawisko to jest spowodowane przede wszystkim przez większą produkcję odpadów komunalnych (ok. 20% pomiędzy 1995 – 2003 r.), która stanowi najszybciej rosnące źródło śmieci. Państwa Członkowskie muszą zakazać porzucania, wyrzucania lub niekontrolowanego wywozu odpadów. Muszą wspierać działania mające na celu zapobieganie produkcji odpadów, recykulowanie oraz przetwarzanie śmieci do ponownego użytku.

Należy więc zbudować zintegrowaną i odpowiednią sieć zakładów utylizacji odpadów, która umożliwi utylizację śmieci w jednym z najbliższych zakładów gwarantujących wysoki poziom ochrony środowiska.

Wyznaczone przez Państwa Członkowskie kompetentne władze muszą opracować plany gospodarki odpadami dotyczące wszystkim rodzajów, ilości oraz źródeł odpadów do odzyskania lub utylizacji, ogólnych wymagań technicznych, konkretnych ustaleń dla poszczególnych rodzajów odpadów oraz odpowiednich miejsc i zakładów utylizacji.

W 2005 r. Komisja zaprezentowała swoją nową strategię tematyczną na rzecz zapobiegania produkcji i recykulowania odpadów, której częścią jest propozycja nowej dyrektywy w tej sprawie.

Zachowanie **dziedzictwa naturalnego** oraz **różnorodności biologicznej** jest jednym z wyzwań, które wymagają natychmiastowych działań. Zdrowe i zrównoważone systemy naturalne są niezbędne dla życia i funkcjonowania społeczeństwa. Zagrożonych wyginieciem jest wiele europejskich gatunków - np. 42 % występujących w Europie ssaków, 15% ptaków, 52% ryb słodkowodnych. Zauważyć można ogólne braki zainteresowania związkami pomiędzy różnorodnością biologiczną oraz rozwojem gospodarczym. Ogromne i

prawdopodobnie nieodwracalne zmiany zachodzą w krajobrazach Europy, które są niezwykle ważnym elementem jej dziedzictwa naturalnego oraz niezbędnym środowiskiem istnienia różnorodność biologicznej.

Objęcie 18% obszaru Europy programem NATURA 2000 przyczynia się do ochrony stanu i różnorodności jego ekosystemów. W przypadku ochrony siedlisk przyrodniczych większość krajów zwleka z jednakże ze wskazaniem proponowanych terenów. Informacje na temat ochrony gatunków przedłożone przez Państwa Członkowskie są natomiast niejasne.

Wdrożenie Dyrektywy Siedliskowej odbyło się ze znacznym opróżnieniem. Głównym wyzwaniem w tej chwili jest zarządzanie tymi terenami w ramach sieci oraz zintegrowanie programu Natura 2000 z innymi działaniami oraz politykami w sprawie użytkowania ziemi w celu osiągnięcia zrównoważonego rozwoju.

Kolejnym istotnym elementem zrównoważonego rozwoju przestrzennego jest wykorzystanie terenów zanieczyszczonych, upustynnionych oraz nieużytków przemysłowych. Ich rewitalizacja może przyczynić się do ograniczenia skutków ekspansji miast.

Zużycie **energii** w UE nadal rośnie, ale w mniejszym tempie niż PKB, tak więc energochłonność w latach 1990-2002 (liczona jako jednostki energii na jednostki PKB) spadła o ok. 15%. Coraz większe staje się jednak uzależnienie UE od importu energii (jest ono szczególnie wysokie w przypadku ropy naftowej – w 2004 r. zużycie ropy wynosiło 81%), a wprowadzona do tej pory dywersyfikacja jest stosunkowo niewielka. Całkowite zużycie energii przez UE-25 w 2004 r. kształtowało się w sposób następujący: ropa naftowa - 37%, gaz ziemny - 24%, paliwa stałe - 18%, energia jądrowa - 15%, odnawialne źródła energii (biomasa, woda, wiatr, słońce, geotermia) - 6%. Ceny ropy naftowej i gazu ciągle rosną. W latach 2003-2005 r. na terytorium Unii wzrosły one niemal podwójnie. Drożeje również elektryczność.

UE poczyniła znaczne postępy w zwiększaniu wydajności zużycia energii. Cztery Państwa Członkowskie (Dania, Finlandia, Niemcy i Hiszpania) są na dobrej drodze do zrealizowania do 2020 r. założeń w sprawie energii odnawialnej. Niemcy wykorzystują znacznie więcej energii słonecznej. Kilka krajów (przede wszystkim Dania, Niemcy i Hiszpania) z powodzeniem korzysta z energii wiatrowej. Energie odnawialne takie jak wiatr i biomasa są potencjalnym źródłem elektryczności w Irlandii i na Łotwie. Paradoksalnie użycie energii słonecznej w regionach na południu Europy jest względnie niewielkie.

Zmiany wpływające na obecną równowagę pomiędzy klimatem a energią są szkodliwe dla spójności terytorialnej (tj. susza wpływa na spadek potencjału energii wodnej w regionach południowych, a przez to rośnie zapotrzebowanie na inne źródła energii, także źródła tradycyjne, powodujące zanieczyszczenie środowiska). Problemem jest również niewielka koordynacja działań na rynku energetycznym podejmowanych w celu realizacji dużych inwestycji, których wymaga infrastruktura energetyczna.

Liberalizacja rynku energetycznego, która już wkrótce będzie całkowita (lipiec 2007 r.), również powinna przyspieszyć lub wpłynąć na niektóre zjawiska w tym obszarze.

Produkcja energii stanowi źródło niemal 4/5 emisji gazów cieplarnianych w UE. Z czego **sektor transportowy** jest przyczyną ok. 1/3 emisji. Z działalnością transportową wiąże się jest w rzeczywistości największe zużycie nieodnawialnych zasobów energii. Emisje

dwutlenku węgla powodowane przez miejską komunikację drogową wciąż rosną. Transport drogowy wytwarza 84% emisji CO₂ powodowanych przez cały sektor transportowy.

Główne problemy dotyczące obszary zurbanizowane takie jak zanieczyszczone powietrze, duże natężenie ruchu ulicznego, bardzo wysoki poziom hałasu, zły stan środowiska, emisje gazów cieplarnianych, niekontrolowany rozrost miast są spowodowane przede wszystkim niezrównoważonym wykorzystaniem transportu (głównie transportu drogowego). Jednakże w ciągu ostatnich lat zanieczyszczenie powietrza w większości metropolii uległo zmniejszeniu, głównie z powodu mniejszych emisji gazów cieplarnianych przez samochody oraz lepszej jakości paliwa (oraz inicjatyw takich jak wykorzystanie sprawniejszych, zbiorowych i bezsilnikowych środków transportu oraz systemów informatycznych w celu sprawniejszego zarządzania ruchem).

Strategia UE w tym zakresie opiera się głównie na subsydiarności, dając pierwszeństwo inicjatywom lokalnym i wspierając współpracę pomiędzy różnymi szczeblami decyzyjnymi (wspólnotowy, krajowy i lokalny) oraz realizując różne polityki na rzecz rozwoju miejskiego.

Całe terytorium Europy posiada bogactwo **dóbr kultury** oraz krajobrazów, które są coraz częściej narażone na zniszczenie w wyniku działania wielu różnych czynników, zarówno naturalnych jak też spowodowanych przez człowieka. Proces ochrony, zachowania i umocnienia dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazów, a także zarządzanie nimi na szczeblu krajowym jest często niekompletny, nawet jeśli w rozwój tych dóbr angażują się władze lokalne i regionalne. Ponadto problemy z dostępem do zasobów kultury są większe na obszarze silnie zurbanizowanym, gdzie zasoby te są bardziej narażone na zagrożenia. Skuteczniejsze zarządzanie zasobami turystycznymi i kulturalnymi oraz krajobrazami jest dla sektora turystycznego najlepszym sposobem łączenia działań na rzecz ochrony dóbr kultury przy jednoczesnym umacnianiu gospodarki.

3.4.3 Przyszłe kierunki i perspektywy:

W dość dużych częściach południowego terytorium Europy znacznie wzrośnie temperatura powietrza, zbliżając się do temperatur wstępujących głównie w śródziemnomorskich krajach Afryki oraz w północno-zachodniej części Półwyspu Iberyjskiego, co będzie przyczyną częstszych susz i pożarów. Jednocześnie w regionach przybrzeżnych oraz korytach rzek na terytorium całej Europy oczekiwany jest stały wzrost poziomów wody, który doprowadzi do dalszego zwiększania się zagrożenia powodziowego. Można stwierdzić, że z powodu zjawisk takich jak zmiana klimatyczna w ciągu kolejnych kilkadziesiąt lat nastąpi prawdopodobnie wzrost **zagrożeń naturalnych**. Ekosystemy oraz bezpieczeństwo i zdrowie ludzi na dużych obszarach wciąż narażone są w ogromnym stopniu na **zagrożenia technologiczne** powodowane, na przykład, wypadkami na morzu lub przez zakłady produkcyjne.

Ponadto terytorialne skutki zmiany klimatycznej będą miały prawdopodobnie niekorzystny wpływ na spójność terytorialną. Z drugiej strony mogą one przynieść również pewne korzyści niektórym rolniczym lub peryferyjnym/biedniejszym regionom, w szczególności na północy UE.

Nawet jeśli występowanie zagrożeń naturalnych nie jest łatwo przewidywalne, zapobieganie i ograniczanie ich potencjalnych skutków jest możliwe.

Podmioty ze wszystkich szczebli terytorialnych (od lokalnych/regionalnych do transnarodowych) powinny podejmować działania na rzecz lepszego uwzględnienia procesów zarządzania zagrożeniami w ramach prowadzonych przez siebie polityk.

W ciągu kolejnych kilkudziesięciu lat zwiększy się zapotrzebowanie na zasoby **wodne**. Natomiast nie osłabną żądania obywateli i organizacji ekologicznych domagających się czystszych rzek i jeziora, wód gruntowych oraz plaż. Do 2010 roku Państwa Członkowskie muszą zapewnić, iż poprzez stosowne polityki cenowe zachęcą użytkowników do korzystania z zasobów wodnych w sposób wydajny, a różne sektory gospodarki przyczynią się odzyskania nakładów na usługi kanalizacyjne, w tym na usługi w zakresie ochrony środowiska i zasobów.

Kolejnym celem jest zmniejszenie ilości **odpadów** przeznaczonych do ostatecznej utylizacji o 20% do 2010 r. oraz 50% do 2050 r. Zadaniem UE jest zmniejszenie wpływu wykorzystania zasobów na środowisko naturalne oraz ograniczenie ilości produkowanych odpadów przy takim samym tempie rozwoju gospodarczego. Będzie się to wiązało z większym zastosowaniem odnawialnych źródeł energii (pod warunkiem, że proces ten jest zrównoważony), utylizacją większej ilości śmieci i lepszą gospodarką odpadami reszkowymi.

Strategia ta proponuje, aby część poprawionej ramowej dyrektywy UE w sprawie odpadów koncentrowała się nie na zanieczyszczeniu środowiska spowodowanym przez odpady, ale na bardziej zrównoważonym wykorzystaniu zasobów naturalnych oraz surowców.

Ogromny wsiej jest konieczny, aby do roku 2010 w sposób istotny spowolnić proces zanikania **różnorodność biologicznej** na wszystkich poziomach. Zarządzanie wyznaczonymi obszarami mogłoby stać się częścią szerszej unijnej polityki gospodarki gruntami (na przykład, wspólna polityka rolna, polityka rozwoju obszarów wiejskich i polityka regionalna).

W przypadku podjęcia odpowiednich działań, korzyści, zarówno gospodarcze (rozwój usług ekosystemowych, działalność w tych miejscach na przykład w sektorze turystycznym) oraz społeczne (więcej możliwości zatrudnienia, lepsze warunki życia, ochrona dziedzictwa kulturowego) mogą być ogromne. Jednakże kluczowym elementem tej strategii jest ochrona, rekonstrukcja oraz zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa naturalnego.

Należy ponadto uwzględnić finansowanie programu NATURA 2000 w ramach innych polityk Wspólnoty, zwracając ogromną uwagę na program współpracy dotyczący transgranicznych skutków ochrony różnorodność biologicznej.

W przyszłości globalne zapotrzebowanie na **energię** wzrośnie, a całkowite zużycie energii na świecie w 2030 r. będzie większe o niemal 60% w stosunku do roku 2002 (według IEA Word Energy Outlook). Wzrost ten dotyczyć będzie prawdopodobnie przede wszystkim paliw pochodzenia mineralnego. Jeśli w ciągu kolejnych 20-30 lat gospodarka unijna nie stanie się bardziej konkurencyjna, wówczas około 70% zapotrzebowania UE na energię w stosunku do obecnych 50% będą pokrywały produkty importowane. Bez podjęcia dodatkowych działań poprzez usunięcie m.in. barier administracyjnych i ograniczeń związanych z siecią energetyczną, UE nie będzie w stanie zrealizować swoich założeń związanych z 12% produkcją elektryczności oraz 22% udziałem odnawialnych źródeł energii w produkcji elektryczności.

Należy opracować średniookresową i długookresową strategię w celu zmniejszenia zależności UE od importu energii w sposób, który realizuje cele strategii na rzecz wzrostu i zatrudnienia, zwracając szczególną uwagę na problemy wysp i regionów znacznie odizolowanych od unijnego rynku energetycznego.

Wiele kwestii wymaga dalszych usprawnień. Są one konieczne przede wszystkim w przypadku 10 nowych Państw Członkowskich i mogą być realizowane na przykład poprzez transfer technologii. Działania podejmowane w celu poprawienia efektywności energetycznej wciąż nie są wystarczające (wg Europejskiej Agencji Środowiska, 2005 r.). Środki zwiększenia wydajności budynków, pojazdów oraz dóbr konsumpcyjnych pomogłyby zmniejszyć zapotrzebowanie na energię. Zrównoważone inwestycje w energie odnawialne, efektywność energetyczną oraz wodór mogłyby pomóc zmniejszyć uzależnienie Europy od paliw mineralnych. Ponadto większa dostępność niektórych energii odnawialnych takich jak energia wiatrowa, słoneczna oraz geotermalna przyczyniłaby się prawdopodobnie do powstawania na szczeblu lokalnym nowych miejsc pracy (stworzenie nowych, wysokiej jakości miejsc pracy w Europie w sektorze urządzeń efektywnych energetycznie oraz usług energetycznych).

Konieczna jest większa redukcja emisji w krajach przemysłowych. Dotyczy to na przykład sektora transportowego. Większemu użytkowaniu samochodów będą w sposób nieunikniony towarzyszyć problemy wpływające na bezpieczeństwo i środowisko naturalnego (np. zatłoczenie ulic i zanieczyszczenie powietrza) oraz związane z rosnącym niedofinansowaniem transportu publicznego. Z tego powodu podmioty na szczeblu regionalnym i lokalnym muszą uznać zintegrowane metody transportowe za realną alternatywę dla transportu osobowego, które przyczynią się do zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska. Zależność Europy od paliw mineralnych mogą zmniejszyć również znaczne inwestycje w wodór jako źródło energii.

Istotną rolę w stymulowaniu rozwoju regionalnego może odegrać również ochrona i promowanie **dziedzictwa kulturalnego** oraz krajobrazów. Dobra kultury oraz krajobrazy stanowią główny potencjał rozwoju terytorialnego dla obszarów miejskich oraz nadbrzeżnych, jak również niektórych obszarów wiejskich. Odpowiednia równowaga pomiędzy wykorzystaniem a ochroną dziedzictwa jest zatem koniecznym warunkiem w celu efektywnego i zrównoważonego wykorzystania potencjału terytorialnego w takiej formie. Innowacyjne metody eksponujące i udostępniające dziedzictwo kulturowe i krajobrazy stanowią podstawę dalszego wykorzystania zasobów kulturowych w celach informacyjnych, edukacyjnych i badawczych oraz w celu zrównoważonego rozwoju sektora turystycznego.

UE może zatem przyczynić się do zrównoważonego rozwoju swojego terytorium, zajmując się szeregiem spraw, w przypadku których kluczową rolę odgrywać będą władze regionalne i lokalne. Nie wszystkie te instytucje w Europie osiągnęły jednakowy poziom rozwoju, głównie ze względu na to, iż posiadają różne zasoby naturalne i kulturowe, w różny sposób zostały przez te dobra ukształtowane lub dokonały określonych politycznych wyborów w sprawie wykorzystania energii. Zatem istotnym zadaniem współpracy międzyregionalnej jest rozwiązywanie powyższych problemów, głównie poprzez wykorzystanie pomysłów i działań podejmowanych przez najbardziej rozwinięte regiony w każdym obszarze problemowym.

3.5 Wnioski płynące ze współpracy międzyregionalnej

Niniejszy podrozdział prezentuje doświadczenia płynące ze współpracy regionalnej prowadzonej w ramach programu Interreg III C (lata 2002-2006). Ponadto zawiera analizę doświadczeń w obszarach tematycznych, do których odnosi się Program Współpracy Międzyregionalnej na lata 2007-2013 i związanych przede wszystkim z innowacyjnością oraz gospodarką opartą na wiedzy, jak również ze środowiskiem naturalnym oraz zapobieganiem zagrożeniom.

3.5.1 Analiza programu Interreg IIIC

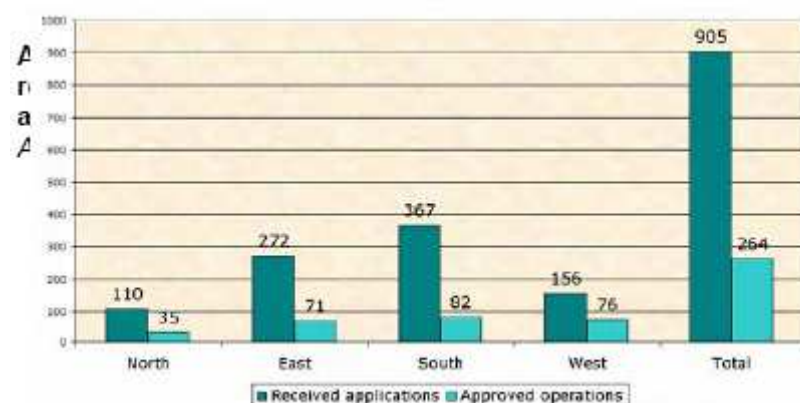
Punktem wyjścia jest w tym przypadku bieżący stan współpracy międzyregionalnej podejmowanej w ramach INTERREG III C w ujęciu ilościowym (podstawowe liczby) oraz jakościowym (główne wnioski płynące z realizacji INTERREG III C).

Podstawowe liczby

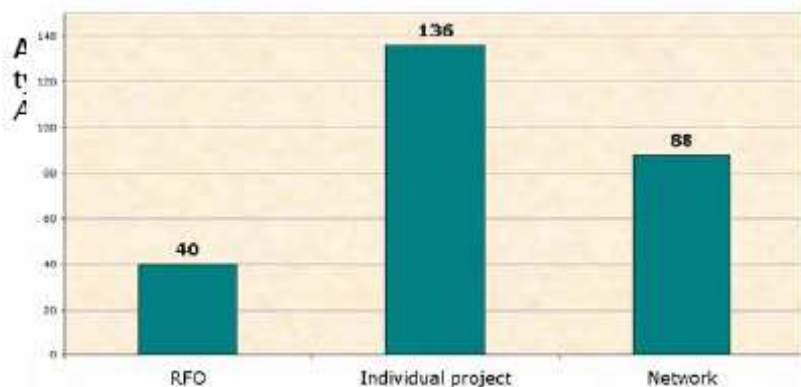
Liczba otrzymanych wniosków: 905 Liczba zatwierdzonych projektów: 265 Procent wybranych: 29%	Liczba partnerów zaangażowanych w realizację zatwierdzonych projektów: ponad 2600 Średnia liczba partnerów na projekt: ok. 10
--	--

Mobilizacja władz regionalnych i lokalnych oraz podmiotów o charakterze publicznym była stosunkowo wysoka w całej Europie, a w szczególności w Hiszpanii. Pomimo iż Regionalne Przedsięwzięcia Ramowe (RFO) są inicjatywą względnie nową, spełniają one oczekiwania władz regionalnych, pragnących angażować się w intensywniejszą współpracę w perspektywie średniookresowej. Rezultaty zatwierdzonych przedsięwzięć według tematów współpracy pokazują, że większość tych przedsięwzięć nie powstała w oparciu o istniejące projekty realizowane w ramach polityki spójności, co oznacza, że stosunkowo trudno było zaangażować tę grupę beneficjentów.

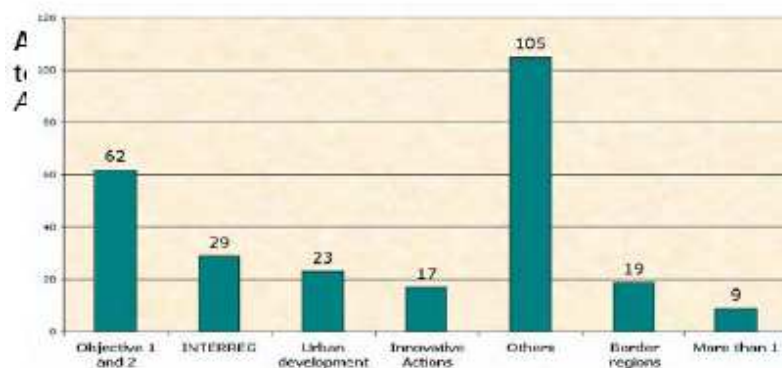
Wnioski otrzymane w stosunku do zatwierdzonych przedsięwzięć Wszystkie strefy

Przedsięwzięcia zatwierdzone według rodzaju przedsięwzięcia Wszystkie strefy

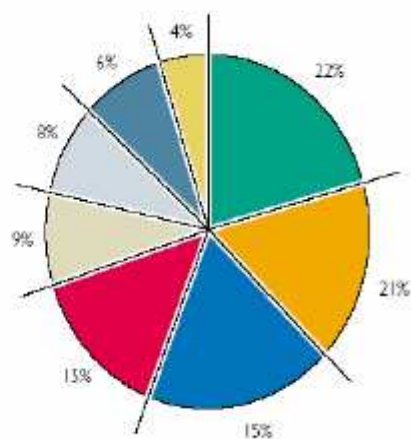

Przedsięwzięcia zatwierdzone według tematów współpracy Wszystkie strefy

Source: Interreg III C operations: the complete collection – 2005

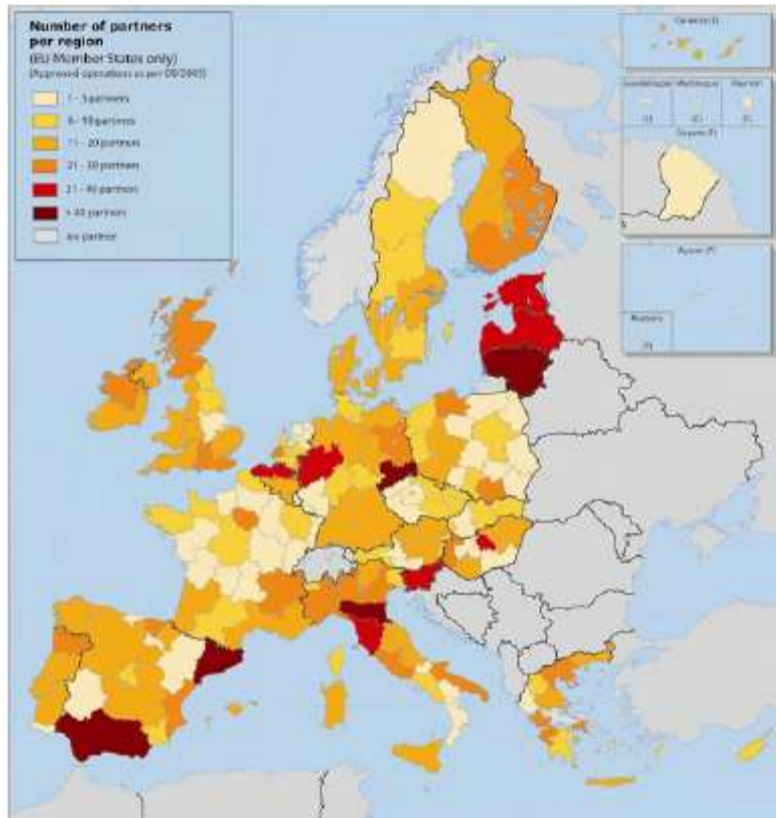
- Environmental, Risk Prevention, Energy and Natural Resources
- Regional Planning, Territorial Regeneration and Urban Development
- Heritage, Culture and Tourism
- SME Development and Entrepreneurship
- Research, Technology and Innovation
- Information Society and e-Government
- Employment, Social Inclusion, Human Resources and Education
- Accessibility, Mobility and Transport

Podjęmowane tematy

75% projektów w ramach programu INTERREG III C poruszało tematy związane bezpośrednio z przyszłymi priorytetami tematycznymi: 38% - badania i rozwój, innowacyjność, społeczeństwo informacyjne, MŚP, zatrudnienie i edukacja; 37% - środowisko naturalne i zapobieganie zagrożeniom, energia i zasoby naturalne oraz dziedzictwo i kultura.

Warto zauważyć, że projekty poświęcone innym tematom, takimi jak dziedzictwo, kultura turystyka oraz zatrudnienie i edukacja również nawiązują do przyszłych priorytetów tematycznych.

Rozmieszczenie partnerów w ramach INTERREG IIIC

Sporządzono mapę częstotliwości udziału regionów w różnych projektach INTERREG IIIC uwzględniającą programy współfinansowane w czterech strefach programowych oraz partnerów wiodących i pozostałych partnerów. Mapa ta pokazuje w sposób ogólny, które regiony w Europie są najbardziej aktywne w zakresie współpracy międzyregionalnej. Przynajmniej w niewielkim stopniu we współpracę międzyregionalną zaangażowane są niemal wszystkie regiony UE.

INTERREG III C – główne wnioski

	Pozytywne rezultaty INTERREG III C	Braki oraz kwestie wymagające usprawnienia
Informacje ogólne	<ul style="list-style-type: none"> W bardzo krótkim czasie, tj. w ciągu ok. 3 lat, program Interreg III C zaprezentował ogromny ‘potencjał mobilizacyjny’ - liczba wniosków i uczestniczących instytucji była bardzo duża. Władze regionalne i lokalne uznają otwartość Europy na współpracę za cechę pozytywną. 	<ul style="list-style-type: none"> Program ten tylko częściowo osiągnął cel wpływania na inne programy realizowane w ramach Funduszy Strukturalnych, ponieważ zapotrzebowanie na współpracę w tym obszarze nie było duże. Być może Interreg III postawił sobie zbyt ambitne cele w tej kwestii. Rozdział między oczekiwaniami KE/ Państw Członkowskich a możliwymi do osiągnięcia rezultatami w wyniku zastosowania podejścia oddolnego (tzn. tego, czego faktycznie chcieli wnioskodawcy). Istotną przyczyną był brak doświadczenia w obszarze współpracy międzyregionalnej.
Sposoby/ rezultaty	<p>Zastosowane podejście oddolne było w dużym stopniu dopasowane do głównej grupy docelowej - było zgodne ze zgłaszanym zapotrzebowaniem oraz przekazało kompetencje władzom publicznym regionalnym i lokalnym (54% wszystkich partnerów). Program był adresowany głównie do regionalnych decydentów politycznych i angażował ich w realizację przedsięwzięć, aby zapewnić trwałość rezultatów tych przedsięwzięć w przypadku niektórych projektów</p> <ul style="list-style-type: none"> Mimo iż jest jeszcze za wcześnie na ocenę wszystkich osiągnięć i rezultatów przedsięwzięć, istnieje wiele dowodów na to, że wymiana i upowszechnienie działań optymalnych (dobrych praktyk) ma miejsce (ocena średniookresowa). 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczający transfer wiedzy na poziomie programu i pomiędzy przedsięwzięciami. Zbyt mało dobrych praktyk uwzględnionych w politykach lokalnych i regionalnych. W większości przypadków problem ze wzmocnieniem potencjału: partnerzy projektów nie zawsze wiedzą jak upowszechnić swoje narzędzia. Dokumentacja programu nie przewiduje w sposób wyraźny procesu wykorzystania rezultatów na początku okresu programowego. Ponadto proces ten może mieć miejsce, jedynie jeśli rezultaty te są dostępne, a nie w momencie uruchamiania programu. Określając charakter współpracy międzyregionalnej, partnerzy wiodący wskazywali przede wszystkim na rezultaty jakościowe przedsięwzięć (np. lepsza współpraca, wspólne procedury działania, lepsza efektywność przedsięwzięć realizowanych w ramach Funduszy Strukturalnych, itd.), które trudno ocenić i podsumować na poziomie całego programu. Należałoby zachęcać i wspierać partnerów wiodących, aby w przyszłości opracowali dobre praktyki w tym obszarze.
Tematy współpracy		<ul style="list-style-type: none"> Tematy współpracy są zbyt niejasne i mylące i należy je określić w sposób bardziej precyzyjny (mimo iż pozwala to na maksimum elastyczności). Na sprawniejsze opracowanie strategii w celu promocji rezultatów pozwoliłoby podejście

		<p>tematyczne. Pierwszy krok w tym kierunku zrobiły Wspólne Sekretariaty Techniczne (patrz kategoryzacja tematyczna w części 2.2.1). Ze wszystkich obecnych projektów co najmniej 54% byłoby zgodnych z założeniami ustalonymi w Lizbonie i Goteborgu.</p>
Rodzaje współpracy	<ul style="list-style-type: none"> Trzy różne rodzaje przedsięwzięć umożliwiają realizację różnych działań w ramach współpracy międzyregionalnej, które są uznawane za odpowiednie przez uczestników projektu. 	<ul style="list-style-type: none"> Różne przedsięwzięcia mają różne słabe strony: <ul style="list-style-type: none"> - <u>RFO</u>: złożona struktura; przed rozpoczęciem konkretnych działań mija kilka miesięcy; wiele projektów nie wydatkuje pieniędzy w całości na początku wdrożenia, co doprowadziło do anulowania wcześniej zarezerwowanych środków w niektórych strefach. Jednakże aktywne wsparcie i pomoc ze strony Wspólnego Sekretariatu Technicznego oraz współpraca pomiędzy WST a RFO usprawniły funkcjonowanie RFO. - <u>Projekty indywidualne oraz sieci współpracy</u>: mimo iż dokumentacja programu w jasny sposób określa rozróżnienie pomiędzy tymi dwoma typami przedsięwzięć, nie jest ono oczywiste dla wnioskodawców. Okazuje się, że działania przewidziane w formularzu wniosku nie były tak charakterystyczne dla danego rodzaju przedsięwzięcia jak oczekiwano.
Zarządzanie programem i jego wdrożenie	<ul style="list-style-type: none"> Struktura wdrażania programu została oceniona pozytywnie. Metoda opracowana przez instytucje zajmujące się programem i wdrożona przez Wspólne Sekretariaty Techniczne jest bardzo precyzyjna i na ogół efektywna System zarządzania (cztery strefy) działa sprawnie i stanowi dobrą podstawę dla przyszłych programów, nawet w przypadku potrzeby dalszej harmonizacji. Pozwala również na geograficzną, „instytucjonalną” i kulturową bliskość z parterami wiodącymi, a przez to umożliwia regularny kontakt z przedsięwzięciami, co cenią sobie projektodawcy. Dzięki temu niemożliwa do zarządzania ogromna liczba różnych instytucji została podzielona na mniejsze, a zatem łatwiejsze do opanowania, sektory. 	<ul style="list-style-type: none"> Usprawnienia wymagają niektóre aspekty związane z monitorowaniem i kontrolą programu. Konieczny jest na przykład bardziej efektywny i zharmonizowany audyt na poziomie Państw Członkowskich, uproszczone przepisy dotyczące składania wniosków (formularze, procedury), uproszczone raportowanie, większa elastyczność budżetu na poziomie programu.
Partnerzy	<ul style="list-style-type: none"> Duża liczba uczestniczących 	<ul style="list-style-type: none"> Niewielu partnerów z nowych Państw

	<p>regionów oraz szeroki zasięg geograficzny.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udział partnerów z nowych Państw Członkowskich w przedsięwzięciach (20% wszystkich partnerów) jest pozytywny. 	<p>Członkowskich pełniło funkcję partnera wiodącego (częściowo ze względu na to, iż mogli oni pełnić funkcję partnera wiodącego dopiero od 3. rundy naboru wniosków). W kolejnym okresie programowym należy położyć szczególny nacisk na wspieranie ich udziału.</p>
--	---	--

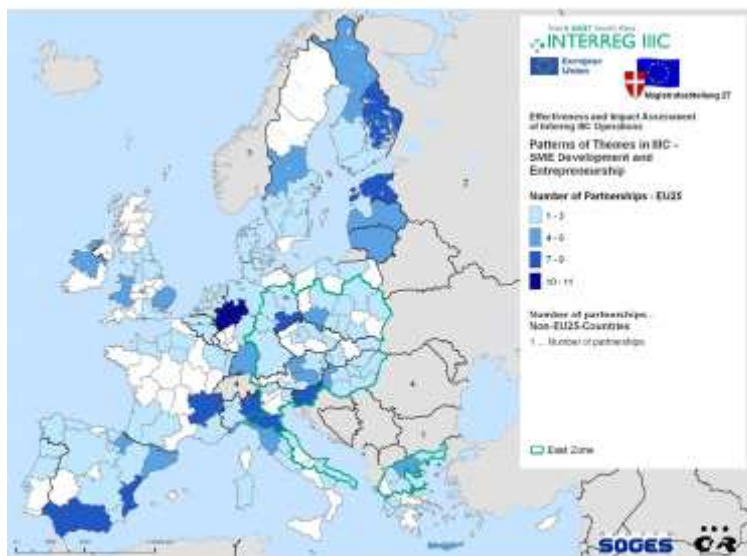
3.5.2 Innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy – doświadczenia zdobyte w ramach Interreg III C

Program Interreg III C wspierał dużą liczbę projektów poświęconych sprawom związanych z innowacjami raz gospodarką opartą na wiedzy w rozumieniu niniejszego Programu Operacyjnego. Ze wszystkich 265 przedsięwzięć realizowanych w ramach Interreg III C założenia 30% z nich, tj. jedynie 90 projektów, w sposób bezpośredni dotyczyły jednej lub większej liczby kwestii związanych z głównym tematem. Projekty te można podzielić na 3 podgrupy: rozwój i przedsiębiorczość MŚP; badania, technologia i innowacyjność; oraz społeczeństwo informacyjne i e-administracja¹.

Bardziej szczegółowa analiza tych projektów pokazuje, że połowa z nich (45 projektów, 15% wszystkich zrealizowanych w ramach programu) dotyczy przedsiębiorczości i rozwoju MŚP. Projekty te stosują bardzo różnorodne podejścia w ramach realizowanej polityki oraz poruszają bardzo odmienną problematykę. Niektóre z nich koncentrują się na rozwoju MŚP w danym sektorze - na przykład w rolnictwie (AQUAREG), sektorze audiowizualnym (ECRIF-AV), produkcji drewna (VAW) lub turystyce (TURISME).

Inne przedsięwzięcia poruszają problemy związane z przedsiębiorczością w konkretnym środowisku - na przykład, zdegradowanych miejskich obszarach (LNET), obszarach wiejskich (PRAXIS) lub obszarach słabo zaludnionych (EKIE). Wiele innych projektów koncentruje się na bardzo różnych wielopłaszczyznowych zagadnieniach związanych z rozwojem i przedsiębiorczością MŚP - na przykład na rozwoju i wspieraniu klastrów przedsiębiorstw (CLOE), świadomości środowiskowej przedsiębiorstw (ECOLAND) lub dostępie do środków (FINNETSME).

¹ Analiza w tej części tekstu powstała w oparciu o publikację *Interreg IIIC operations: the complete collection* wydanej przez 4 Wspólne Sekretariaty Techniczne programu IIIC.

Map 4: INTERREG III C project partners SME Development and Entrepreneurship

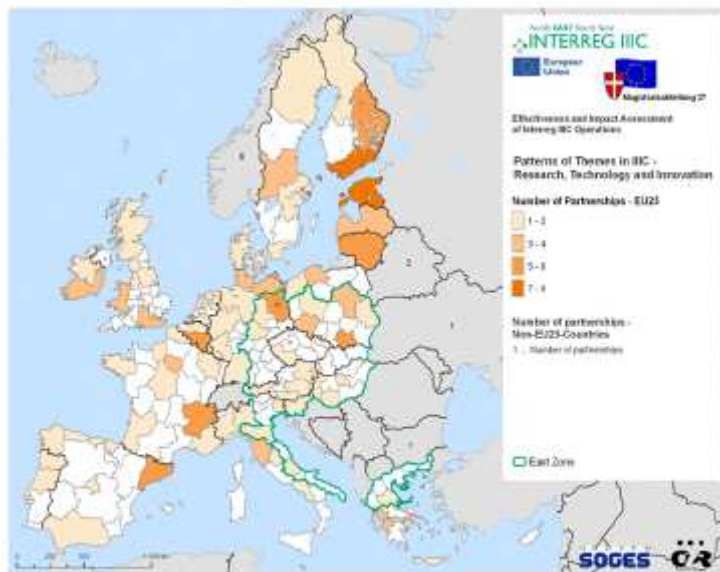
Powyższa mapa² pokazuje, że partnerzy projektów poświęconych rozwojowi i przedsiębiorczości MŚP są rozrzućeni po całej Europie, a uczestnikami projektów są zarówno obszary miejskie, jak i wiejskie oraz obszary odległe.

Druga kategoria projektów Interreg III C koncentruje się na tematyce dotyczącej badań, technologii oraz innowacyjności i obejmuje 22 przedsięwzięcia. Wiele z tych projektów zwraca uwagę przede wszystkim na rolę innowacyjności, badań i rozwoju w strategiach rozwoju regionalnego (na przykład MATEO oraz BEPART). Następną grupą projektów koncentruje się na innowacjach wprowadzanych w poszczególnych sektorach, w tym w sektorze energii wiatrowej (WIND-TECH-KNOW), sektorze morskim (INTERMAREC), sektorze biotechnologicznym (BIOTECHNET), sektorze technologii ICT (TINIS) oraz transporcie (INNOTRAX).

Mapa nr 2 wskazuje na powszechność w Europie projektów poświęconych badaniom, technologii oraz innowacyjności. Najwięcej takich projektów realizowanych jest na północy Europy oraz w niektórych bardziej odizolowanych regionach na południu.

Okolo 20 projektów Interreg III C poświęconych jest tematyce związanej z społeczeństwem informatycznym oraz e-administracją. Część projektów w tej kategorii zajmuje się głównie problemami związanymi z procesem decyzyjnym władz publicznych oraz wsparciem pracy służb publicznych przy pomocy technologii ICT (eGOVREGIO oraz DEPURE). Kolejne projekty zajmują się kwestiami dotyczącymi zastosowania technologii ICT w biznesie i przez MŚP (ICHNOS, CAPTURE oraz BRISE). Inne przedsięwzięcia koncentrują się na wykorzystaniu technologii ICT w poszczególnych obszarach – na przykład w ochronie danych (EPRODAT) lub ochronie zdrowia (TELEMEDICINE).

² Wszystkie mapy w tej części zostały opracowane przez Wspólny Sekretariat Techniczny INTERREG III C Wschód

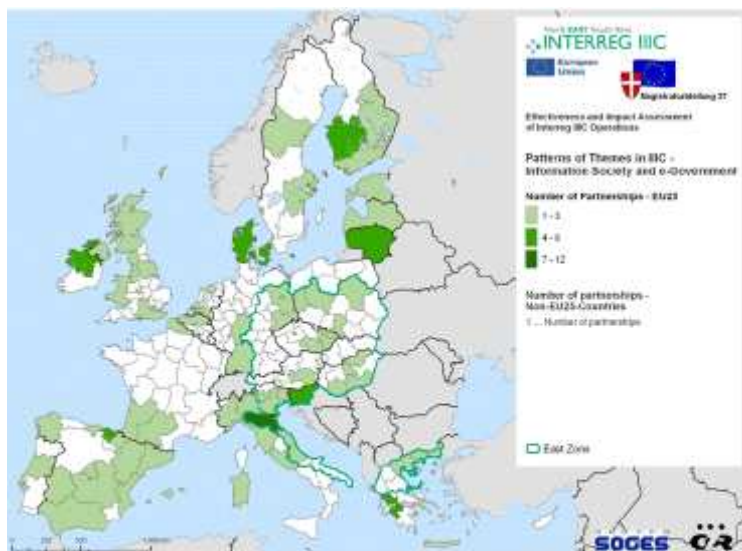

Map 5: INTERREG IIC project partners Research, technology & innovation

Mapa nr 3 pokazuje, że partnerzy projektów są rozrzućeni po całej Europie, przy czym większa ich liczba zlokalizowana jest w zewnętrznych regionach UE.

Partnerzy projektów poświęconych tym grupom tematycznym są bardzo różni – są to władze lokalne i regionalne, jak również inne podmioty gospodarki opartej na wiedzy takie jak agencje rozwoju regionalnego, uniwersytety, parki naukowo-techniczne, centra biznesu. Jest to dowód na to, iż projekty współpracy międzyregionalnej są instrumentem zdolnym do integracji wielu różnych podmiotów zaangażowanych w rozwój i wdrożenie regionalnych polityk na rzecz innowacyjności i wiedzy.

Wspólną cechą większości projektów we wszystkich trzech kategoriach jest nacisk położony na transfer technologii i innowacyjności w sektorze MŚP. Przedsiębiorstwa te są grupą docelową nie tylko w projektach bezpośrednio poświęconych MŚP oraz przedsiębiorczości, ale również w przedsięwzięciach koncentrujących się na innowacyjności oraz technologiach ICT. Wskazuje to na znaczenie przedsiębiorczości oraz MŚP dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, które dostrzegają również władze i podmioty na szczeblu regionalnym.

Map 6: INTERREG III C project partners Information Society & e-Government

Około 20 projektów poświęconych było tematom związanym z zatrudnieniem, włączeniem społecznym, zasobami ludzkimi oraz edukacją zajmowało, poruszając problemy takie jak wspieranie rozwoju zasobów ludzkich (HANSE PASSAGE), aktywizacja zawodowa kobiet (W.IN.NET, LEAD) oraz migracja i integracja (C2C).

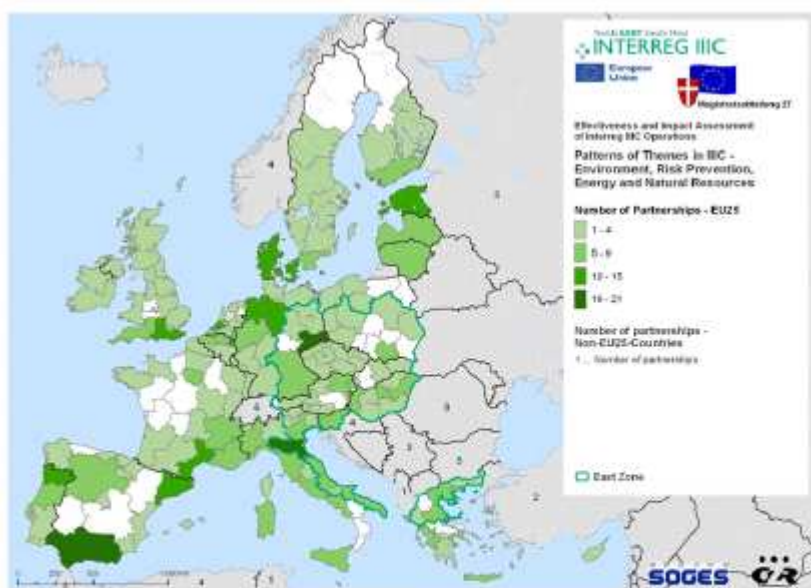

Map 7: INTERREG III C project partners Employment, social inclusion, Human resources and Education

Analizując powyższe mapy, można stwierdzić, że niemal wszystkie regiony UE podejmują takie czy inne działania na rzecz innowacyjności oraz gospodarki opartej na wiedzy. Różnorodność rozmieszczenia geograficznego tematów wskazuje również na to, iż w szerszych ramach Programu Współpracy Międzyregionalnej na lata 2007-2013 każdy region posiada odrębne priorytety. Oznacza to możliwość ukierunkowania współpracy pomiędzy regionami w UE na konkretne obszary tematyczne.

3.5.3 Środowisko naturalne i zapobieganie ryzyku – doświadczenia zdobyte w ramach INTERREG III C

Projekty realizowane w ramach Interreg III C często odnosiły się do kwestii związanych z ochroną środowiska naturalnego i zapobieganiem zagrożeniom (59 projektów, 22% wszystkich przedsięwzięć), co wskazuje na potrzebę większego dialogu i wymiany dobrych praktyk pomiędzy władzami na terytorium UE w obszarze ochrony środowiska. Ponadto znaczna liczba projektów poświęcona była dziedzictwu, kulturze oraz turystyce czyli zagadnieniom, które w ramach tego programu są częścią strategii na rzecz środowiska naturalnego. Problemy poruszane przez projektodawców były bardzo różne, co jest logicznym skutkiem zastosowania podejścia oddolnego

Map 8: INTERREG III C project partners Environment, Risk prevention Energy and natural resources

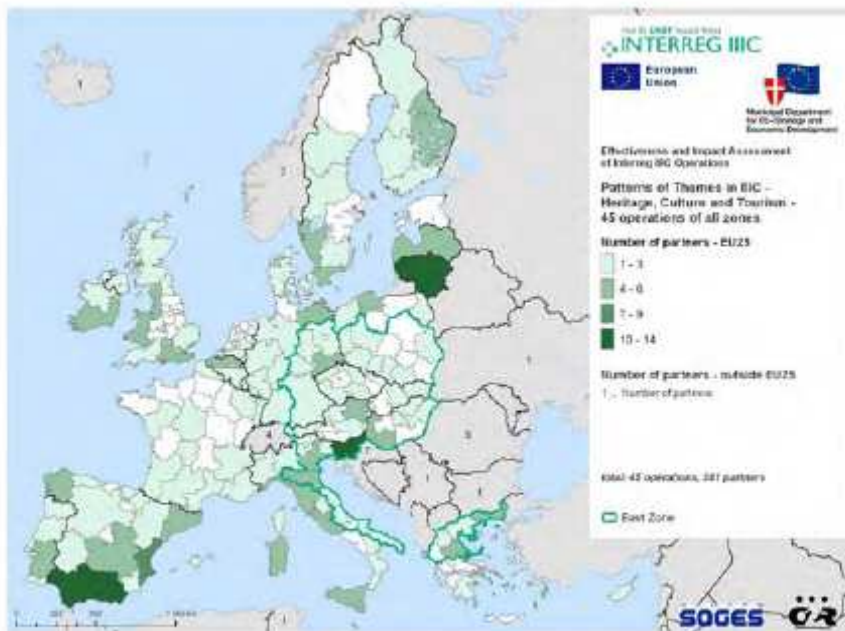
Partnerzy tych projektów są raczej rozproszeni. W rezultacie przedsięwzięcia obejmują dużą część Europy, odzwierciedlając różnorodność problemów na całym kontynencie europejskim, jak również duże zainteresowanie projektami pośród lokalnych i regionalnych podmiotów.

Zaangażowanie kilku regionów w projekty poświęcone środowisku naturalnemu jest bardzo wysokie. Ich udział w tego typu przedsięwzięciach jest większy niż przeciętnie w Europie. Regiony te posiadają wspólne uwarunkowania terytorialne takie jak wybrzeże morskie (poza terenem na południowym-wschodzie Niemiec). W podobne projekty angażuje się, przynajmniej w pewnym zakresie, ogromna większość regionów UE.

Zagadnienia najczęściej poruszane w tym obszarze przez projekty Interreg III C to różnorodność biologiczna oraz przyroda (17 projektów), zarządzanie zagrożeniami (10 projektów), energie odnawialne (7 projektów), gospodarka wodna/rzeczna (7). Bez względu na temat projektu większość z nich dotyczyła zrównoważonego wymiaru danego problemu. Przedsięwzięcia poświęcone były na przykład wykorzystaniu biomasy w produkcji energii (REGENERGY) lub opracowaniu lepszej i bardziej efektywnej oceny wpływu ruchu drogowego na jakość powietrza w dużych obszarach miejskich (CITEAIR). Głównym

tematem projektu INUNDA było natomiast zapobieganie zagrożeniu powodziowemu na obszarach silnie zurbanizowanych.

Kolejną cechą projektów poświęconych tej tematyce było to, iż w przypadku niektórych z nich partnerstwa koncentrowały się wyłącznie na danym obszarze geograficznym, głównie w regionie basenu Morza Śródziemnego (projekt INCENDI poświęcony zapobieganiu oraz zwalczaniu pożarów lasów, projekt MEDITERRITAGE, itd.).

Map 9: INTERREG IIIC project partners Heritage, Culture and Tourism

Wśród 45 współfinansowanych projektów popularnością cieszyły się również problemy związane z dziedzictwem, kulturą i tradycją. Duża część przedsięwzięć podejmowała działania dotyczące kwestii związanych ze środowiskiem naturalnym i zrównoważonym rozwojem, tak jak projekt ECOTOURISM poświęcony zarządzaniu środowiskowemu obszarów turystycznych lub WATER TOUR koncentrujący się wspieraniu regionów prowadzących turystykę wodną za pośrednictwem innowacyjnych strategii i technologii. Kilka projektów poświęconych było dziedzictwu kulturalnemu jako instrumentowi rozwoju regionalnego (np. CULTURED).

3.6. Analiza SWOT

Niniejsza część podsumowuje kluczowe wnioski przedstawione w rozdziale 3 w formie analizy SWOT. W poniższej tabeli zostały zestawione mocne i słabe strony, szanse oraz zagrożenia istotne dla konstruowania i wdrożenia programu współpracy międzyregionalnej. Niniejsza analiza identyfikuje istotne kwestie dotyczące sytuacji społeczno-gospodarczej oraz ewolucji terytorialnej Europy, jak również uwzględnia doświadczenia zdobyte w ramach współpracy międzyregionalnej w trakcie programu Interreg III C.

Z analizy tej wynika, iż istnieje potrzeba koncentrowania się na działaniach, których celem jest ograniczenie skutków postępującej globalizacji i zmiany klimatycznej w UE. Dlatego też

działania na rzecz innowacyjności i ochrony środowiska podejmowane na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz uzupełniające środki wdrażanych na szczeblu krajowym są decydujące w tym okresie programowym. Będą one jednakże nieskuteczne, jeśli wpłyną one na wzrost różnic terytorialnych. Jednym ze sposobów uniknięcia takiej sytuacji jest z pewnością tworzenie sieci tematycznych przez regiony bardziej rozwinięte i mniej rozwinięte. Takie sieci mogą przyczynić do zrealizowania założeń strategii lizbońskiej i goteborskiej.

	Związane z sytuacją społeczno-ekonomiczną oraz zmianami terytorialnymi w Europie		Związane z działaniami w ramach współpracy międzyregionalnej
	Innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy	Środowisko naturalne i zapobieganie ryzyku	
1. Mocne strony	<p>- Regiony, które osiągają ponadprzeciętne wyniki w realizacji założeń strategii lizbońskiej znajdują się w tzw. obszarze pięciokąta oraz w częściach na północy Europy.</p> <p>- Zgodnie z założeniami strategii lizbońskiej około 35 regionów przeznaczają 3% lub więcej PKB na wydatki związane z badaniami i rozwojem,</p> <p>- Regiony posiadające najlepiej rozwiniętą infrastrukturę innowacyjną są nieliczne (jedynie 4%), ale równomiernie rozmieszczone w obrębie krajów UE-15,</p> <p>- MŚP odgrywają kluczową rolę w gospodarce UE i zapewniają 66% zatrudnienia w sektorze prywatnym, jak również są źródłem 57% wartości dodanej w UE-25. Wiele z nich to szybko rozwijające się firmy pracujące w oparciu o zaawansowane technologie z dużym potencjałem innowacyjnym.</p>	<p>- Objęcie 18% gruntów w Europie ochroną w ramach sieci Natura 2000 przyczynia się do ochrony zdrowia i różnorodności ekosystemów na tych terenach</p> <p>- UE poczyniła znaczne postępy w zwiększaniu efektywności wykorzystania energii. Do 2010 r. niektóre Państwa Członkowskie zrealizują założenia w sprawie elektryczności odnawialnej.</p> <p>- W ciągu ostatnich kilku lat lokalne zanieczyszczenie środowiska w większości miast uległo zmniejszeniu, głównie dzięki redukcji emisji przez samochody oraz poprawie jakości paliwa.</p> <p>- Rewitalizacja terenów skażonych, upustynnionych, nieużytków przemysłowych może zapobiec skutkom miejskiej ekspansji</p>	<p>- Ogromny „potencjał mobilizacyjny” na szczeblu regionalnym i lokalnym, przynoszący innowacyjne rezultaty</p> <p>- Początek wymiany i upowszechniania doświadczeń. Nie wszędzie w Europie tempo tych procesów jest jednakowe</p> <p>- W programie uczestniczą na ogół partnerzy z nowych Państw Członkowskich, choć ich udział jest odmienny w różnych krajach</p> <p>- Doświadczenia zdobyte w ramach Interreg III C wskazują na ogromny potencjał dla współpracy międzyregionalnej w zakresie innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy, ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom przy silnym zaangażowaniu regionów we wszystkich krajach UE.</p> <p>- W ramach realizacji strategii lizbońskiej w projekty współpracy międzyregionalnej angażują się niektóre rozwinięte kraje Europy</p> <p>- Duży obszar terytorialny objęty przez tematy zaproponowane w ramach nowego programu wskazuje na możliwość tworzenia w przyszłości sieci o szerokim zasięgu oraz nawiązywania szeroko zakrojonej współpracy.</p>
	- Duża luka pomiędzy regionami na południu/wschodzie i północy w zakresie realizacji celów	- Zmiany mające wpływ na obecną równowagę pomiędzy klimatem a energią są niekorzystne	- W niektórych przypadkach zaangażowanie regionalnych i lokalnych decydentów politycznych jest zbyt małe, żeby całkowicie

<p>2. Słabe strony</p>	<p>strategii lizbońskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - Największym wyzwaniem stojącym przez regionami nowych Państw Członkowskich jest nadrobienie zaległości w budowie gospodarki opartej na wiedzy - Stare regiony przemysłowe poddawane restrukturyzacji charakteryzują się na ogół niższym stopniem rozwoju gospodarki opartej na wiedzy - Wydatki na badania i rozwój w Europie od 2001 r. utrzymują się na mniej więcej jednakowym poziomie (1,9% PKB). Jest to znacznie mniej od założonych przez strategię lizbońską 3%. - Duża część regionów UE nie posiada infrastruktury innowacyjnej lub posiada infrastrukturę słabo rozwiniętą (uniwersytety, parki naukowe, centra innowacyjności) - Współpraca badawcza i transfer wiedzy pomiędzy publicznymi organizacjami badawczymi takimi jak uniwersytety i sektor przemysłowy w Europie wciąż nie są optymalne. - Klimat dla rozwoju przedsiębiorczości w Europie w porównaniu ze Stanami Zjednoczonymi i Japonią jest niekorzystny. Przyczyny słabej przedsiębiorczości w Europie tkwią w dużym obciążeniu firm przepisami, ograniczonej dostępności środków na inicjatywy biznesowe oraz poważnych, konsekwencjach (prawne, finansowe i społeczne) w przypadku niepowodzenia. 	<p>dla spójności terytorialnej</p> <ul style="list-style-type: none"> - Główne problemy obszarów miejskich są spowodowane przede wszystkim niskim zrównoważeniem sektora transportowego (głównie transportu drogowego) - Łączne skutki zagrożeń naturalnych ograniczają konkurencyjność terytorialną - Główne problemy obszarów miejskich są spowodowane przede wszystkim niskim zrównoważeniem sektora transportowego 	<p>przekształcić wdrażane polityki i stosowane narzędzia.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczający transfer wiedzy oraz zbyt niski poziom wykorzystania przedsięwzięć Interreg IIIC poza partnerstwem.
-------------------------------	--	---	--

	<p>Pomiędzy UE oraz USA istnieje tzw. „luka innowacyjna”, na którą wskazują względnie słabe wyniki UE w rozwoju nowych produktów i usług oraz patentów.</p> <p>- Zastosowanie technologii ICT w biznesie jest względnie niskie w porównaniu z USA.</p> <p>- Poziom zatrudnienia w UE kształtuje się na poziomie 64% i jest wciąż zbyt niski w porównaniu z założonymi w Lizbonie 70% do roku 2010 r.</p> <p>- Udział kobiet oraz starszych pracowników w rynku pracy wciąż jest niewystarczający</p>		
--	--	--	--

	Związane z sytuacją społeczno-ekonomiczną oraz zmianami terytorialnymi w Europie		Związane z działaniami w ramach współpracy międzyregionalnej
	Innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy	Środowisko naturalne i zapobieganie ryzyku	
3. Szanse	<ul style="list-style-type: none"> - Tempo wzrostu nowych Państw Członkowskich jest wyższe od średniego tempa unijnego - Przykłady owocnej współpracy pomiędzy sektorem wiedzy, sektorem publicznym oraz handlowym w niektórych częściach UE - 60% obywateli UE mówi, że nigdy nie zastanawiali się nad założeniem własnej firmy, co wskazuje na istnienie ogromnego potencjału w zakresie wzmocnienia przedsiębiorczości np. poprzez zwiększenie świadomości i dostarczanie informacji - Od połowy lat 90. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wiele kwestii związanych z wydajnością energetyczną oraz wykorzystaniem energii odnawialnych wciąż wymaga usprawnienia, przede wszystkim w nowych Państwach Członkowskich, np. za pomocą transferu technologii. - Innowacyjne metody eksponujące i udostępniające dziedzictwo kulturowe i krajobrazu stanowią podstawę dalszego wykorzystania zasobów kulturowych w celach informacyjnych, edukacyjnych i badawczych oraz w celu zrównoważonego rozwoju sektora 	<ul style="list-style-type: none"> - Nowy program powinien stworzyć określone narzędzia dla dyktowanego zapotrzebowaniem wykorzystania dobrych praktyk przez regiony osiągające słabsze wyniki w poszczególnych obszarach tematycznych. - Przy optymalnym wykorzystaniu wiedzy i doświadczeń zdobytych w trakcie zarządzania i kierowania programami IIC uruchomienie nowego programu powinno się odbyć w miarę szybko. Pozwoliłoby to uniknąć opóźnień we wdrożeniu oraz związanego z tym ryzyka anulowania wcześniej zarezerwowanych środków. - Wskazane jest uproszczenie niektórych struktur i procedur w celu jeszcze bardziej przejrzystego i efektywnego kierowania programem. - Inteligentny i dobrze przemyślany system zarządzania mógłby przynieść regionom realizującym program

	<p>dwudziestego wieku zatrudnienie w UE wzrasta</p> <p>- Regionalne i lokalne władze coraz silniej angażują się w politykę zatrudnienia w ramach programu Wzrost Zatrudnienia na Szczęblu Lokalnym (LED).</p>	<p>turystycznego</p> <p>- Należy korzystać z funkcji ekosystemów oraz usług środowiskowych</p>	<p>większe korzyści, pomogłyby osiągnąć synergii oraz uniknąć podobieństw z innymi programami</p> <p>- Zaangażowanie w projekty współpracy regionów, które osiągają dobre rezultaty w realizacji celów strategii lizbońskiej, mogłyby przyczynić się do efektywniejszego procesu rozpowszechnienia wartości dodanej.</p>
4. Zagrożenia	<p>- Wspieranie globalnej konkurencyjności Europy przyczyni się do pewnego zwiększenia jej wzrostu gospodarczego. W sposób znaczący postępować będzie jednakże polaryzacja terytorialna, gdyż regiony silnie zurbanizowane będą czerpać większe korzyści z postępu gospodarczego niż regiony mniej zurbanizowane</p> <p>- Starzenie się ludności w Europie wywiera większą presję na rynek pracy i zmniejsza wzrost gospodarczy</p> <p>- Różnice gospodarcze pomiędzy nowymi Państwami Członkowskimi i pozostałymi krajami UE mogą doprowadzić do migracji pracowników do krajów oferujących lepsze warunki, co spowoduje spowolnienie procesu doganiania krajów UE-15 przez te nowe Państwa Członkowskie.</p>	<p>- Zasoby kulturowe i naturalne oraz dziedzictwo wciąż zagrożone są zniszczeniem</p> <p>- Opłacalne działania podejmowane w celu poprawy wydajności energetycznej w Europie są wciąż niewystarczające</p> <p>- Ogromne i nieodwracalne zmiany zachodzą w krajobrazach Europy, które są decydującą częścią jej dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawowe środowisko dla różnorodności biologicznej</p> <p>- W dość dużych częściach południowego terytorium Europy znacznie wzrosło temperatura powietrza, zbliżając się do temperatur wstępujących głównie w śródziemnomorskich krajach Afryki oraz w północno-zachodniej części Półwyspu Iberyjskiego, co będzie przyczyną częstszych zagrożeń naturalnych (głównie susz, pożarów oraz powodzi)</p>	<p>- Cenne doświadczenia związane z realizacją określonych tematów oraz rezultaty programu INTERREG IIIC zostałyby zaprzepaszczone, jeśli nie byłyby one systematycznie analizowane i wykorzystywane w nowym programie.</p> <p>- Bez możliwości poszerzenia i rozwinięcia istniejącej współpracy w nowym programie proces generowania nowej i zaawansowanej wiedzy były w dużym stopniu zagrożony i opóźniony</p> <p>- Widoczność programu, jakoś przedsięwzięć i partnerstwa, a także efektywność wykorzystania rezultatów mogłyby ucierpieć w wyniku nieodpowiedniego zarządzania programem</p>

Rozdział 4. Strategia programu

Strategia na rzecz przyszłej współpracy międzyregionalnej powstała w oparciu o analizę przeprowadzoną w rozdziale 4 i uwzględnia potrzeby Europy w latach 2007-2013. Jest ona odpowiedzią na problemy oraz słabości UE i ma na celu wzmocnić realizację strategii lizbońskiej i goteborskiej.

Poza ramami regulacyjnymi EFRR, strategia uwzględnia również komunikat Komisji „Regiony na rzecz zmian gospodarczych” oraz wnioski z nieformalnego spotkania Ministrów Polityki Regionalnej z dnia 21 listopada 2006 r.

Niniejszy rozdział opisuje cele tego programu i określa priorytety tematyczne współpracy międzyregionalnej. Ponadto zawiera opis strategii wdrożenia programu, definiując rodzaje wspieranych interwencji i system wskaźników. Prezentuje ponadto główne wnioski ewaluacji wstępnej oraz strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko.

4.1. Cel ogólny

Istotną rolę w realizacji strategii na rzecz wzrostu, zatrudnienia i zrównoważonego rozwoju mają do odegrania władze i uczestnicy projektu ze szczebla regionalnego i lokalnego. Niniejszy program współpracy międzyregionalnej usprawni kooperację pomiędzy tymi partnerami, umożliwiając im prowadzenie wspólnych działań oraz udoskonalenie poszczególnych obszarów polityki. Komisja Europejska prosi te podmioty o tworzenie sieci wokół wybranych tematów i zarządzanie nimi w celu włączenia polityk regionalnych do programu modernizacji gospodarczej UE prezentowanego w komunikacie „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”.

Tak więc ogólny cel tego programu brzmi następująco:

Cel ogólny:

Poprawa efektywności polityk rozwoju regionalnego oraz przyczynienie się do modernizacji gospodarczej i większej konkurencyjności w Europie w obszarach innowacyjności, gospodarki opartej na wiedzy, środowiska naturalnego i zapobiegania ryzyku za pośrednictwem współpracy międzyregionalnej.

Program ten będzie tworzył wartość dodaną Wspólnoty, umożliwiając władzom i innym podmiotom na szczeblu regionalnym i lokalnym korzystać z doświadczeń partnerów w zakresie innowacyjności, gospodarki opartej na wiedzy, środowiska i zapobiegania ryzyku. Są to obszary polityki najważniejsze dla realizacji założeń Unii Europejskiej w zakresie wzrostu i zatrudnienia. Współpraca międzyregionalna doprowadzi do umocnienia potencjału i poprawy wyników uczestniczących regionów i pomoże im realizować te założenia w sposób zrównoważony.

Poprzez współpracę międzyregionalną program usprawni wymianę doświadczeń i działań optymalnych (dobrych praktyk) pomiędzy regionami zainteresowanymi określonymi obszarami problemowymi. Dzięki intensywnym staraniom mającym na celu upowszechnienie rezultatów przedsięwzięć we wszystkich regionach UE program maksymalnie zredukuje ograniczenia w dostępie do cennych informacji na temat innowacyjnych rozwiązań lub działań optymalnych oraz w ich wykorzystaniu. Program ten przyczyni się zatem pośrednio

do zmniejszenia różnic w potencjałach regionów europejskich oraz stawi czoła wyzwaniom związanym z realizacją założeń określonych w Lizbonie i Goteborgu.

4.2. Cele szczegółowe

Założenie ogólne niniejszego Programu Operacyjnego można przedstawić w formie kilku założeń szczegółowych. Cele te dokładniej określają tematy, których będzie on dotyczył oraz sposób, w jaki wpłynąć ma na polityki i narzędzia stosowane przez regiony.

Analiza przeprowadzona w rozdziale 3 określiła kluczowe dla regionów Europy kwestie zakresie innowacyjności, gospodarki opartej na wiedzy, środowiska naturalnego oraz zapobiegania zagrożeniom. Należą do nich regionalny potencjał i infrastruktura innowacyjna, badania i rozwój, potrzeba lepszych powiązań pomiędzy MŚP oraz instytucjami badawczymi, wspieranie przedsiębiorczości i biznesu w określonych sektorach gospodarki, zastosowanie technologii ICT oraz działania na rzecz edukacji oraz kapitału ludzkiego. Są to również problemy związane z zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi, gospodarką wodną, gospodarką odpadami, różnorodnością biologiczną i ochroną dziedzictwa naturalnego, energetyką i zrównoważonym transportem publicznym oraz dziedzictwem kulturowym. Większość regionów UE w taki czy inny sposób tymi sprawami się zajmuje. Jednakże ich osiągnięcia w tym zakresie i stosowane przez nie metody są różne. Oznacza to, że istnieje ogromna potrzeba oraz możliwość wymiany i transferu doświadczeń w tym obszarze. Tych kluczowych spraw, zgodnych z propozycjami określonymi w rozporządzeniu EFRR oraz w komunikacie „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”, przede wszystkim dotyczyć będzie niniejszy program.

Niektóre cenne spostrzeżenia z realizacji programu INTERREG III C dotyczące ingerencji programu współpracy międzyregionalnej w określone polityki regionalne zostały przedstawione w analizie w rozdziale 3. Zapotrzebowanie na współpracę międzyregionalną realizowaną w ramach tego programu było najwyraźniej ogromne. Należy jednakże usprawnić proces upowszechniania rezultatów programu wśród szerszej rzeszy społeczeństwa oraz zwiększyć stopień, w jakim rezultaty projektów współpracy są uwzględniane w politykach regionalnych.

Odpowiedzią na te spostrzeżenia są następujące cele szczegółowe:

Cele szczegółowe:

1. Usprawnienie polityk regionalnych i lokalnych w obszarze innowacyjności oraz gospodarki opartej na wiedzy, przy szczególnym uwzględnieniu regionalnego potencjału w zakresie badań oraz rozwoju technologii, wspierania przedsiębiorczości oraz MŚP, wspierania rozwoju firm oraz inicjatyw innowacyjnych, popularyzowania technologii ICT, jak również wspierania zatrudnienia, kapitału ludzkiego oraz edukacji.
2. Usprawnienie polityk regionalnych i lokalnych w obszarze środowiska naturalnego i zapobiegania zagrożeniom, przy szczególnym uwzględnieniu prewencji i zarządzania zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi, gospodarki wodnej i przybrzeżnej, gospodarki odpadami, różnorodności biologicznej oraz ochrony dziedzictwa naturalnego, wydajności energetycznej oraz energii odnawialnych, czystego i zrównoważonego transportu publicznego, dziedzictwa kulturowego.

3. Umożliwienie podmiotom na szczeblu regionalnym i lokalnym z różnych krajów UE wymianę doświadczeń i wiedzy.
4. Ustanowienie współpracy pomiędzy regionami mniej doświadczonymi a regionami bardziej doświadczonymi w danym obszarze polityki w celu wspólnego wzmocnienia potencjału i wiedzy regionalnych i lokalnych uczestników projektu.
5. Zapewnienie, iż dobre praktyki wskazane w ramach projektów współpracy międzyregionalnej są udostępniane innym regionalnym i lokalnym podmiotom oraz, że są one uwzględniane w programach konwergencji oraz konkurencyjności.

4.3. Identyfikacja tematycznych osi priorytetowych

Niniejszy Program Operacyjny wspiera dwa priorytety tematyczne - innowacyjność i gospodarkę opartą na wiedzy oraz środowisko naturalne i zapobieganie zagrożeniom.

Wybór tych priorytetów jest skutkiem tematycznego ukierunkowania współpracy międzyregionalnej określonego w rozporządzeniu w sprawie EFRR (art. 6.3.a) oraz w komunikacie „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”. Analiza programu szczegółowo omówiła oba tematy, wskazując na konkretne zagadnienia, które wymagają podjęcia stosownych działań. Zagadnienia te zostały opisane poniżej. Priorytetem programu poświęcony jest również rozdział 5. W niniejszej części opisano ponadto priorytet dotyczący wsparcia technicznego.

W Priorytecie 1: Innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy głównymi podtematami współpracy międzyregionalnej są:

- *innowacyjność, badania i rozwój technologii,*
- *przedsiębiorczość oraz MŚP,*
- *społeczeństwo informacyjne,*
- *zatrudnienie, kapitał ludzki i edukacja.*

W Priorytecie 2: Środowisko naturalne i zapobieganie ryzyku głównymi podtematami współpracy międzyregionalnej są:

- *zagrożenia naturalne i technologiczne,*
- *gospodarka wodna,*
- *gospodarka odpadami,*
- *różnorodność biologiczna i ochrona dziedzictwa naturalnego,*
- *energia i zrównoważony transport,*
- *dziedzictwo kulturowe i krajobraz.*

Powyższe podtematy wskazują w ramach programu na najważniejsze obszary polityki i problemy regionów w Europie w nadchodzących latach. Program Interreg IV C będzie wspierał współpracę międzyregionalną na rzecz usprawnienia polityk regionalnych w tym zakresie. Zagadnienia te są ze sobą w różny sposób powiązane, zarówno w obrębie jednego priorytetu, jaki również obu z nich. Należy więc zauważyć, iż przedsięwzięcia realizowane w ramach tego programu nie ograniczają się do jednego określonego zagadnienia. Przeciwnie, powinny one stosować podejście międzysektorowe i zintegrowane, w stosownych przypadkach odnosząc się do podtematów ze sobą powiązanych. Wnioski charakteryzujące się podejściem międzysektorowym będą w procesie selekcji traktowane priorytetowo.

Poniższa tabela przedstawia środki przydzielone z budżetu programu Interreg IV C na poszczególne osie priorytetowe.

Priorytet	Udział w budżecie
Priorytet 1: Innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy	55%
Priorytet 2: Środowisko naturalne i zapobieganie zagrożeniom	39%
Priorytet 3: Wsparcie techniczne	6%
Ogółem	100%

Podział całkowitego budżetu na osie 1 i 2 wskazuje na priorytetowy charakter innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy będących siłą napędową działań na rzecz realizacji odnowionej strategii lizbońskiej oraz dość duże znaczenie każdego z tych dwóch tematów w części projektów współfinansowanych w ramach INTERREG IIC.

4.4. Rodzaje interwencji

Niniejszy Program Operacyjny wspiera dwa różne rodzaje interwencji, które mają pomóc zrealizować jego ogólne założenie oraz cele szczegółowe.

Po pierwsze, program wspiera projekty zainicjowane przez podmioty regionalne w celu wymiany doświadczeń w określonym obszarze polityki, wynikiem których będzie określenie działań optymalnych oraz opracowanie nowych narzędzi i metod ich wdrażania.

Po drugie, INTERREG IV C wdraża tzw. opcję szybkiej ścieżki (ang. Fast Track option) w celu zapewnienia, iż działania optymalne (dobre praktyki) zidentyfikowane, na przykład, w ramach wyżej wymienionych projektów regionalnych, zostaną uwzględnione w programach konwergencji i konkurencyjności.

Program wykorzysta również dobre praktyki związanych z priorytetami określonymi przez strategię lizbońską i goteborską zidentyfikowane w ramach INTERREG IIC, IVC lub innych programów współpracy. Proces wykorzystania rezultatów będzie stanowił nową i jednocześnie podstawową cechę programu. Takie dobre praktyki zostaną upowszechnione wśród docelowych odbiorców.

4.4.1. Inicjatywy regionalne (typ 1)

Inicjatywy regionalne to „klasyczny” przykład współpracy międzyregionalnej, ponieważ były one już realizowane w ramach programu INTERREG IIC. Celem tego typu interwencji jest umożliwienie podmiotom regionalnym i lokalnym wdrażanie projektów współpracy z partnerami z różnych krajów (UE). Takie projekty powinny dotyczyć zagadnień polityki regionalnej o wspólnym znaczeniu dla wszystkich zaangażowanych partnerów i objętych zakresem tematycznym niniejszego programu. Działania takie mogą polegać na wymianie doświadczeń, wiedzy oraz dobrych praktyk, jak również opracowywaniu narzędzi i metod.

Komitet Monitorujący programu będzie regularnie ogłaszał konkursy na propozycje projektów, oferując partnerom międzyregionalnym konsorcjom partnerów możliwość ubiegania się o środki na inicjatywy regionalne.

Współpraca w ramach inicjatyw regionalnych jest prowadzona poprzez partnerstwo różnych podmiotów ze szczebla regionalnego oraz/lub lokalnego. Realizują one szereg działań zgodnie z zatwierdzoną wcześniej propozycją projektu.

Nie przewiduje się dalszego podziału na różne podtypy przedsięwzięć. Dozwolone będą natomiast różne stopnie intensywności współpracy.

Projekty mogą wspierać różne działania związane z wymianą doświadczeń i instrumentów polityk regionalnych. Działania te mogą mieć mniejszą intensywność i wiązać się z wymianą oraz upowszechnieniem informacji i doświadczeń wzmacniających wiedzę i potencjał zaangażowanych partnerów bez bezpośredniego wpływu na instrumenty polityki lub nowe projekty. Mogą one również posiadać wyższą intensywność i wiązać się z transferem instrumentów lub rezultatów projektu bądź opracowaniem zupełnie nowych metod i narzędzi, przy wdrożeniu nowych elementów polityki np. projektów pilotażowych w jednym z zaangażowanych regionów lub większej ich liczbie.

Podejmując działania o najwyższej intensywności, partnerstwa mogą również tworzyć wspólne ramy dla współpracy międzyregionalnej wdrażanej za pośrednictwem ograniczonej liczby podprojektów, które są wybierane na drodze konkursu i realizowane w uczestniczących regionach.

W projektach realizowanych w ramach interwencji typu 1 muszą uczestniczyć partnerzy z przynajmniej trzech krajów, z których co najmniej dwa to Państwa Członkowskie. Maksymalna liczba partnerów dla tych projektów nie może być większa niż 12.

Szczególny rodzaj działań, które mogą być realizowane poprzez inicjatywy regionalne związany jest z wykorzystaniem rezultatów dotychczasowej współpracy międzyregionalnej. Mogą one polegać na tworzeniu sieci regionów w celu gromadzenia doświadczeń i dobrych praktyk w danym zakresie polityki regionalnej, które zostały określone lub opracowane w trakcie różnych (wcześniejszych) projektów i przedsięwzięć w ramach współpracy międzyregionalnej (np. INTERREG IIIC). Takie zebrane doświadczenia, w formie skonsolidowanego, możliwego do przekazania narzędzia, zostaną udostępnione wszystkim regionalnym i lokalnym podmiotom w Europie zainteresowanym określonym obszarem polityki. W szczególności należy zwrócić się do uczestników projektów wdrażanych w ramach programów konwergencji i konkurencyjności.

Potencjalne sieci, którym powierzone zostaną działania związane z wykorzystaniem rezultatów powinny osiągać dobre wyniki, posiadać możliwe do przekazania narzędzia lub metody oraz wysokie kompetencje w zakresie danego tematu oraz zarządzania.

Projekty finansowane w ramach INTERREG IV C, które osiągnęły pozytywne wyniki i cieszą się zainteresowaniem ze strony społeczeństwa, mogą się również ubiegać o dofinansowanie dodatkowego etapu przedsięwzięcia poświęconego wykorzystaniu rezultatów za pośrednictwem działań popularyzujących, skierowanych przede wszystkim do uczestników projektów realizowanych w ramach programów konwergencji i konkurencyjności.

Działania dotyczące wykorzystania rezultatów optymalizują rezultaty osiągnięte w określonej dziedzinie polityki rozwoju regionalnego. Polegają one na gromadzeniu, analizie oraz upowszechnianiu praktyk w danym obszarze polityki. Jednym z oczekiwanych skutków tego procesu jest uwzględnienie zidentyfikowanych działań optymalnych w głównych programach realizowanych przez regiony pragnące usprawnić swoją politykę.

4.4.2. Opcja szybkiej ścieżki (typ 2)

Opcja szybkiej ścieżki jest szczególnym instrumentem inicjatywy „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”. Artykuł 8 tego komunikatu określa, że, tak jak w przypadku projektów podejmowanych w ramach inicjatywy regionalnej, *„opcja ta będzie dobrowolna dla regionów i miast, a istotna różnica będzie polegać na tym, że to Komisja, a nie regiony czy miasta, będzie główną siłą sprawczą. Komisja we współpracy z Państwami Członkowskimi określi tematy do realizacji; zaprosi zainteresowane regiony i miasta do udziału w sieci zajmującej się określonym tematem. Komisja będzie stymulować, wraz z Instytucją Zarządzającą programem, sieci tematyczne i porównywać ich rezultaty. Opcja szybkiej ścieżki będzie oferowała sieciom możliwość konsultacji w celu opracowania planów działania w zakresie sprawdzenia i oceny metod optymalnych”*. 21 listopada 2006 r. przewodniczący nieformalnych spotkań Ministrów ds. Polityki Regionalnej w Brukseli stwierdził, że: *„Inicjatywa Komisji „Regiony na rzecz zmian gospodarczych” stanowi silną podstawę dla tworzenia programów, które będą miały większe oddziaływanie na współpracę międzyregionalną oraz współpracę między miastami. Opcja szybkiej ścieżki, w której Komisja odgrywa rolę wiodącą, jest pożądanym, dodatkowym elementem wzmacniającym wymianę doświadczeń. Jednakże tak jak do tej pory sieci współpracy powinny być przede wszystkim tworzone z inicjatywy regionów i miast. Udział w tych sieciach powinien być dobrowolny i znajdować się w gestii regionów. Procedury selekcji sieci powinny być przejrzyste, a administrowanie wymianą doświadczeń powinno odbywać się w sposób swobodny, bez dodatkowej biurokracji”*.

Głównym celem tej inicjatywy jest wykorzystanie rezultatów współpracy międzyregionalnej oraz stworzenie synergii pomiędzy polityką spójności oraz innymi politykami UE. Takie działania będą aktywnie stymulowały przyswajanie innowacyjnych strategii rozwoju regionalnego oraz działań optymalnych poprzez programy konkurencyjności i konwergencji.

Zadaniem opcji szybkiej ścieżki jest bezpośredni transfer określonych działań optymalnych polityki regionalnej do regionu lub większej liczby regionów pragnących usprawnić swoją politykę w danym obszarze. Działania optymalne mogą być narzędziem lub instrumentem wywodzącym się z zakończonego projektu INTERREG III C, projektu realizowanego w niniejszym Programie Współpracy Międzyregionalnej lub z działań optymalnych zidentyfikowanych na szczeblu regionalnym w innych przedsięwzięciach.

W ramach opcji szybkiej ścieżki tworzone będą sieci składające się z przystępujących dobrowolnie regionów oraz wyspecjalizowanych podmiotów posiadających fachową wiedzę w określonym obszarze tematycznym, jak również regionów, które chcą usprawnić swoje działania w danym zakresie. Oczekiwany rezultatem tej inicjatywy byłby konkretny plan działania dla każdego z uczestniczących regionów.

Istotnym warunkiem udziału regionu w opcji szybkiej ścieżki jest zaangażowanie instytucji zarządzającej określonym programem konwergencji lub konkurencyjności oraz zatrudnienia,

ponieważ opracowany plan działania jest później wdrażany w ramach tego programu. Programy te powinny zawierać konkretne odniesienie do opcji szybkiej ścieżki lub do inicjatywy „Regiony na rzecz zmian gospodarczych” w celu ułatwienia dostępu do środków na realizację opracowanego planu działania. W taki sposób pozytywne doświadczenia zdobyte w trakcie realizacji projektów współpracy międzyregionalnej będą miały bezpośredni wpływ na polityki i działania innych regionów w Europie, przede wszystkim tych, które potrzebują ich najbardziej.

Opcja szybkiej ścieżki będzie zatem dotyczyła kwestii objętych zakresem tematycznym niniejszego Programu Współpracy Międzyregionalnej oraz komunikatu „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”. Zagadnienia te zostały przedstawione w załączniku nr 3. Kolejne sprawy można uwzględniać na późniejszym etapie programu. Komisja Europejska zaproponuje sieci w ramach opcji szybkiej ścieżki dla tych tematów Komitetowi Monitorującemu program, który podejmie decyzję w sprawie zatwierdzenia i finansowania sieci tematycznych na podstawie kryteriów ustalonych przez Komitet Monitorujący.

Tabela: Strategia wdrażania

	Inicjatywy regionalne (Typ 1)	Opcja szybkiej ścieżki (Typ 2)
Metoda	Wymiana doświadczeń oraz dobrych praktyk, rozwój narzędzi i instrumentów polityk regionalnych	Współpraca pomiędzy określonymi regionami w celu uwzględnienia zidentyfikowanych działań optymalnych w programach konwergencji, konkurencyjności i zatrudnienia oraz przekazania tych działań regionom uczestniczącym w sieci
Beneficjenci	Władze publiczne oraz podmioty o charakterze publicznym	
Podmiot wiodący w sieci	Pierwszeństwo dla publicznych władz regionalnych i lokalnych	
Zakres	Obszar współpracy wybrany przez partnerów w ramach 2 priorytetów tematycznych	Obszary współpracy określone w załączniku nr 3, objęte dwoma priorytetami tematycznymi.
Działania	- Tworzenie w ramach sieci dobrych praktyk dotyczących metod i narzędzi - Przekazanie tych metod i narzędzi partnerom sieci - Wykorzystanie wcześniejszych doświadczeń w ramach współpracy międzyregionalnej	Proces przekazywania działań optymalnych i budowanie potencjału, przy wykorzystaniu doświadczeń zdobytych w ramach współpracy międzyregionalnej, których rezultatem będą regionalne plany działania.
Pomoc KE w zakresie konsultacji oraz	Nie	Tak

administracji		
Włączenie działań optymalnych do programów konwergencji i konkurencyjności	Nie jest wymagane, ale zalecane	Konieczne (takie zaangażowanie będzie wymagane)
Udział władz programów konwergencji i konkurencyjności	Nie jest wymagane, ale zalecane	Konieczne

4.5. Rezultaty i wskaźniki oddziaływania

Z powodu ograniczonych środków oraz faktu, iż wspierane działania koncentrują się na wymianie i transferze wiedzy fachowej, wkład programu współpracy międzyregionalnej w realizację założeń strategii lizbońskiej i goteborskiej będzie przede wszystkim niematerialny. Jego bezpośrednie rezultaty oraz skutki mogą być zatem mniej widoczne w porównaniu z programami konwergencji i spójności ukierunkowanymi na inwestycje oraz trudniejsze do zmierzenia. Namacalne, „pośrednie” i „bezpośrednie” skutki tego programu pojawią się w kontekście realizacji niektórych tematów/ założeń ściśle powiązanych z jego głównymi priorytetami tematycznymi. Głównym skutkiem programu będzie większa wiedza i większy potencjał instytucji regionalnych, jak również sprawniejsze polityki i instrumenty regionalne przyczyniające się do realizacji strategii lizbońskiej i goteborskiej. Istotnym efektem dodatkowym może być z kolei wpływ na programy konwergencji i konkurencyjności, głównie za pośrednictwem opcji szybkiej ścieżki.

Wskaźniki dla produktów i rezultatów zostały opracowane na podstawie pięciu szczegółowych celów określonych w części 4.2. Odnoszą się one do drugiej kategorii dotyczącej wyników przedsięwzięć. Inna kategoria wskaźników obejmuje konkretne założenia Priorytetu 3 (wsparcie techniczne) i dotyczy procesu zarządzania projektem. Wskaźniki te będą stosowane w celu okresowej analizy osiągnięć programu. Pełna lista wskaźników oraz ich kwantyfikacja znajduje się w załączniku nr 2.

4.6 Wyniki ewaluacji wstępnej (ex ante)

Proces opracowywania niniejszego Programu Operacyjnego poddawany był ciągłej ocenie zespołu osób dokonujących ewaluacji wstępnej. Osoby te wspierały proces programowania, formułując merytoryczne zalecenia oraz proponując określone zmiany w tekście kolejnych wersji projektu Programu Operacyjnego. Współpraca w zakresie opracowywania programu oraz ewaluacji wstępnej była intensywna i owocna. W tekście Programu Operacyjnego uwzględniono większość zaleceń oraz zmian określonych przez osoby dokonujące ewaluacji wstępnej. Podsumowanie głównych wniosków ewaluacji zostało przedstawione w załączniku nr 4 do niniejszego dokumentu.

4.7. Uwzględnienie rezultatów SEA w strategii programu

Celem Strategicznej Oceny Środowiskowej (SEA) jest zapewnienie, iż „prawdopodobny, istotny wpływ realizacji programu INTERREG IVC oraz racjonalnych działań alternatywnych na środowisko zostanie zidentyfikowany, opisany, oceniony i wzięty pod uwagę przed przyjęciem programu”. Dyrektywa SEA wymaga również, aby „Państwa Członkowskie monitorowały znaczące skutki wdrożenia planów i programów na środowisko

w celu, między innymi, wczesnego identyfikowania nieprzewidzianego, szkodliwego ich oddziaływania ...”.

Proces oceny trwa, a pierwsze sprawozdanie w tym zakresie zostało przedłożone Komitetowi Programowemu we wrześniu. Kluczowe stwierdzenia zawarte w tym sprawozdaniu są następujące:

- *żadne z założeń operacyjnych nie jest sprzeczne z priorytetami Szóstego Programu Działań na rzecz Środowiska w zakresie strategii tematycznych;*
- *ocena stwierdza, że znaczne lub umiarkowane negatywne skutki Programu Operacyjnego INTERREG IV C są mało prawdopodobne. Przeciwnie, wiele kwestii poruszanych w ramach drugiej osi priorytetowej - „środowisko naturalne i zapobieganie zagrożeniom” - będzie miało pozytywne oddziaływanie na środowisko;*
- *brak jakichkolwiek oznak, iż negatywne oddziaływanie na środowisko jest możliwe. Tak więc niezwykle trudno jest zaproponować metody monitorowania, które mogłyby identyfikować nieprzewidziane, niekorzystne skutki programu.*

Rozdział 5. Osie priorytetowe

5.1. Wprowadzenie

Częścią Programu Współpracy Międzyregionalnej są dwie osie priorytetowe, które zostały wybrane ze względu na ich określony wkład w realizację podstawowych, ogólnych założeń UE w kontekście stosowanych przez nią polityk.

Pierwszy priorytet programu dotyczy innowacyjności oraz gospodarki opartej na wiedzy, a drugi – środowiska naturalnego oraz zapobiegania zagrożeniom. Obok dwóch priorytetów tematycznych jest jeszcze trzeci priorytet - wsparcie techniczne – związany z zarządzaniem i wdrożeniem programu.

Dla każdego priorytetu tematycznego została opracowana indykatywna lista działań, które mogą otrzymać wsparcie w ramach niniejszego programu współpracy. Jej celem jest określenie przejrzystych wytycznych dla projektodawców.

Beneficjentami końcowymi w przypadku priorytetów 1 i 2 są władze publiczne oraz podmioty o charakterze publicznym.

Zgodnie z unijnym prawem o zamówieniach publicznych podmiot o charakterze publicznym to każdy podmiot o osobowości prawnej, który podlega prawu publicznemu lub prywatnemu:

- 1. utworzony w celu zaspokojenia określonych potrzeb ogółu, nieposiadający charakteru przemysłowego czy komercyjnego (co nie wyklucza organów posiadających częściowo przemysłowy lub komercyjny charakter), jak również*
- 2. posiadający osobowość prawną oraz*
- 3. finansowany w większości przez państwo, władze regionalne lub lokalne, bądź inne podmioty podlegające prawu publicznemu,*
  - bądź podlegający nadzorowi kierowniczemu ze strony tych organów,*
  - bądź administrowany, kierowany lub nadzorowany przez zarząd, którego ponad połowa członków jest powoływana przez państwo, władze lokalne lub regionalne, czy też przez inne podmioty podlegające prawu publicznemu.*

Grupa docelowa obejmuje także sektor prywatny (tj. organizacje dochodowe) - szczególnie w kontekście zagadnień związanych z osią priorytetową 1 dotyczącą przedsiębiorczości oraz MŚP- który może brać udział w przedsięwzięciach na swój koszt.

Wnioski od krajowych, regionalnych lub lokalnych władz, czy też wnioski wskazujące na znaczny oraz wystarczający udział w projekcie władz regionalnych i lokalnych będą w procesie selekcji traktowane priorytetowo. W celu maksymalizacji oddziaływania niniejszego programu na polityki regionalne i lokalne w całej Unii Europejskiej, wnioskodawców zachęca się do angażowania w projekty stosownych i kompetentnych władz regionalnych i lokalnych.

Aby skuteczniej angażować lokalnych i regionalnych decydentów, niniejszy program preferuje w roli partnera wiodącego władze publiczne.

Partner wiodący może pochodzić z:

- UE-27;

- Norwegii i Szwajcarii. W takim przypadku partner wiodący projektu występuje jako „odpowiedzialny partner wiodący” (Functional Lead Partner). Odpowiedzialność za projekt w takiej sytuacji będzie ponosił formalnie wybrany „wiodący partner finansowy” pochodzący z Państwa Członkowskiego UE.

5.2 Priorytet 1: Innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy

5.2.1 Cel ogólny

Ogólnym celem tego priorytetu jest pomoc władzom regionalnym i lokalnym oraz innym uczestnikom projektu na szczeblu regionalnym w celu usprawnienia polityk, metod oraz zwiększeniu potencjału w zakresie innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy. Sposobem na realizację tego celu jest wymiana oraz transfer wiedzy i doświadczeń pomiędzy regionami UE oraz opracowanie nowych polityk i metod w regionach na terenie całej Unii Europejskiej.

Priorytet ten ma za zadanie zmniejszyć różnice pomiędzy regionami w Europie poprzez wzmocnienie potencjału regionalnego oraz ustanowienie w określonych obszarach problemowych współpracy pomiędzy regionami bardziej rozwiniętymi i mniej rozwiniętymi. Ambicją priorytetu jest również gromadzenie specjalistycznej wiedzy w celu zwiększenia liczby wysoce konkurencyjnych regionów w Europie.

Silne zaangażowanie regionalnych i lokalnych decydentów jest kluczowe w celu uzyskania namacalnych i widocznych rezultatów, które mogłyby zostać wdrożone w innych częściach Europy.

5.2.2 Cele operacyjne

W oparciu o wnioski analizy (rozdział 3) oraz założenia programu (rozdział 4) na potrzeby realizacji tego priorytetu można określić następujące cele operacyjne:

Priorytet ten będzie wspierał projekty współpracy międzyregionalnej, które przyczyniają się do:

1. *Wzmocnienia potencjału regionów w zakresie badań, technologii oraz innowacyjności;*
2. *Wspierania oraz ułatwiania przedsiębiorczości i rozwoju nowych inicjatyw biznesowych we wszystkich sektorach istotnych dla gospodarek regionalnych, przede wszystkim w tych, które są oparte na wiedzy i innowacyjności;*
3. *Ułatwiania firmom, w szczególności z sektora MŚP, bardziej zrównoważonego oraz innowacyjnego rozwoju i wzrostu za pośrednictwem transferu określonych usług oraz tworzenia wspólnych udogodnień;*
4. *Pomocy w zakresie restrukturyzacji regionów najbardziej zależnych od przemysłu tradycyjnego, polegającej również na dostosowaniu stref przemysłowych do nowej formy działalności gospodarczej;*

5. *Popularyzacji zastosowania nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych przez firmy, służby publiczne oraz społeczeństwo, szczególnie na obszarach wiejskich;*
6. *Usprawnienia regionalnych polityk zatrudnienia, podnoszenia kwalifikacji, szkolenia oraz edukacji;*
7. *Stworzenia koniecznych warunków dla gospodarek regionalnych w celu przystosowania ich do głównych zmian społeczno-gospodarczych, przede wszystkim globalizacji i wyzwań demograficznych.*

5.2.3 Beneficjenci i grupy docelowe

Końcowymi beneficjentami EFRR są władze publiczne oraz podmioty o charakterze publicznym.

Poniżej znajduje się lista grup docelowych, których udział w projektach współpracy międzyregionalnej jest zalecany w następującej preferowanej kolejności:

- Publiczne władze regionalne i lokalne
- Agencje rozwoju regionalnego
- Uniwersytety, instytuty badawcze i naukowe, placówki edukacyjne (studia wyższe);
- Jednostki nadzorujące parki naukowo-techniczne, inkubatory przedsiębiorczości, centra innowacyjne;
- Inne podmioty zajmujące się wspieraniem przedsiębiorczości oraz organizacje reprezentujące środowisko biznesowe, szczególnie związane z MŚP;
- Inne organy publiczne lub podmioty o charakterze publicznym istotne dla procesu rozwoju innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy w regionie;

5.2.4 Wskazanie wspieranych działań/ tematów

W oparciu o wcześniejszą analizę i cele operacyjne określone w niniejszym rozdziale przygotowano indykatywną analizę problemów związanych z innowacyjnością oraz gospodarką opartą na wiedzy, które mogą być poruszane w ramach niniejszego Programu Współpracy Międzyregionalnej.

Projekty powinny być poświęcone problemom leżącym w gestii podmiotów regionalnych i lokalnych zaangażowanych we współpracę. Podmioty te powinny mieć odpowiednie kompetencje w celu pośredniczenia w wymianie pomiędzy osobami w określonej grupie docelowej w różnych częściach UE, gromadząc optymalne działania lub konfrontując ze sobą „podaż” wiedzy i doświadczenia oraz „popyt” na nie.

- Poniższe omówienie analizuje możliwe przykłady współpracy międzyregionalnej w zakresie innowacyjności oraz gospodarki opartej na wiedzy, które mogą otrzymać wsparcie w ramach inicjatyw regionalnych (typ 1):

Przykłady współpracy, która może otrzymać wsparcie w ramach inicjatyw regionalnych (typ 1)
<ul style="list-style-type: none"> • Innowacyjność oraz badania i rozwój technologii

- Wymiana i transfer skutecznych polityk regionalnych oraz metod wspierających działania na rzecz badań i rozwoju oraz podmiotów prowadzące działalność w tym zakresie;
- Gromadzenie i transfer dobrych praktyk w obszarze infrastruktury badawczej i innowacyjnej - parków naukowych, centrów innowacyjności, inkubatorów lub wspierania klastrów;
- Identyfikacja i opracowanie metod służących wzmocnieniu kreatywnej interakcji pomiędzy sektorem wiedzy, biznesu i sektorem publicznym;
- Strategiczna współpraca w celu optymalizacji/ wzmocnienia zastosowania nowych, przyjaznych dla środowiska technologii;
- Wymiana doświadczeń w zakresie restrukturyzacji regionów najbardziej zależnych od przemysłu tradycyjnego;
  - Szybsze wprowadzanie na rynek innowacyjnych rozwiązań.

• **Przedsiębiorczość i MŚP**

- Wymiana w zakresie polityk służących wspieraniu przedsiębiorczości i zakładaniu firm, szczególnie w sektorach innowacyjnych, opartych na wiedzy;
- Wymiana w zakresie regionalnych struktur wspierających firmy i metody wspierania MŚP;
- Współpraca w zakresie wsparcia finansowego dla MŚP i rozwoju kapitału ryzyka;
- Strategiczna współpraca i tworzenie sieci współpracy pomiędzy regionami zainteresowanymi określonym sektorem gospodarki w celu wzmocnienia gospodarek poszczególnych regionów oraz ogólnej konkurencyjności danego sektora;
- Wspieranie regionalnych klastrów przemysłowych poprzez wymianę doświadczeń między regionami;
- Współpraca na rzecz wspierania przedsiębiorczości kobiet;
- Wspieranie zróżnicowania gospodarczego obszarów wiejskich.

• **Spółeczeństwo informacyjne**

- Wymiana w zakresie tworzenia usług publicznych w oparciu o technologie ICT w celu zwiększenia efektywności i konkurencyjności firm i przedsiębiorców;
- Wspieranie rozwoju i zastosowania usług i produktów w oparciu o technologie ICT (na przykład w sektorze publicznym - e-administracja oraz e-zdrowie, wprowadzenie e-administracji w regionach i firmach);
- Wspólne opracowanie strategii na rzecz wzmocnienia społeczeństwa informacyjnego, np. programy kursów komputerowych;
- Strategie budowy lepszych połączeń pomiędzy regionami w zakresie technologii ICT.

• **Zatrudnienie, kapitał ludzki i edukacja**

- Podnoszenie kwalifikacji na potrzeby innowacyjności;
- Wymiana działań optymalnych oraz współpraca w zakresie lokalnych i regionalnych polityk zatrudnienia w celu ochrony i tworzenia nowych miejsc pracy na stanowiskach związanych z innowacyjnością i wiedzą;
- Wymiana działań optymalnych w zakresie szkolenia i zatrzymywania naukowców.
- Współpraca i wymiana w zakresie programów wzrostu zatrudnienia na szczeblu lokalnym (LED);
- Budowa potencjału i przekazywanie wiedzy pracownikom zaangażowanych w rozwój i

wspieranie biznesu;

- Wymiana strategii regionalnych celem zwiększenia inwestycji w kapitał ludzki w obszarze badań i rozwoju;
- Wspólne działania na rzecz zwiększenia udziału w rynku pracy grup dyskryminowanych takich jak kobiety i osoby starsze;
- Wymiana doświadczeń w celu poprawienia zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw, promowanie zdrowego trybu życia wśród pracowników oraz zdrowego środowiska pracy, rozbudowa i poprawa systemów edukacji i szkolenia

- Działania podejmowane we współpracy, które mogą otrzymać wsparcie w ramach **opcji szybkiej ścieżki (typ 2)** zostały wymienione w załączniku nr 3.

5.2.5. Postanowienia operacyjne

Rodzaje interwencji opisane w części 4.4 będą podejmowane w celu realizacji założeń operacyjnych określonych dla tego priorytetu. Każda interwencja może uwzględniać kilka rodzajów przedsięwzięć. Szczegóły prezentuje rozdział 4 (Strategia programu) oraz rozdział 6 (Realizacja postanowień).

Rodzaje działań, które mogą być podejmowane w ramach projektu:

- Wizyty studyjne,
- Wspólne sesje szkoleniowe,
- Wymiana pracowników,
- Studia i sprawozdania, analizy danych, porównawcze studia przypadku,
- Spotkania i imprezy (międzyregionalne warsztaty, seminaria, konferencje, itd.),
- Akcje informacyjne i promocyjne (komunikaty prasowe, broszury, ulotki, biuletyny, strona internetowa, programy w radiu i telewizji, itd.),
- Rozwój wspólnych ram koncepcyjnych i metodologicznych
- Opracowanie i wstępne testowanie nowych instrumentów i metod,
- Opracowanie operacyjnych planów działania,
- itd.

Program INTERREG IIIC pokazał, że działania pilotażowe mogą wnieść istotną wartość dodaną w projekty tworzenia sieci współpracy. Takie działania nie wymagają poważnych inwestycji finansowych, ale polegają raczej na drobnych przedsięwzięciach torujących drogę dla dalszego ich wdrożenia w programach konwergencji i konkurencyjności. Przykładem takich działań może być sprawdzanie nowych narzędzi i praktyk, systemów skomputeryzowanych, itd.

5.3. Priorytet 2: Środowisko naturalne i zapobieganie zagrożeniom

5.3.1 Cel ogólny

Ogólnym celem tego priorytetu jest pomoc regionalnym i lokalnym władzom oraz innym uczestnikom projektu na szczeblu regionalnym w usprawnieniu polityk, metod oraz zwiększeniu potencjału w zakresie najistotniejszych kwestii związanych ze środowiskiem naturalnym i zapobieganiem zagrożeniom. Tak jak w przypadku pierwszego priorytetu

założenie to będzie realizowane poprzez wymianę i transfer wiedzy i doświadczeń pomiędzy regionami UE oraz opracowanie nowych polityki i metod w regionach Unii Europejskiej i poza jej terytorium w celu poprawy jakości środowiska i zwiększenia atrakcyjności regionów w Europie.

Celem tego priorytetu jest w szczególności poprawa ochrony środowiska oraz wzmocnienie synergii pomiędzy środowiskiem a gospodarką. Przeznaczenie środków na ten priorytet może w różny sposób przyczynić się do umocnienia gospodarki, zapewniając przede wszystkim długotrwałe zrównoważenie wzrostu gospodarczego i spadek zewnętrznych kosztów związanych z ochroną środowiska takich jak koszty usuwania oraz likwidacji następstw klęsk i wypadków. Świadczenie usług środowiskowych takich jak dostawa czystej wody, oczyszczanie wody oraz ścieków, zarządzanie zasobami naturalnymi i różnorodnością biologiczną, dziedzictwem kulturowym i krajobrazami oraz ochrona przeciw zagrożeniom środowiskowym mają w tym kontekście ogromne znaczenie.

5.3.2 Cele operacyjne

Cele operacyjne, które posłużą do realizacji priorytetów programu opracowane w oparciu o wnioski analizy (rozdział 3) oraz ogólne i strategiczne założenia programu (rozdział 3) są następujące.

Priorytet ten będzie wspierał projekty współpracy międzyregionalnej, które przyczyniają się do:

- 1. Opracowania planów i metod w celu zapobiegania zagrożeniom naturalnym (głównie pożary, powodzie, pustynnienie, susze, trzęsienia ziemi) i technologicznym oraz radzenia sobie z nimi*
- 2. Wspierania działań w celu usprawnienia gospodarki wodnej*
- 3. Wspierania rozwoju działań na rzecz zrównoważonej gospodarki odpadami oraz budowy społeczeństwa ekologicznego (odzyskującego surowce wtórne)*
- 4. Wspierania rozwoju działań związanych z różnorodnością biologiczną oraz ochroną dziedzictwa naturalnego, szczególnie na terenach objętych programem NATURA 2000, jak również wspieranie rozwoju działań na rzecz zintegrowanej gospodarki brzegowej.*
- 5. Zwiększania wydajności energetycznej oraz wspierania rozwoju energetyki odnawialnej, jak również lepszego skoordynowania i zwiększenia wydajności systemów zarządzania energią oraz wspierania zrównoważonego transportu.*
- 6. Zwiększania atrakcyjności terytorium w celu wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zrównoważonej turystyki poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.*

Niniejsze cele operacyjne będą realizowane zgodnie z istniejącymi mechanizmami wspólnotowymi i planami działania, których celem jest przede wszystkim reakcja w obliczu klęsk żywiołowych, skażenia morza, wypadków chemicznych,..., aby uniknąć w miarę możliwości wtórności podejmowanych wysiłków.

Działania związane ze zrównoważonym transportem publicznym należy opracować w ścisłym związku z programem operacyjnym URBACT II.

5.3.3 Beneficjenci i grupy docelowe

Końcowymi beneficjentami EFRR są władze publiczne oraz podmioty o charakterze publicznym.

Poniżej znajduje się lista grup docelowych, których udział w projektach współpracy międzyregionalnej jest zalecany w następującej preferowanej kolejności:

- Publiczne władze regionalne i lokalne;
- Instytucje zajmujące się ochroną przyrody;
- Służby kryzysowe i inne podmioty zajmujące się zarządzaniem zagrożeniami;
- Zarząd transportu publicznego;
- Organy zajmujące się ochroną dziedzictwa naturalnego i krajobrazu;
- Organy zajmujące się sektorem turystycznym;
- Uniwersytety, instytuty badawcze i naukowe, placówki edukacyjne (studia wyższe);
- Inne organy publiczne lub podmioty o charakterze publicznym istotne dla procesu ochrony środowiska i zapobiegania ryzyku.

5.3.4 Wskazanie wspieranych działań

W oparciu o wcześniejszą analizę i cele operacyjne określone w niniejszym rozdziale przygotowano indykatywne omówienie problemów związanych z środowiskiem naturalnym oraz zapobieganiem zagrożeniom, które mogą być poruszane w ramach niniejszego programu współpracy międzyregionalnej.

Projekty powinny być poświęcone problemom leżącym w gestii podmiotów regionalnych i lokalnych zaangażowanych we współpracę. Podmioty te powinny mieć odpowiednie kompetencje w celu pośredniczenia w wymianie pomiędzy osobami w określonej grupie docelowej w różnych częściach UE, gromadząc optymalne działania lub konfrontując ze sobą „podaż” wiedzy i doświadczenia oraz „popyt” na nie.

- Poniższe omówienie analizuje możliwe przykłady współpracy międzyregionalnej w obszarze środowiska naturalnego oraz zapobiegania zagrożeniom, które mogą otrzymać wsparcie w ramach inicjatyw regionalnych (typ 1):

Przykłady współpracy
<ul style="list-style-type: none">
• Zagrożenia naturalne i technologiczne<ul style="list-style-type: none">
- Strategie na rzecz usprawnienia procesu monitorowania zagrożeń ekologicznych
- Wymiana działań optymalnych w zakresie wzmocnienia świadomości oraz planowania działań ludności zamieszkującej obszary zagrożone takie jak wysoko zabudowane tereny nieckowate, obszary sejsmiczne, obszary narażone na powódzie, itd., w sytuacjach kryzysowych;
- Wymiana doświadczeń w zakresie przeciwdziałania zanieczyszczeniu środowiska oraz komunikowanie się w sprawie związanych z nim zagrożeń;
- Rozwój lub koordynacja istniejących obserwatoriów w celu lepszego poznania zagrożeń naturalnych;
- Strategie na rzecz zapobiegania powodziom oraz ograniczania ich skutków;
- Wymiana i transfer wiedzy na temat narzędzi, planów działania, świadomości i zdolności reagowania na różnych szczeblach w obliczu katastrofy morskiej, lawiny, osunięcia się

ziemi lub pożaru lasu;

- *Wymiana i transfer wiedzy na temat narzędzi, planów działania, świadomości i zdolności reagowania na różnych szczeblach w zakresie komunikacji oraz kompensacji w przypadku katastrofy morskiej;*
- *Wymiana informacji na temat transportu materiałów niebezpiecznych oraz identyfikacji odpowiednich działań w celu informowania stosownych służb;*
- *Opracowanie odpowiednich, skoordynowanych metod planowania przestrzennego na obszarach narażonych na zagrożenia ze względu na swoje położenie geograficzne;*

- **Gospodarka wodna**

- *Strategie na rzecz poprawy jakości dostarczania i oczyszczania wody, a także współpracy w zakresie gospodarki wodnej;*
- *Wymiana i transfer wiedzy w zakresie zintegrowanych, zrównoważonych i partycypacyjnych metod gospodarki rzecznej;*
- *Wymiana dobrych praktyk i doświadczeń w zakresie zintegrowanej gospodarki brzegowej (np. związanych ze zintegrowanym zarządzaniem stref przybrzeżnych (ICM) oraz krajowymi strategiami w tym zakresie)*
- *Wymiana w zakresie polityk regionalnych w celu wykorzystywania potencjału morskiego.*

- **Gospodarka odpadami**

- *Budowa społeczeństwa ekologicznego (odzyskującego surowce wtórne);*
- *Wymiana doświadczeń w zakresie usprawnienia metod i polityk związanych z gospodarką odpadami - opracowanie praktycznych wytycznych dla zintegrowanej lokalnej gospodarki odpadami;*
- *Opracowanie innowacyjnych rozwiązań z zakresie wywozu śmieci w ramach systemów zrównoważonej gospodarki odpadami w regionach;*
- *Powtórne wykorzystywanie wysypisk śmieci i miejsc składowania odpadów;*

- **Różnorodność biologiczna oraz ochrona dziedzictwa naturalnego**

- *Identyfikacja i wymiana dobrych praktyk w zakresie zarządzania (szczególnie w ramach sieci NATURA 2000) w celu zapewnienia ogólnej spójności ekologicznej oraz trwałości sieci, jak również przeciwdziałania problemom związanym z fragmentacją oraz połączeniem obszarów w ramach sieci;*
- *Transfer wiedzy w zakresie mechanizmów zarządzania (oraz planów zarządzania, gdzie jest to konieczne) obszarami uznanymi za chronione;*
- *Wspieranie planów działania na rzecz ochrony gatunków i siedlisk, które określają priorytety w zakresie zarządzania gatunkami objętymi programem NATURA 2000 na obszarze naturalnego ich występowania w UE;*
- *Intensywna wymiana doświadczeń w celu zapewnienia spójności sieci Natura 2000;*
- *Wymiana w zakresie innowacyjnych metod zagospodarowania terenu, szczególnie na obszarach wrażliwych ekologicznie;*
- *Identyfikacja oraz wymiana dobrych praktyk w zakresie zarządzania w celu poprawy jakości powietrza;*
- *Opracowanie metod w celu rozwiązywania problemów w zakresie ochrony zdrowia spowodowanych czynnikami środowiskowymi.*

- **Energetyka i zrównoważony transport**

- Budowa tzw. „low carbon economy” (gospodarki niskowęglowej), a także informowanie kontrahentów przemysłowych, dostawców usług oraz obywateli o metodach ograniczenia zużycia energii;
- Wymiana oraz transfer wiedzy na temat długoterminowych kampanii dotyczących docelowej wydajności energii, wydajności w budynkach, przede wszystkim publicznych;
- Wymiana oraz transfer wiedzy na temat mechanizmów stymulujących inwestycje w projekty poświęcone wydajności energetycznej;
- Wymiana i transfer wiedzy w zakresie działań na rzecz wydajności energetycznej w sektorze transportowych, a w szczególności szybkiego usprawnienia miejskiej komunikacji publicznej w głównych miastach Europy.
- Transfer wiedzy na temat działań optymalnych dotyczących wykorzystania pojazdów o mniejszym zużyciu paliwa oraz nowych technologii napędowych;
- Wspieranie lepszych, zbiorowych, niezmotoryzowanych środków transportu oraz planów zarządzania ruchem;
- Systemy informatyczne służące do sprawniejszego zarządzania ruchem oraz poprawy jego płynności, jak również udoskonalenia procesu monitorowania danych na temat podróżowania po mieście;
- Wymiana wiedzy pomiędzy regionalnymi agencjami energetycznymi w zakresie polityki energetycznej i spraw dotyczących energii.

- **Dziedzictwo kulturowe i krajobrazy**

- Rozwój oraz wymiana wspólnych strategii i narzędzi w zakresie ochrony i poprawy dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu;
- Wspieranie wspólnych systemów zarządzania zagrożeniami w zakresie dziedzictwa kulturowego i krajobrazu kulturowego (kontekst miejski i wiejski);
- Wymiana wiedzy specjalistycznej pomiędzy lokalnymi publicznymi administracjami na temat dobrych praktyk w obszarze rozwoju turystyki, a przede wszystkim integracji aspektów zrównoważenia;
- Rozwój i wymiana wspólnych strategii w celu promocji dóbr kultury jako podstawy rozwoju gospodarczego regionów, a w szczególności zrównoważonego sektora turystycznego.

- Działania, które mogą otrzymać wsparcie w ramach opcji szybkiej ścieżki (typ 2) zostały wymienione w załączniku nr 3.

5.3.5. Postanowienia operacyjne

Rodzaje interwencji opisane w części 4.4 będą podejmowane w celu realizacji założeń operacyjnych określonych w ramach tego priorytetu. Każda interwencja może uwzględniać kilka rodzajów przedsięwzięć. Szczegóły prezentuje rozdział 4 (Strategia programu) oraz rozdział 6 (Realizacja postanowień).

Rodzaje działań, które mogą być podejmowane w ramach projektu to:

- Wizyty studyjne,
- Wspólne sesje szkoleniowe,
- Wymiana pracowników,
- Studia i sprawozdania, analizy danych, porównawcze studia przypadku,
- Spotkania i imprezy (międzyregionalne warsztaty, seminaria, konferencje, itd.)
- Akcje informacyjne i promocyjne (komunikaty prasowe, broszury, ulotki, biuletyny, strona internetowa, programy w radiu i telewizji, etc.),
- Rozwój wspólnych ram koncepcyjnych i metodologicznych,
- Opracowanie i wstępne sprawdzanie nowych instrumentów i metod,
- Opracowanie operacyjnych planów działania,
- itd.

Program INTERREG III C pokazał, iż działania pilotażowe mogą wnieść istotną wartość dodaną w projekty tworzenia sieci współpracy. Takie działania nie wymagają poważnych inwestycji finansowych, ale polegają raczej na drobnych wstępnych przedsięwzięciach torujących drogę dla dalszego ich wdrożenia w programach konwergencji i konkurencyjności. Przykładem takich działań może być testowanie nowych narzędzi i praktyk, systemów skomputeryzowanych, itd.

5.4. Priorytet 3: Pomoc techniczna

5.4.1 Cel ogólny

Wsparcie techniczne obejmuje działania konieczne w celu skutecznego oraz sprawnego zarządzania programem i jego wdrożenia. Istotnym elementem tego procesu jest efektywna codzienna działalność kompetentnych osób, które zapewniają przepływ informacji pomiędzy uczestniczącymi podmiotami, przygotowują w sposób właściwy proces decyzyjny oraz nadzorują zebrane informacje i wykorzystują je w procesie zarządzania projektem.

Ponadto ze względu na to, iż proces programowania nabiera coraz bardziej strategicznego charakteru oraz w związku z wprowadzeniem opcji szybkiej ścieżki należy podjąć następujące działania:

- Zidentyfikować odpowiednie podmioty oraz partnerów, którzy w znaczący sposób mogą przyczynić się do realizacji programu zorientowanego na wyniki;
- Zorganizować i umożliwić proces wykorzystania głównych rezultatów wybranych przedsięwzięć;
- Zapewnić ich popularyzację w sposób systematyczny oraz ukierunkowany.

5.4.2. Cele operacyjne

Głównym celem w tym przypadku jest zapewnienie sprawnego wdrożenia programu poprzez:

- Tworzenie projektów oraz doradzanie wnioskodawcom,
- Ocenę wniosków, przygotowanie decyzji zatwierdzających projekty oraz kontraktowanie zatwierdzonych projektów,
- Monitorowanie realizowanych projektów i doradzanie projektodawcom,

- Wykorzystanie rezultatów przedsięwzięć dla obu rodzajów interwencji,
- Organizację spotkań i imprez dla wnioskodawców, partnerów, audytorów, ekspertów, Państw Członkowskich, itd. w celu informowania ich o programach, dyskusji i wymiany w zakresie poszczególnych aspektów wdrożenia programów, jak również podejmowania decyzji oraz upowszechnienia i wykorzystania rezultatów projektów.
- Przedkładanie sprawozdań Państwom Członkowskim oraz Komisji Europejskiej.

5.4.3 Wskazanie wspieranych działań

Fundamentalną częścią tych działań są podstawowe zadania związane z wspieraniem projektu, organizowaniem oceny projektów, monitorowaniem projektów, zarządzaniem funduszami programu oraz kontrolą finansową.

Konsultacje zewnętrzne mogą być również konieczne w celu wsparcia procesu gromadzenia i przetwarzania danych, wdrażania skomputeryzowanego systemu zarządzania, itd. Dodatkowe ekspertyzy mogą się również okazać niezbędne w przypadku wątpliwości w sprawie zarządzania programem wspierającym współpracę międzynarodową związanych, na przykład, z opracowaniem projektów oraz przygotowaniem dokumentów prawnych, które stanowią podstawę ram organizacyjnych projektów współpracy. Z kolei udział ekspertów może być potrzebny w celu oceny wniosków, jak również określonych kwestii związanych ze strategią lizbońską i goteborską.

Poza udzielaniem informacji i doradzaniem potencjalnym wnioskodawcom w ramach wsparcia technicznego przewidziano również działania na rzecz większego wykorzystania rezultatów osiągniętych w ramach III C i IV C oraz szerszego upowszechnienia osiągnięć programu (np. analizy, studia, sprawozdania, informacje i promocja).

Kolejnym działaniem współfinansowanym z budżetu przeznaczanego na wsparcie techniczne jest ocena programu.

5.4.5. Postanowienia operacyjne

Wsparcie techniczne jest zapewniane w celu realizacji powyższych zadań oraz utworzenia wysoko wykwalifikowanego, profesjonalnego, głównego Wspólnego Sekretariatu Technicznego, jak również zorganizowania Punktów Informacyjnych w Katowicach (Polska), Lille (Francja) (w ramach Wspólnego Sekretariatu Technicznego), Rostock (Niemcy) oraz Walencji (Hiszpania) (dalsze informacje znajdują się w rozdziale 6) koordynowanych i kierowanych przez Wspólny Sekretariat Techniczny.

Rozdział 6. Założenia implementacyjne

Niniejszy rozdział opisuje organy pełniące funkcję Instytucji Zarządzającej, Instytucji Certyfikującej, Instytucji Audytowej i Wspólnego Sekretariatu Technicznego, jak również definiuje zadania każdej z tych instytucji oraz Komitetu Monitorującego. Niniejszy rozdział opisuje również wzajemne oddziaływanie pomiędzy różnymi instytucjami w różnych procesach koniecznych w celu wdrożenia programu.

Bardziej szczegółowe informacje zostaną przedstawione w podręcznikach (np. dotyczących wdrożenia, audytu, wniosków) przygotowanych przez Instytucję Zarządzającą przy wsparciu Wspólnego Sekretariatu Technicznego i zaakceptowanych przez Komitet Monitorujący.

6.1 Struktury programu

Struktura zarządzania w tym wypadku jest zgodna z zaleceniami dla programów finansowanych w ramach Funduszy Strukturalnych i składa się z następujących elementów:

- Instytucji Zarządzającej
- Instytucji Certyfikującej
- Instytucji Audytowej
- Komitetu Monitorującego
- Wspólnego Sekretariatu Technicznego
- Zespołu Zadaniowego (opcjonalnie)
- Krajowych Punktów Kontaktowych (opcjonalnie)

Właściwości, zadania oraz obowiązki każdego z tych organów zostały opisane w kolejnych częściach rozdziału:

6.1.1. Instytucja Zarządzająca

Instytucją Zarządzającą w ramach tego programu jest **Conseil Régional Nord – Pas de Calais** (region Nord-Pas de Calais). Adres Instytucji Zarządzającej jest następujący:

*Conseil Régional Nord – Pas de Calais
Hôtel de Région
59555 Lille Cedex
Francja*

Instytucja Zarządzająca wspierana przez Wspólny Sekretariat Techniczny będzie odpowiedzialna za kierowanie Programem Operacyjnym i jego wdrażanie zgodnie z zasadą racjonalnego zarządzania finansami, a w szczególności za:

- a. Zapewnienie, że przedsięwzięcia są wybierane do sfinansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie w przypadku niniejszego Programu Operacyjnego oraz, że są spójne, przez cały okres wdrożeniowy, z mającymi zastosowanie przepisami wspólnotowymi i krajowymi;

- b. Upewnianie się, że wydatki każdego beneficjenta uczestniczącego w projekcie zostały potwierdzone przez kontrolera zgodnie z art. 16 ust. 1 rozporządzenia (KE) nr 1080/2006.
- c. Zapewnienie, że istnieje system zapisywania i przechowywania w formie komputerowej zapisów księgowych każdego projektu realizowanego w ramach Programu Operacyjnego oraz, że gromadzone są dane dotyczące wdrożenia konieczne do zarządzania finansami, monitorowania, kontroli, audytów oraz oceny.
- d. Zapewnienie, iż beneficjenci lub inne podmioty zaangażowane w realizację przedsięwzięć posiadają oddzielny system rozliczania bądź odpowiedni kod rozliczeniowy dla wszystkich transakcji dotyczących projektu bez naruszania krajowych przepisów z zakresu rachunkowości;
- e. Zapewnienie, iż oceny Programów Operacyjnych określone w art. 48 ust. 3 rozporządzenia (KE) nr 1083/2006 są prowadzone zgodnie z art. 47 rozporządzenia Rady (KE) nr 1083/2006;
- f. Ustalenie procedur w celu zapewnienia, iż cała dokumentacja dotycząca wydatków i audytów wymagana do właściwego przeprowadzenia audytu jest zachowywana zgodnie z art. 90 rozporządzenia (KE) nr 1083/2006;
- g. Zapewnienie, że instytucja certyfikująca otrzymuje na potrzeby certyfikacji wszystkie konieczne informacje na temat procedur i kontroli dotyczących wydatków;
- h. wspieranie prac Komitetu Monitorującego oraz dostarczanie mu dokumentów umożliwiających monitorowanie jakości wdrażania Programu Operacyjnego w kontekście jego określonych celów;
- i. Opracowanie oraz, po zaakceptowaniu przez Komitet Monitorujący, przedłożenie Komisji sprawozdań rocznych i sprawozdania końcowego z wdrożenia;
- j. Zapewnienie zgodności z wymaganiami w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych określonych w art. 69;
- k. Przedkładanie Komisji informacji w celu umożliwienia jej oceny głównych projektów;
- l. Zapewnienie wszystkich nowych działań na rzecz „ożywienia” programu (wykorzystanie rezultatów, upowszechnienie oraz koordynacja ze strony ekspertów).

Instytucja Zarządzająca wspierana przez Wspólny Sekretariat Techniczny oraz w bliskiej współpracy z Komitetem Monitorującym musi również podejmować wszystkie konieczne działania w celu zapobiegania automatycznemu anulowaniu wcześniej zarezerwowanych środków. Aby zrealizować to główne założenie, Instytucja Zarządzająca musi przede wszystkim zawrzeć wszystkie konieczne ustalenia z partnerami wiodącymi w umowach dotyczących dotacji.

6.1.2 Instytucja Certyfikująca

Instytucją Certyfikującą tego programu jest **Caisse des Dépôts et Consignations**, francuska instytucja publiczna odpowiedzialna za realizację misji publicznych zgodnie z wymaganiami państwa i władz lokalnych. Adres Instytucji Certyfikującej jest następujący:

Caisse des Dépôts et Consignations
15 Quai Anatole France
75356 Paris 07 SP
Francja

Instytucja Certyfikująca jest odpowiedzialna za poświadczanie rzetelności i jakości wdrożenia projektu przed przedłożeniem wniosków o płatność Komisji Europejskiej, a w szczególności za:

- a. Przygotowanie i przedłożenie Komisji poświadczonych oświadczeń o wydatkach oraz wniosków o płatności;
- b. Poświadczanie, że:
  - i. oświadczenie o wydatkach jest prawidłowe, jest wynikiem zastosowania rzetelnych systemów rachunkowych i jest potwierdzone możliwą do zweryfikowania dokumentacją uzupełniającą,
  - ii. przedłożone wydatki są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami wspólnotowymi i krajowymi oraz zostały poniesione na przedsięwzięcia, którym przyznano środki zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie w przypadku programu oraz z przepisami wspólnotowymi i krajowymi;
- c. Zapewnienie na potrzeby certyfikacji, że otrzymała stosowne informacje od Instytucji Zarządzającej na temat procedur i kontroli przeprowadzonych w odniesieniu do wydatków zgłoszonych w oświadczeniach o wydatkach;
- d. Uwzględnienie na potrzeby certyfikacji rezultatów wszystkich audytów dokonanych przez Instytucję Audytową lub z jej ramienia;
- e. Prowadzenie w formie elektronicznej zapisów księgowych dotyczących wydatków zgłoszonych Komisji;
- f. Prowadzenie rejestru możliwych do odzyskania kwot oraz kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu do projektu. Odzyskane kwoty są zwracane do ogólnego budżetu Unii Europejskiej przed zakończeniem Programu Operacyjnego poprzez odliczenie ich od kolejnego oświadczenia o wydatkach;
- g. Otrzymywanie płatności dokonywanych przez Komisję;
- h. Przekazywanie płatności beneficjentom.

6.1.3. Instytucja Audytowa

Instytucją Audytową programu jest **Międzyministerialny Komitet ds. Koordynacji Kontroli Działań Współfinansowanych z Europejskich Funduszy Strukturalnych**. Adres Instytucji Audytowej jest następujący:

Commission Interministérielle de Coordination des Contrôles des actions cofinancées par les fonds Structurels (CICC)
Immeuble Atrium
5, Place des Vins de France,
75573 Paris Cedex 12
Francja

Instytucja Audytowa jest odpowiedzialna w szczególności za

- a. Zapewnienie, że dokonywane są audyty w celu sprawdzenia efektywności funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli Programu Operacyjnego;
- b. Zapewnienie, że dokonywane są audyty projektów na podstawie stosownej próbki w celu kontroli przedłożonych wydatków;
- c. Przedstawienie Komisji w ciągu dziewięciu miesięcy po zatwierdzeniu Programu Operacyjnego strategii audytu wskazującej na podmioty, które przeprowadzą audyty

określone w punkcie a) i b), przewidzianą metodę, metodę pobierania próbek do audytu projektów oraz planowanie indykatywne audytów w celu zapewnienia, że główne podmioty są poddawane kontroli, a kontrole są równomiernie rozłożone na cały okres programowania;

- d. Do 31 grudnia każdego roku od roku 2008 do 2015:
- (i) Przedkładanie Komisji rocznego sprawozdania kontrolnego przedstawiającego wnioski z audytów dokonanych w ciągu okresu 12 miesięcy, który zakończył się 30 czerwca bieżącego roku zgodnie ze strategią kontroli Programu Operacyjnego oraz wskazującego na wszelkie słabe strony systemu zarządzania i kontroli programu. Pierwsze sprawozdanie, które zostanie przedłożone do 31 grudnia 2008 r. obejmie okres od 1 stycznia 2007 r. do 30 czerwca 2008 r. Informacje na temat audytów dokonywanych po dniu 1 czerwca 2015 r. zostaną dołączone w końcowym sprawozdaniu kontrolnym, uzupełniając deklarację zamknięcia pomocy określoną w punkcie (e);
  - (ii) Opiniowanie, na podstawie kontroli i audytów, które zostały przeprowadzone z jej ramienia, czy system zarządzania i kontroli funkcjonuje w sposób efektywny w celu zapewnienia, że oświadczenia o wydatkach przedłożone Komisji są poprawne, a w rezultacie, że zasadnicze transakcje są zgodne z prawem i prawidłowe;
- e. Przedłożenie Komisji najpóźniej do 31 maja 2017 r. deklaracji zamknięcia pomocy oceniającej ważność wniosku o płatność salda końcowego, jak również zgodność z prawem i prawidłowość zasadniczych transakcji uwzględnionych w końcowym oświadczeniu o wydatkach, którego uzupełnienie stanowi końcowe sprawozdanie kontrolne;

Instytucja Audytowa zapewnia, że prace podejmowane w ramach audytu są prowadzone zgodnie z przyjętymi na świecie standardami kontroli.

Jeśli audyty i kontrole opisane w części a. i b. dokonywane są przez podmiot inny niż Instytucja Audytowa, wówczas Instytucja Audytowa musi zagwarantować im konieczną funkcyjną niezależność.

Instytucja Audytowa jest wspierana przez zespół audytorów, w którego skład wchodzi przedstawiciel każdego Państwa Członkowskiego uczestniczącego w Programie Operacyjnym, realizując zadania określone w art. 62 rozporządzenia (KE) nr 1083/2006. Zespół audytorów jest powoływany najpóźniej w ciągu trzech miesięcy po decyzji zatwierdzającej Program Operacyjny. Zespół sam opracowuje zasady stosowanej procedury. Zespołowi przewodniczy Instytucja Audytowa Programu Operacyjnego.

Uczestniczące w programie Państwa Członkowskie mogą jednomyślnie postanowić, że Instytucja Audytowa jest upoważniona do bezpośredniego wykonywania zadań określonych w art. 62 rozporządzenia (KE) nr 1083/2006 na całym terytorium objętym programem bez potrzeby powoływania zespołu audytorów opisanego powyżej.

Audytorzy nie podlegają systemowi kontroli określonemu w art. 16 ust. 1 rozporządzenia (KE) nr 1080/2006.

6.1.4. Komitet Monitorujący

W ciągu trzech miesięcy, poczynając od daty zawiadomienia o decyzji zatwierdzającej Program Operacyjny, kraje uczestniczące w programie w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą powołują Komitet Monitorujący. Komitet Monitorujący sam opracowuje zasady stosowanej przez siebie procedury.

Komitet Monitorujący składa się z:

- do 2 przedstawicieli z każdego kraju (UE 27, Norwegia, Szwajcaria). W uzasadnionych przypadkach oraz za zgodą Komitetu Monitorującego dozwolony jest udział trzeciego przedstawiciela;
- przedstawicieli Komisji Europejskiej, Instytucji Zarządzającej, Instytucji Audytowej, Instytucji Certyfikującej oraz Wspólnego Sekretariatu Technicznego, którzy będą pełnić funkcję doradczą.

Każde państwo posiada jeden głos. Decyzje w kwestiach dotyczących zarządzania programem i jego realizacji podejmowane są jednogłośnie. Decyzje w sprawie finansowania określonych projektów podejmowane są natomiast większością kwalifikowaną. Taka kwalifikowana większość musi uwzględniać głosy państw, na których terytorium mieści się partner lub partner wiodący danego projektu. Komitet Monitorujący może zmienić postanowienia w sprawie wyboru projektów większością kwalifikowaną. Postanowienia te zostaną określone w sposób bardziej szczegółowy w zasadach postępowania Komitetu Monitorującego.

Komitet Monitorujący nadzoruje program. Jego zadaniem jest zapewnienie wysokiej jakości i efektywności wdrożenia Programu Operacyjnego.

Główne zadania Komitetu Monitorującego będą następujące:

- a. Rozpatrzenie i zatwierdzenie kryteriów wyboru w ciągu sześciu miesięcy po zatwierdzeniu pomocy;
- b. Podejmowanie decyzji w sprawie ogłoszenia konkursu na propozycje projektów (inicjatywy regionalne) oraz metody składania wniosków projektowych (np. jednoetapowa lub dwuetapowa);
- c. Zatwierdzanie osobnych wniosków na podstawie oceny projektów oraz podejmowanie decyzji w sprawie wykorzystania dostępnych Funduszy Strukturalnych UE;
- d. Podejmowanie decyzji w sprawie tematów dla sieci utworzonych w ramach opcji szybkiej ścieżki (propozycja Komisji Europejskiej) oraz w sprawie zatwierdzenia i finansowania;
- e. Okresowe sprawdzanie postępów w realizacji określonych celów pomocy;
- f. Sprawdzanie rezultatów wdrożenia, szczególnie realizacji celów określonych dla każdej osi priorytetowej oraz ewaluacji określonej artykułem 48 ust. 3 rozporządzenia nr 1083/2006;
- g. Podejmowanie decyzji w sprawie dokonania ewaluacji w trakcie trwania okresu programowego (art. 47/2 rozporządzenia (KE) nr 1083/2006) ;
- h. Analizowanie rezultatów potencjalnej ewaluacji w trakcie okresu programowego;
- i. Podejmowanie decyzji w sprawie wykorzystania pomocy technicznej;

- j. Analizowanie i zatwierdzanie sprawozdań rocznych i sprawozdania końcowego przed przesłaniem ich Komisji;
- k. Komitet jest informowany o rocznym sprawozdaniu kontrolnym lub części sprawozdania dotyczącej Programu Operacyjnego, jak również o wszystkich istotnych uwagach Komisji po analizie tego sprawozdania lub dotyczących takiej części sprawozdania;
- l. Analizowanie i zatwierdzanie wszystkich propozycji zmian treści decyzji Komisji w sprawie wkładu funduszy;
- m. Komitet może zaproponować Instytucji Zarządzającej dostosowanie lub usprawnienie Programu Operacyjnego, jeśli takie zmiany umożliwią realizację celów opisanych w art. 3 rozporządzenia (KE) nr 1083/2006 lub usprawnią proces zarządzania projektem, także proces zarządzania finansami;
- n. Realizowanie zadań informacyjnych i promocyjnych określonych w rozdziale II część 1 rozporządzenia Komisji (KE) nr xxxx;
- o. Zharmonizowanie procedur z działaniami na rzecz współpracy międzyregionalnej w ramach założeń konwergencji i konkurencyjności;
- p. Utrzymywanie współpracy z innymi odpowiednimi programami Wspólnoty;
- q. Zatwierdzanie planu prac Wspólnego Sekretariatu Technicznego;
- r. Analizowanie i zatwierdzanie podręczników przygotowanych przez Instytucję Zarządzającą/ Wspólny Sekretariat Techniczny.

6.1.5. Zespół Zadaniowy

Prace Komitetu Monitorującego może wspierać Zespół Zadaniowy składający się z poprzedniego, obecnego oraz przyszłego przewodniczącego Komitetu Monitorującego (tzw. Trojka), Komisji oraz Instytucji Zarządzającej, wspierana przez Wspólny Sekretariat Techniczny. W razie konieczności przewodniczący może zaprosić do udziału w spotkaniach Zespołu innych uczestników. Komitet Monitorujący będzie informowany o spotkaniach Zespołu Zadaniowego. Zespół Zadaniowy może przedkładać Komitetowi Monitorującemu propozycje w sprawach związanych z realizacją programu.

Postanowienia w tej kwestii mogą zostać określone w zasadach postępowania Komitetu Monitorującego.

6.1.6. Wspólny Sekretariat Techniczny

Instytucja Zarządzająca, po konsultacji z krajami reprezentowanymi w programie, powołuje Wspólny Sekretariat Techniczny.

W stosownych przypadkach Wspólny Sekretariat Techniczny wspiera działania Instytucji Zarządzającej, Instytucji Certyfikującej, Instytucji Audytowej, Komitetu Monitorującego oraz Zespołu Zadaniowego.

Wspólny Sekretariat Techniczny ma swoją siedzibę w Lille:

*INTERREG IV C – Joint Technical Secretariat
24, Boulevard Carnot
56800 Lille*

Francja

Wspólny Sekretariat Techniczny zatrudnia personel międzynarodowy. Liczba i kwalifikacje pracowników odpowiadają zadaniom określonymi poniżej. Wspólny Sekretariat Techniczny jest finansowany z budżetu wsparcia technicznego. Obowiązki Wspólnego Sekretariatu Technicznego są następujące:

- a. Przygotowywanie, wdrażanie oraz realizowanie decyzji Komitetu Monitorującego;
- b. Kierowanie procesem wnioskowania, w tym udzielanie informacji i doradzanie wnioskodawcom (np. za pomocą kompletu dokumentów dla wnioskodawcy), sprawdzanie, ocenę wniosków oraz doradzanie partnerom projektu;
- c. Doradzanie partnerom i wspieranie projektów w zakresie wdrożenia działań oraz administrowania finansami;
- d. Monitorowanie postępów realizacji projektów poprzez gromadzenie i sprawdzanie sprawozdań z monitorowania, rezultatów monitorowania, wyników oraz realizacji finansowej;
- e. Monitorowanie zobowiązań i płatności funduszy z EFRR na poziomie programu;
- f. Realizowanie działań informujących o programie i jego projektach oraz promujących program i przedsięwzięcia, wraz z prowadzeniem internetowej strony programu;
- g. Wspieranie oraz organizowanie działań wspierających tworzenie i wdrażanie programu;
- h. Utrzymywanie współpracy z instytucjami wdrażającymi program oraz Komisją Europejską;
- i. Utrzymywanie współpracy z organizacjami, instytucjami i sieciami mogącymi przyczynić się do realizacji celów programu;
- j. Prowadzenie zwyczajowej pracy sekretariatu, tj. organizowanie spotkań, sporządzanie protokołów itd.;
- k. Zapewnienie wszystkich nowych działań na rzecz „ożywienia” programu (np. kapitalizacja - wykorzystanie rezultatów zakończonych i obecnych projektów, upowszechnienie dobrych praktyk i koordynacja grup eksperckich).

Działania Wspólnego Sekretariatu Technicznego będą wspierane przez 4 Punkty Informacyjne mieszczące się w Katowicach (Polska), Lille (Francja) (w ramach Wspólnego Sekretariatu Technicznego), Rostocku (Niemcy) oraz Walencji (Hiszpania). Mimo iż większość projektów powinna objąć kilka obszarów geograficznych, działania poszczególnych Punktów Informacyjnych będą się koncentrowały na określonym terytorium.

Punkty Informacyjne zatrudniają personel międzynarodowy. Liczba i kwalifikacje pracowników odpowiadają zadaniom określonymi poniżej. Punkty Informacyjne są finansowane z budżetu pomocy technicznej. Będą one pomagały Wspólnemu Sekretariatowi Technicznemu w realizacji następujących zadań:

- a. Organizowaniu w obszarze Punktu Informacyjnego wydarzeń na rzecz potencjalnych wnioskodawców oraz partnerów wiodących;
- b. Wspieraniu Krajowych Punktów Kontaktowych (patrz podrozdział 6.1.8);
- c. Pomaganiu Wspólnemu Sekretariatowi Technicznemu w organizacji wydarzeń pozwalających na znalezienie partnera na obszarze całego terytorium UE;
- d. Organizowaniu co pewien czas imprez objazdowych na swoim obszarze;
- e. Wspieraniu procesu tworzenia i wdrażania projektu;

- f. Opracowaniu i prowadzeniu bazy kontaktów o charakterze promocyjnym (media, specjalistyczne magazyny, kluczowe podmioty);
- g. Opracowaniu i prowadzeniu bazy dobrych praktyk, wspieraniu Wspólnego Sekretariatu Technicznego w identyfikacji dobrych praktyk;
- h. Przyniesieniu się do realizacji strategii popularyzującej program na swoim obszarze w celu promowania programu na terenie całej Europy;
- i. Dostarczaniu danych Wspólnemu Sekretariatowi Technicznemu na potrzeby procesu komunikacji, przyniesieniu się do aktualizacji strony internetowej i biuletynu poprzez przesyłanie wszelkich istotnych informacji Wspólnemu Sekretariatowi Technicznemu w celu pomocy wnioskodawcom poprzez:
  - o Udzielanie wnioskodawcom ogólnych porad (za pośrednictwem e-maila, telefonicznie, podczas spotkań) w sprawie wymagań i kryteriów programu, szczególnie na temat międzyregionalnego charakteru ich projektu oraz zgodności z priorytetami programu,
  - o Analizowanie tematów przedłożonych przez wnioskodawców oraz sprawdzanie geograficznego usytuowania partnerów wiodących/ partnerów projektu z ich obszarów w celu bliskiego monitorowania potencjalnych „luk” w tematach projektów oraz w zasięgu geograficznym na poziomie każdego Państwa Członkowskiego oraz całej UE.,
  - o Wspieranie nowych projektów na obszarach, gdzie zidentyfikowano lukę za pośrednictwem specjalnie ukierunkowanych akcji komunikacyjnych i promocyjnych,
  - o Ułatwianie poszukiwań partnera poprzez identyfikację odpowiednich instytucji w obszarze Punktu Informacyjnego w celu łączenia projektów z wnioskodawcami wiodącymi z innych obszarów lub krajów,
  - o Wspieranie Wspólnego Sekretariatu Technicznego w inicjowaniu i tworzeniu dobrych projektów w celu realizacji założeń programu oraz wdrażaniu pomysłów na projekty w latach 2007-2013,
  - o Prowadzenie aktualnej listy koncepcji projektów opracowanych przez wnioskodawców wiodących ze swojego obszaru oraz regularne informowanie Wspólnego Sekretariatu Technicznego o nowych przedkładanych pomysłach na projekty,
  - o Organizowanie dla partnerów wiodących regionalnych seminariów umożliwiających kontakty oraz wymianę informacji w sprawach administracyjnych pomiędzy liderami projektu (w danej strefie) oraz Wspólnym Sekretariatem Technicznym, przy dostępie do głównej bazy projektów w Lille,
- j. Koordynowanie i wspieranie krajowych i regionalnych kontaktów, co oznacza m.in. organizację regularnych spotkań w celu informowania ich o bieżących rezultatach programów, kwestiach technicznych, administracyjnych oraz finansowych, podręcznikach, przepisach, itd.
- k. Wspieranie Wspólnego Sekretariatu Technicznego w Lille w informowaniu i pomaganiu wnioskodawcom oraz partnerom w sprawach związanych z realizacją programu.

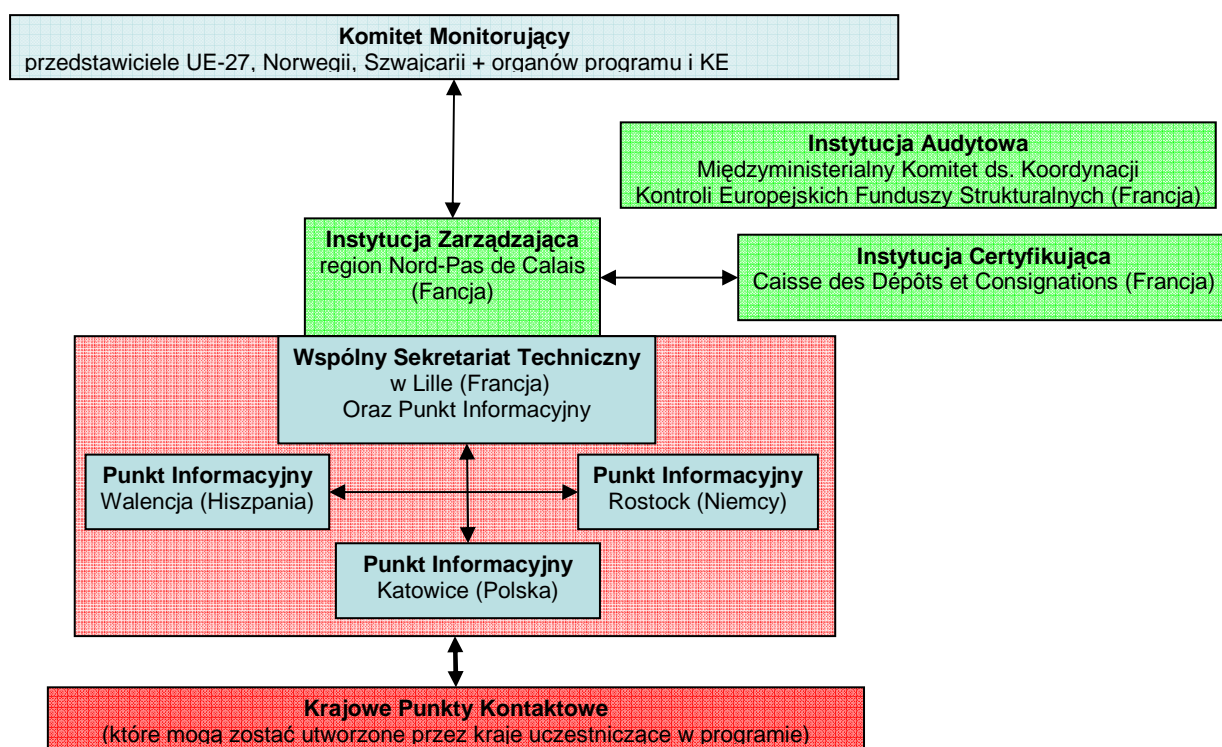
6.1.7 Krajowe Punkty Kontaktowe

Władze uczestniczących państw zaangażowane w program mogą podjąć decyzję o utworzeniu Krajowego Punktu Kontaktowego w celu wspierania realizacji Programu Współpracy Międzyregionalnej.

Takie Krajowe Punkty Kontaktowe mogą odgrywać istotną rolę w popularyzowaniu programu wśród potencjalnych wnioskodawców w kraju oraz pomagać im w realizacji projektów. Krajowe Punkty Kontaktowe będą wspierane i koordynowane przez Punkty Informacyjne oraz przez Wspólny Sekretariat Techniczny.

Utworzenie krajowego punktu kontaktowego jest dobrowolne. Koszty związane z funkcjonowaniem Krajowych Punktów Kontaktowych nie będą pokrywane z budżetu pomocy technicznej programu.

6.1.8 Schemat przedstawiający strukturę programu INTERREG IVC

6.2. Procedury wyboru projektów

6.2.1 Inicjatywy regionalne

Proces składania wniosków oraz wyboru projektów może być jednostopniowy lub dwustopniowy. Dobór metody leży w gestii Komitetu Monitorującego. W ramach procedury jednostopniowej Partner Wiodący składa pełny wniosek. W ramach procedury dwustopniowej

Komitet Monitorujący decyduje o dalszej realizacji wniosku w oparciu o zarys projektu przedłożony przez partnera wiodącego określający jego główne działania.

Wspólny Sekretariat Techniczny organizuje ocenę przedłożonych wniosków projektowych w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący oraz przedkłada Komitetowi Monitorującemu propozycję decyzji.

6.2.2. Opcja szybkiej ścieżki

W tym przypadku Komisja zaprasza regiony do złożenia wniosków na projekty sieciowe. Komitet Monitorujący decyduje o finansowaniu tych wniosków na podstawie kryteriów wyboru ustalonych przez Komitet Monitorujący. Komisja będzie obserwować oraz wspierać wdrażanie tych sieci.

6.3. System monitorowania i oceny

6.3.1. Monitorowanie

Monitorowanie niniejszego programu pozwoli na uzyskanie w każdej chwili informacji na temat stanu jego wdrożenia. Proces monitorowania obejmie kwestie finansowe oraz dane o realizacji celów na poziomie projektów. Zapewni on wysoką jakość oraz efektywność wdrożenia, oceniając postępy projektu w odniesieniu do założeń programu. W procesie monitorowania wykorzystane zostaną sprawozdania okresowe przedkładane przez partnerów wiodących projektów. Sam proces skoncentruje się na rezultatach stanowiących produkt współpracy i wymiany, a jego celem będzie określenie efektów szerszego zastosowania innowacyjnych pomysłów oraz instrumentów, które osiągnięto, upowszechniając te elementy poprzez współpracę międzyregionalną.

Dzięki systemowi monitorowania pozyskiwane będą informacje przewidziane załącznikiem II do rozporządzenia Komisji nr xxx określającego zasady wdrożenia rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. Niezwłocznie po zatwierdzeniu stosownej liczby wniosków w systemie monitorowania przewidziane zostaną dodatkowe wskaźniki ilościowe opisujące charakterystyczne aspekty programu. Program określi minimalne ramy dla wskaźników monitorowania i oceny. Te z nich, które będą stosowane do sprawdzania postępów programu przedstawiono w rozdziale 4 oraz załączniku nr 2 do niniejszego dokumentu. Dotyczą one m.in. obszarów związanych z równymi szansami oraz środowiskiem naturalnym/zrównoważonym rozwojem i będą stanowiły podstawę systemu monitorowania. Wskaźniki może uzupełnić Komitet Monitorujący. Dodatkowe wskaźniki może zaproponować Instytucja Zarządzająca.

Partnerzy wiodący projektów będą zobowiązani do okresowego raportowania osiągniętych wyników. Wspólny Sekretariat Techniczny będzie gromadził oraz zestawiał dane tych sprawozdań na potrzeby podsumowania rezultatów programu. Instytucja Zarządzająca wykorzysta taką dokumentację i sporządzi – przy użyciu dodatkowych informacji na temat realizacji finansowej – sprawozdania roczne oraz sprawozdanie końcowe i przedłoży je Komitetowi Monitorującemu. Komitet Monitorujący oceni informacje zdobyte w procesie monitorowania na podstawie rocznego sprawozdania na temat stanu systemu monitorującego. Informacje te zostaną udostępnione Komisji i zaprezentowane w formie bazy danych zgodnie

z załącznikiem III do rozporządzenia Komisji nr xxx. Będą one wykaczały poza obszar procesu monitorowania, uwzględniając informacje na temat dodatkowych skwantyfikowanych wskaźników oceny. Za wdrożenie systemu będzie odpowiedzialna Instytucja Zarządzająca.

6.3.2. System kontroli finansowej

Zgodnie z art. 16 rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 każde Państwo Członkowskie jest zobowiązane wprowadzić system kontroli umożliwiający sprawdzenie dostarczenia współfinansowanych produktów i usług, prawidłowość zgłoszonych wydatków na przedsięwzięcia lub część przedsięwzięć zrealizowanych na jego terytorium, jak również zgodność takich wydatków oraz określonych przedsięwzięć lub części tych przedsięwzięć z przepisami wspólnotowymi i krajowymi.

W tym celu każde Państwo Członkowskie wyznaczy kontrolerów odpowiedzialnych za sprawdzenie zgodności z prawem i prawidłowości zgłoszonych wydatków każdego z beneficjentów uczestniczących w przedsięwzięciu. Każde państwo może zdecydować się na wyznaczenie jednego kontrolera na cały obszar objęty programem. Jeśli realizację współfinansowanych produktów i usług można sprawdzić tylko w odniesieniu do całego przedsięwzięcia, kontrola zostanie przeprowadzona przez kontrolera Państwa Członkowskiego, w którym zlokalizowany jest beneficjent wiodący lub przez Instytucję Zarządzającą.

6.3.3. Sprawozdania roczne i sprawozdanie końcowe

Instytucja Zarządzająca po raz pierwszy przedłoży Komisji sprawozdanie roczne w 2008 r. i będzie je przedkładać do 30 czerwca każdego roku. Sprawozdania roczne będą opracowywane przez Wspólny Sekretariat Techniczny zgodnie z art. 67 rozporządzenia (WE) nr 1083/2006. Przed przesłaniem ich Komisji będą one zatwierdzane przez Komitet Monitorujący.

Sprawozdanie końcowe z wdrożenia programu zostanie przedłożone Komisji do dnia 31 marca 2017 roku zgodnie z zasadami obowiązującymi w przypadku sprawozdań rocznych.

6.3.4. Ocena

Program został poddany ewaluacji wstępnej dokonanej przez niezależnych ewaluatorów w celu poprawienia jakości programu oraz zoptymalizowania alokacji środków budżetowych. Zalecenia tej oceny zostały uwzględnione w trakcie przygotowywania programu zgodnie z opisem w części 4.7. niniejszego programu.

Komitet Monitorujący podejmie decyzję, czy należy przeprowadzić ewaluację w trakcie trwania okresu programowego.

Zgodnie z art. 49 rozporządzenia (WE) nr 1083/2006 ewaluacja końcowa leży w gestii Komisji oraz Państw Członkowskich. Ewaluację taką przeprowadza niezależny ekspert.

6.3.5. Skomputeryzowana wymiana danych

Zgodnie z art. 66 i 76 rozporządzenia (WE) nr 1083/2006 należy zainstalować, obsługiwać oraz połączyć ze sobą systemy komputerowe. System bazy danych musi spełnić określone wymagania. Baza danych powinna być przygotowana do wprowadzania i przetwarzania na poziomie projektu oraz partnerów projektu danych takich jak:

- a. Numer i tytuł projektu, priorytet i działanie,
- b. Wynik oceny wniosku,
- c. Data zatwierdzenia, data zakontraktowania, data rozpoczęcia i czas trwania projektu,
- d. Wydatki kwalifikowalne oraz współfinansowanie projektu z EFRR,
- e. Dane adresowe partnera wiodącego i wszystkich partnerów projektu, wraz z nazwą i adresem instytucji oraz danymi osoby, z którą należy się kontaktować, numerem telefonu, faksu, e-mailem oraz obszarem działania,
- f. Informacje dotyczące konta bankowego partnera wiodącego.

Ponadto baza danych musi umożliwiać wprowadzanie i przetwarzanie dostarczanych informacji na temat działań partnera wiodącego oraz sprawozdań finansowych i posiadać:

- a. Rubryki w celu monitorowania ostatecznego terminu składania sprawozdań,
- b. Dla każdego sprawozdania oddzielny formularz w celu oceny raportowanych działań i raportowanych wydatków w ramach oddzielnych linii budżetowych,
- c. Możliwość automatycznego obliczenia całego wykorzystanego budżetu i wskazania przekroczonych linii budżetowych,
- d. Informacje dotyczące przekazanych płatności.

W ramach działań wspierających proces monitorowania i raportowania realizowany przez Wspólny Sekretariat Techniczny baza danych musi zawierać formularze z informacjami takimi jak:

- a. Zobowiązania i płatności związane z projektem,
- b. Status raportowania,
- c. Przegląd budżetu projektu,
- d. Przegląd sprawozdania z działalności i sprawozdania finansowego,
- e. Status finansowy projektu i partnera projektu,
- f. Status geograficzny (region, kraj) dla każdego partnera i każdego roku.

Taka baza danych zawiera informacje rachunkowe w określonej formie i o określonej treści zgodnie z art. 14 załącznika III do rozporządzenia Komisji nr xxx. Wykorzystuje również kod podany dla „Kategoryzacji wsparcia finansowego” zgodnie z załącznikiem II do wymienionego wyżej rozporządzenia.

W celu przekazywania plików komputerowych Komisji system administracyjny bazy danych będzie zdolny tworzyć pliki interfejsu zgodnie z art. 14 rozporządzenia Komisji (KE) nr xxx. Pliki komputerowe będą dostarczane w preferowanej formie w celu sporządzenia wyciągu zgodnie z xxx.

6.3.6. Uruchomienie oraz obieg przepływów finansowych

a) Wkład różnych partnerów w finansowanie programu

Wsparcie techniczne na poziomie programu jest finansowane wspólnie przez Państwa Członkowskie UE 27, Norwegię i Szwajcarię. Kraje te współfinansują 30% budżetu wsparcia technicznego. Dodatkowy wkład w budżet wsparcia technicznego pochodzi z Norwegii. Całkowity budżet przeznaczony na wsparcie techniczne wynosi 27,9 mln EUR (patrz tabela 7.2) [Do dodania wkład Szwajcarii]. Udział każdego kraju jest obliczany w odniesieniu do jego mieszkańców w 2005 r. Płatność krajowa może zostać przekazana w jednej racie lub kilku ratach na konto Instytucji Certyfikującej.

Przepływy finansowe od Instytucji Certyfikującej dla beneficjentów pomocy technicznej będą przekazywane w oparciu o umowy prawne zawierane pomiędzy Instytucją Zarządzającą oraz innymi podmiotami i określające wymagania dla zarządzania finansowego oraz kontroli finansowej zgodnie z sekcją 3 rozporządzenia Komisji (KE) nr.../2006.

b) Główne etapy finansowania wspólnotowego od Instytucji Certyfikującej do partnerów wiodących

Wszystkie projekty muszą być wstępnie finansowane przez partnerów projektu. Partner wiodący gromadzi potwierdzone oświadczenia o wydatkach wszystkich partnerów projektu i zwraca się do Instytucji Certyfikującej z prośbą o zwrot kosztów. Maksymalne stawki zwrotu wydatków kwalifikowanych określa tabela 7.3 w rozdziale 7.4. Zwrot zostaje wypłacony partnerowi wiodącemu przez Instytucję Certyfikującą, a partner wiodący przekazuje pieniądze partnerom zgodnie z umowami o partnerstwie.

6.3.7. Promocja i informacja

Zgodnie z rozporządzeniem Komisji (KE) nr .../2006, rozdział II, sekcja 1, na potrzeby niniejszego programu oraz jego rezultatów stosowana jest wszechstronna strategia informacyjno-promocyjna mająca na celu zaangażowanie jak największej liczby podmiotów prywatnych i publicznych oraz informowanie ich o programie, jak również popularyzacji rezultatów programu. W celu upowszechnienia informacji wykorzystane będą dostępne kanały komunikacji. Szczególny nacisk położony zostanie na media elektroniczne: strony internetowe, listy mailingowe, itd., które będą stanowiły integralną część całej strategii. Strategia ta składa się z dwóch części:

- Działania podejmowane w ramach niniejszego programu w zakresie informowania i angażowania potencjalnych beneficjentów będą się wzajemnie uzupełniały z działaniami podejmowanymi w ramach INTERACT. Działania te polega będą na publikowaniu głównego podejścia zastosowanego w ramach programu, dystrybucji dokumentów informacyjnych oraz informowaniu o postępach realizacji programu. Strategia dotycząca publikacji będzie miała na celu informować potencjalnych partnerów projektu z krajów trzecich i będzie koordynowana wraz odpowiedzialnymi władzami krajów trzecich zainteresowanych programem.

- O postępach programu i jego rezultatach informowana będzie duża grupa społeczeństwa. Rozpowszechnienie produktów programu przyczynia się do popularyzacji nowo opracowanych metod i daje dodatkowe możliwości wykorzystania rezultatów programu.

Działania komunikacyjne Instytucji Zarządzającej będą wspierane przez Komisję. Efektywna komunikacja będzie kluczowym elementem inicjatywy „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”. Zapewni szybkie upowszechnienie pomysłów, rezultatów oraz szczegółów

projektów stosujących metody optymalne. Podstawą tego procesu będą skoordynowane działania jednostek informacyjnych uczestniczących Dyrekcji Generalnych podejmowane celem organizacji seminariów, przygotowywania publikacji oraz innych narzędzi komunikacji. Istotnym wydarzeniem będzie konferencja „Regiony na rzecz zmian gospodarczych” odbywająca się raz do roku przy okazji wiosennego szczytu Rady Europejskiej. Kolejnym elementem polityki komunikacyjnej „Regiony na rzecz zmian gospodarczych” będzie ufundowanie rocznych nagród za innowacyjność przyznawanych za najlepsze projekty w obszarze wybranych tematów.

Działania popularyzacyjne należą do obowiązków Instytucji Zarządzającej. Instytucja Zarządzająca opracuje szczegółowy plan komunikacji w celu wdrożenia tej strategii i przedłoży go w ciągu czterech miesięcy od daty przyjęcia programu.

Sprawozdania roczne i sprawozdanie końcowe będą zawierały przykłady działań informacyjnych i promocyjnych prowadzonych w ramach realizowanego planu komunikacji, listę beneficjentów, nazwy projektów oraz ilość środków publicznych przyznanych na przedsięwzięcia, jak również treść głównych poprawek wprowadzonych do planu komunikacji.

Sprawozdanie roczne za rok 2010 oraz sprawozdanie końcowe będą zawierały rozdział oceniający rezultaty działań informacyjnych i promocyjnych w zakresie widoczności Programu Operacyjnego oraz wiedzy o programie, a także roli odegranej przez Wspólnotę.

Ponieważ koordynacja tych działań z programem INTERACT jest niezbędna, plan komunikacji może zostać przedłożony z opóźnieniem w przypadku późniejszego zatwierdzenia przez Komisję programu INTERACT. Proces koordynacji może się również wiązać z koniecznością modyfikacji niniejszego rozdziału programu.

6.4. Partnerstwo

Cele Programu Operacyjnego będą realizowane w ramach bliskiego partnerstwa z kompetentnymi przedstawicielami władz regionalnych i lokalnych, partnerami gospodarczymi i społecznymi, a także innymi stosownymi podmiotami, szczególnie partnerami zajmującymi się środowiskiem naturalnym oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie zasad równości kobiet i mężczyzn.

W trakcie przygotowywania Programu Operacyjnego do wymienionych powyżej podmiotów wysłano z prośbą o konsultację trzeci projekt programu. Projekt ten został również umieszczony na stronie internetowej programów INTERREG IIIC.

Okres publicznych konsultacji trwał od xx/xx/xxxx do xx/xx/xxxx.

Komentarze kilku instytucji zostały uwzględnione w programie – do rozszerzenia -

Kraje uczestniczące w programie zapewnią, iż wszyscy kompetentni partnerzy zaangażowani w proces realizacji, monitorowania oraz oceny programu działają zgodnie z krajowymi przepisami i praktykami.

Rozdział 7: Postanowienia finansowe

7.1. Wprowadzenie

Rozdział ten przedstawia w zarysie postanowienia finansowe Programu Współpracy Międzyregionalnej INTERREG IV C. Kolejne podrozdziały zawierają plan finansowania programu, postanowienia w sprawie kwalifikowalności geograficznej partnerów projektu oraz współfinansowania.

7.2. Plan finansowania

Zgodnie z art. 12.6 rozporządzenia nr 1080/2006 dla niniejszego programu obowiązuje jeden plan finansowania, bez podziału środków według uczestniczących Państw Członkowskich. Plan finansowania został przedstawiony w formie dwóch tabel.

Tabela 7.1 przedstawia podział kwoty wkładu finansowego z EFRR na każdy rok okresu programowania (lata 2007-2013). Wielkość rocznych alokacji środków z EFRR zwiększa się w miarę upływu lat i jest rozłożona na okres trwania realizacji programu. Pierwsze lata wdrożenia to etap na uruchomienie programu, w trakcie którego rozpoczętych zostanie tylko kilka projektów. W miarę upływu lat liczba przedsięwzięć powinna się zwiększyć, tak jak ich tempo wydatkowania. Dlatego też roczne alokacje środków z EFRR na program będą stopniowo rosły wraz z upływem okresu wdrażania programu.

Tabela 7.1 dzieli roczne alokacje środków z EFRR na trzy priorytety programu zgodnie z ich zatwierdzonym udziałem w całkowitym budżecie programu: Priorytet 1 ma udział 55%, Priorytet 2 – 39%, a Priorytet 3 – 6% (patrz rozdział 4.3.)

Tabela 7.2 określa kwotę całkowitego podziału środków z EFRR oraz środków krajowych na cały okres trwania programu, na Program Operacyjny jako całość i na każdą oś priorytetową. Tabela przedstawia również średnią kwotę z EFRR przeznaczoną na każdy z priorytetów (bardziej szczegółowe informacje o umowach o współfinansowaniu znajdują się w części 7.4). Ponieważ środki z EFRR w ramach niniejszego programu mogą być przyznawane jedynie władzom publicznym oraz podmiotom o charakterze publicznym, nie przewidziano prywatnego wkładu finansowego.

Wszystkie liczby w poniższej tabeli podane zostały w cenach z 2004 r. i podlegają indeksacji.

Tabela 7.1 Roczny podział wkładu z EFRR	Całkowity wkład z EFRR (w EUR)	2007 (w EUR)	2008 (w EUR)	2009 (w EUR)	2010 (w EUR)	2011 (w EUR)	2012 (w EUR)	2013 (w EUR)
Priorytet 1 Innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy	176 726 969	18435549	19664577	21812916	24939396	28172011	30597921	3310959
Priorytet 2 Środowisko naturalne i zapobieganie zagrożeniom	125 315487	13072480	13943973	15467340	17680754	19976517	21696708	2347771
Priorytet 3 Pomoc techniczna	19 279308	2011151	2145227	2379591	2720116	3073310	3337955	361195
Ogółem	321321762	33519180	35753777	39659847	45335266	51221838	55632584	6019927

Tabela 7.2 Całkowity budżet programu	Całkowity budżet programu (w EUR)	Koszty kwalifikowalne					Norwegia (w EUR)	Szwajcaria (w EUR)
		Całkowite koszty kwalifikowal- ne (w EUR)	Środki EFRR (w EUR)	Średni poziom współfian- sowania	Środki krajowe (w EUR)			
					Publiczne	Prywatne		
Priorytet 1 Innowacyj- ność i gospodarka oparta na wiedzy	222508711	220908711	179726969	80%	44181742	-	1600000	-
Priorytet 2 Środowisko naturalne i zapobiega- nie zagroże- niom	157684359	156644359	125315487	80%	31328872	-	1040000	-
Priorytet 3 Pomoc techniczna	27901865	27541865	19279306	70%	8262560	-	360000	-
Ogółem	408094936	405094936	321321762	79%	83773174	-	3000000	-

Przydział środków ze strony Norwegii znajduje się w tabeli 7.2

Przydział środków ze strony Szwajcarii zostanie dodany

7.3. Kwalifikowalność geograficzna parterów

Niniejszy Program Operacyjny wspiera współpracę pomiędzy regionalnymi podmiotami z całej UE. Pełnoprawnymi uczestnikami programu są Norwegia i Szwajcaria i udział podmiotów z tych krajów jest mile widziany. W niektórych przypadkach możliwe jest również finansowanie współpracy z krajami spoza terytorium Unii. W takiej sytuacji obowiązują następujące zasady kwalifikowalności geograficznej beneficjentów:

- Partnerzy z UE-27 mogą otrzymać środki EFRR;
- Partnerzy z Norwegii i Szwajcarii wykorzystują alokacje odpowiednio środków norweskich i szwajcarskich w programie;
- Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie EFRR (1080/2006, art. 21.3) EFRR może finansować wydatki poniesione w trakcie realizacji operacji lub ich części na terytorium państw spoza Wspólnoty Europejskiej do wysokości 10% kwoty swojego wkładu do danego programu operacyjnego, jeśli operacje te przynoszą korzyści regionom Wspólnoty. Taka możliwość będzie przysługiwała przede wszystkim partnerom z krajów objętych nowym Instrumentem Pomocy Przedakcesyjnej (IPA)³, na przykład w przypadku kosztów związanych z podróżą do UE lub udziałem w spotkaniach. Środki alokowane w ramach opcji 10% będą wykorzystywane na odpowiedzialność partnera mieszczonego się na terenie UE-27 w celu zapewnienia właściwej kontroli finansowej;
- Udział partnerów z Norwegii i Szwajcarii nie jest objęty opcją 10%;

³ Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) (ang. Instrument for Pre-Accession Assistance) wspiera kraje kandydujące i potencjalnych kandydatów na członków UE. Szczegóły na stronie: http://ec.europa.eu/enlargement/financial_assistance/ipa/index_en.htm

- Kraje objęte instrumentem IPA mogą również uczestniczyć w przedsięwzięciach, korzystając ze środków IPA, bez współfinansowania z EFRR;
- Partnerzy z innych krajów z całego świata mogą uczestniczyć w projektach, korzystając z własnych środków, bez możliwości współfinansowania z EFRR.

Niniejszy Program Operacyjny wspiera współpracę pomiędzy regionalnymi podmiotami z całej UE. Pełnoprawnymi uczestnikami programu są Norwegia i Szwajcaria i udział podmiotów z tych krajów jest mile widziany. W niektórych przypadkach możliwe jest również finansowanie współpracy z krajami spoza terytorium Unii. W takiej sytuacji obowiązują następujące zasady kwalifikowalności geograficznej beneficjentów:

7.4. Poziom współfinansowania

Poniższa tabela 7.3 pokazuje maksymalny udział współfinansowania ze środków EFRR w ramach niniejszego programu.

Dla priorytetów 1 i 2 obowiązują dwie różne wielkości współfinansowania. Zgodnie z art. 53 rozporządzenia nr 1083/2006 dla Państw Członkowskich, których średnia wartość PKB na mieszkańca za okres 2001-2003 wynosiła poniżej 85% średniej UE-25 z tego samego okresu, maksymalny wkład finansowy z EFRR wynosi 85% wydatków kwalifikowalnych. Dla innych Państw Członkowskich maksymalny wkład finansowy z EFRR wynosi 75% wydatków kwalifikowalnych⁴. Wielkość współfinansowania udziału partnerów z Norwegii w przedsięwzięciach priorytetu 1 i 2 wynosi 50% i pochodzi z norweskiego budżetu alokowanych środków przedstawionego w tabeli 7.2.

Wkład z EFRR na wsparcie techniczne (Priorytet 3) wynosi 70%. Dodatkowy wkład do budżetu wsparcia technicznego wnoszą Norwegia i Szwajcaria.

Tabela 7.3	Procentowy udział współfinansowania	Państwa Członkowskie UE
Priorytet 1 i Priorytet 2	Maksymalnie 75%	Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Niemcy, Irlandia, Włochy, Luksemburg, Holandia, Hiszpania, Szwecja, Wielka Brytania
	Maksymalnie 85%	Bułgaria, Czechy, Cypr, Estonia, Grecja, Węgry, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia
Priorytet 3	70%	Wszystkie Państwa Członkowskie UE

⁴ W celu obliczenia całkowitego budżetu programu (tabela 7.2) wykorzystano średnią tych dwóch wielkości współfinansowania (tj. 80%) dla Priorytetu 1 i 2.

Rozdział 8: Komplementarność z innymi programami i politykami UE

8.1 Komplementarność ze współpracą podejmowaną w ramach innych programów

8.11 Komplementarność z komponentem „współpraca międzyregionalna” w ramach niektórych programów konwergencji/konkurencyjności i zatrudnienia

Komplementarność w tym przypadku będzie analizowana za pośrednictwem regularnej wymiany informacji pomiędzy tymi dwoma obszarami współpracy międzyregionalnej. Pozwoli to na przekazywanie przynajmniej podstawowej wiedzy na temat działań realizowanych w obu kontekstach (np. poprzez wspólną bazę danych projektów) oraz na wsparcie transferu rezultatów projektów w celu wykorzystania ich przy wdrażaniu wspólnych tematów współpracy (tj. upowszechnienie fachowej wiedzy, dobrych praktyk, innowacyjnych metod).

Stworzy to dodatkowe źródło inspiracji, które może pomóc nadać kierunek opcji szybkiej ścieżki niniejszego Programu Współpracy Międzyregionalnej oraz uniknąć wtórności projektów realizowanych w obu kontekstach na bardzo podobne tematy.

8.1.2 Komplementarność z programami transgranicznymi i transnarodowymi

Niniejszy Program Współpracy Międzyregionalnej będzie wspierał współpracę pomiędzy regionami objętymi programami transgranicznymi i transnarodowymi w celu umożliwienia wymiany doświadczeń/ transferu optymalnych działań na rzecz „innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy” oraz „środowiska naturalnego i zapobiegania zagrożeniom”. Odbywać się to będzie w ścisłym związku z wysiłkami podejmowanymi w ramach programu INTERACT.

Opracowane zostaną również jasne przejrzyste zalecenia operacyjne w celu uniknięcia wtórności z przyszłymi programami celowymi „Europejska współpraca terytorialna” na rzecz współpracy transgranicznej i transnarodowej.

8.1.3 Komplementarność z programami współpracy sieciowej

Należy wspierać współdziałanie INTERREG IV C oraz programów URBACT, INERACT i ESPON poprzez silną koordynację corocznych planów prac (programów tworzenia sieci) lub poprzez regularne przedkładanie Komitetowi Monitorującemu informacji na temat działań i rezultatów osiągniętych w innych programach. Ponadto planowana jest bliska współpraca w zakresie wdrożenia programów pod względem technicznym.

8.2 Spójność z działaniami współfinansowanymi z EFRROW

Europejski Fundusz Rolny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW, Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005) będzie współfinansował działania w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich mające na celu zwiększenie konkurencyjności sektora rolniczego i leśnego, poprawę stanu środowiska naturalnego oraz wsi, jak również poprawę jakości życia na obszarach wiejskich oraz dywersyfikację gospodarki wiejskiej. Priorytety te obejmują szeroki zakres zagadnień takich jak różnorodność biologiczna, zarządzanie obszarami w ramach programu NATURA 2000, ochrona wód i gleb, rozwój i zarządzanie dziedzictwem naturalnym, itd. Opracowane zostanie również podejście znane z inicjatywy LEADER w celu wdrożenia projektów współpracy pomiędzy zaangażowanymi obszarami. Oznacza to, że projekty współfinansowane w ramach programu współpracy międzyregionalnej mogą być w pewnym stopniu zbieżne z projektami realizowanymi w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich. Wytyczne wyznaczające jasną granicę pomiędzy programami Wspólnoty

zostaną przygotowane przez Komitet Monitorujący w ścisłej współpracy z instytucjami wdrażającymi programy współfinansowane z EFRROW.

8.3. Spójność z innymi politykami UE

Działania podejmowane w ramach INTERREG IV C koncentrują się na problemach poruszanych przez inne programy realizowane w ramach Funduszy Strukturalnych. Spójność z Funduszami Strukturalnymi jest podstawowym elementem niniejszego programu i gwarantuje, że działania te są zgodne pod względem merytorycznym z politykami UE.

Aby otrzymać wsparcie w ramach niniejszego programu, projekty powinny przyczyniać się do wzmocnienia **równouprawnienia kobiet i mężczyzn** oraz powinny być spójne z założeniami polityki ochrony i poprawy stanu **środowiska naturalnego** przewidzianymi przez Traktat i przepisy UE. Komitet Monitorujący jest odpowiedzialny za zapewnienie realizacji tego wymogu.

Zgodnie z podrozdziałem 5.1 niniejszy program jest skierowany do władz publicznych i podmiotów o charakterze publicznym. Prywatne podmioty mogą uczestniczyć w projektach realizowanych w ramach programu na swój koszt.

Państwa Członkowskie potwierdzają, iż jakkolwiek **pomoc państwa**, która może być zapewniona w ramach tego programu będzie zgodna z zasadą *de minimis* lub z programami pomocy realizowanymi w ramach jednego z przepisów dotyczących wyłączeń grupowych lub innych przepisów w sprawie wyłączeń, bądź zostanie zgłoszona Komisji zgodnie z obowiązującymi w tej kwestii zasadami. Należy przestrzegać następujących rozporządzeń: rozporządzenia Komisji (KE) nr 68/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy szkoleniowej, rozporządzenia Komisji (KE) nr 69/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady *de minimis*, rozporządzenia Komisji (KE) nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy dla małych i średnich przedsiębiorstw, opublikowanych w Dzienniku Urzędowym L 10 z 13.01.2001 r. oraz rozporządzenia Komisji (KE) nr 2204/2002 z dnia 13 grudnia 2002 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia opublikowanego w Dzienniku Urzędowym L 33 z 13.12.2002 r.

ZAŁĄCZNIK 1: Struktura procesu programowania

Proces programowania zmierzający do osiągnięcia wiążących uzgodnień pomiędzy wszystkimi Państwami Członkowskimi oraz państwami stowarzyszonymi jest realizowany przez **Komitet Programowy (KP)** przy wsparciu **Grupy Odniesienia (GO; ang. Reference Group – RG))** i udziale dwóch konsorcjów zewnętrznych ekspertów, z których jedno przygotowuje projekt programu, a drugie dokonuje jego wstępnej oceny.

1.1. Komitet Programowy (KP)

KP zajmuje się kwestiami dotyczącymi formalnych umów pomiędzy 25 Państwami Członkowskimi oraz państwami stowarzyszonymi w sprawie procedur programowych, głównych projektów dokumentu oraz ostatecznej wersji programu. W Komitecie Programowym uczestniczyła również Komisja Europejska..

Główne zadania:

- Zatwierdza strukturę programu, projekty i wersję ostateczną programu;
- Opiniuje i omawia teksty projektów programu opracowane przez eksperta zewnętrznego;
- W razie konieczności tworzone są grupy robocze składające się z członków KP.

Metoda podejmowania decyzji:

- Korum na każdym spotkaniu KP tworzą przedstawiciele co najmniej 2/3 państw partnerskich z obszaru objętego programem.
- Jeśli na spotkaniu osiągnięto korum, wówczas proces decyzyjny odbywa się na podstawie konsensusu pomiędzy krajowymi delegacjami obecnych Państw Członkowskich (jeden głos na delegację, prawo weta jedynie dla Państw Członkowskich UE); głosy nie mogą być przekazywane innym krajom. W przypadku sprzeciwu jednej delegacji lub większej ich liczby przewodniczący podejmuje decyzję w sprawie ewentualnego rozpoczęcia procesu decyzyjnego w formie pisemnej lub podjęcia decyzji na następnym spotkaniu KP.
- Jeśli konieczne jest podjęcie decyzji przed kolejnym spotkaniem KP, przewodniczący może zainicjować proces decyzyjny w formie pisemnej. W takim przypadku wysyła on projekt decyzji wszystkim członkom KP. Delegacje krajów partnerskich mają trzy tygodnie od daty wysłania dokumentu na pisemne ustosunkowanie się do propozycji. W przypadku braku otrzymania sprzeciwu wobec procedury lub projektu decyzji przed upływem określonego terminu, KP uznaje decyzję za podjętą.

Skład:

- Na ogół dwóch, a w wyjątkowych przypadkach trzech przedstawicieli z każdego Państwa Członkowskiego oraz państw stowarzyszonych. Członkowie KP są odpowiedzialni za nawiązywanie dialogu na szczeblu krajowym ze stosownymi organizacjami i władzami krajowymi/ regionalnymi (w zależności od krajowych procedur);
- Komisja UE jako obserwator.

Przewodniczący i sekretariat:

- Przewodniczący: kraj sprawujący prezydencję UE (pierwsza połowa 2006 r. - Austria, druga połowa 2006 r. - Finlandia);
- Wiceprzewodniczący: kraj sprawujący prezydencję w kolejnej kadencji (pierwsza połowa 2006 r. - Finlandia, druga połowa 2006 r. - Niemcy);
- Funkcję sekretariatu będzie pełniła Grupa Odniesienia

1.2. Grupa Odniesienia (GO)

Grupa Odniesienia jest odpowiedzialna za prowadzenie dialogu z ekspertami zewnętrznymi, z którymi zawarto umowy na przygotowanie projektu programu. Na podstawie tego dialogu KP podejmuje decyzję w sprawie zatwierdzenia projektu. Grupa Odniesienia nie ma uprawnień decyzyjnych.

Skład:

Osoba pełniąca obowiązki przewodniczącego KP, przyszła Instytucja Zarządzająca oraz doświadczony zespół obecnych Wspólnych Sekretariatów Technicznych/ Instytucji Zarządzających oraz Komisja Europejska. Umożliwia to wymianę informacji i usprawnia proces decyzyjny.

Zadania

- Wspieranie prac ekspertów zewnętrznych odpowiedzialnych za przygotowanie projektu Programu Operacyjnego oraz ewaluację wstępną
- Doradzanie KP oraz dzielenie się wiedzą fachową w oparciu o doświadczenia zdobyte w trakcie realizacji programu INTERREG IIC
- Regularne dostarczanie KP informacji zwrotnej na temat bieżącego procesu programowania
- Działania wspierające prace KP.

1.3. Eksperti zewnętrzni odpowiedzialni za przygotowanie projektu Programu Operacyjnego oraz ewaluację wstępną

Wybrano następujące grupy ekspertów:

- **Programowanie**

Konsorcjum, z którym zawarto umowę na wsparcie przygotowania projektu programu będącego kontynuacją INTERREG IIC składa się z trzech firm konsultingowych: **CPC (Francja), Haute Finance (Holandia) oraz SENFTLEBEN CONSULT (Niemcy).**

- **Ocena wstępna**

Konsorcjum, z którym zawarto umowę na ewaluację wstępną oraz strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko (SEA) programu będącego kontynuacją INTERREG IIC składa się z trzech firm konsultingowych: **TERSYN (Sztrasburg-Francja), EURE-CONSULT (Luksemburg) oraz ECOSYSTEMS Ltd (Bruksela – Belgia).**

ZAŁĄCZNIK 2: Wykaz wskaźników produktu i rezultatu

Obszar	Wskaźnik	Cel
1. Wyniki zarządzania programem		
1.1. Zarządzanie finansami	Wskaźniki produktu	
	Całkowity budżet INTERREG IVC zatwierdzonych projektów	380 MEUR
	Całkowity budżet EFRR zatwierdzonych projektów	302 MEUR
	% całkowitego budżetu EFRR przeznaczonego na projekty	94%
	Całkowite środki EFRR wypłacone na projekty	286 MEUR
	% całkowitego budżetu EFRR zatwierdzonych projektów wypłaconego na projekty	95%
	Wskaźniki rezultatu	
	Kwota anulowanych zarezerwowanych wcześniej środków z EFRR	16 MEUR
	% całkowitych anulowanych środków z EFRR (wysokość anulowanych środków)	5%
1.2. Działania związane z projektami	Wskaźniki produktu	
	Liczba „indywidualnych konsultacji” z wnioskodawcami	900
	Liczba uczestników „indywidualnych konsultacji”	1800
	Liczba zorganizowanych seminariów dla wiodących wnioskodawców	24
	Liczba uczestników seminariów dla wiodących wnioskodawców	800
	Liczba złożonych wniosków	800
	Liczba zatwierdzonych i zakontraktowanych wniosków	240
	Liczba seminariów dla partnerów wiodących	50
	Liczba uczestników seminariów dla partnerów wiodących	1200
	Wskaźniki rezultatu	
	% zaakceptowanych wniosków w stosunku do złożonych aplikacji (wskaźnik powodzenia)	30%
1.3 Komunikacja/ działania informacyjno-promocyjne	Wskaźniki produktu	
	Liczba broszur (liczba wydań, a nie liczba wydrukowanych lub rozprowadzonych egzemplarzy)	4
	Liczba biuletynów (liczba wydań, a nie liczba wydrukowanych lub rozprowadzonych egzemplarzy)	34
	Liczba zorganizowanych wydarzeń popularyzujących program	9
	Liczba wydarzeń, w których uczestniczyli partnerzy (z prezentacjami/ stanowiskami, itd. informującymi o działaniach programu)	50
	Liczba komunikatów prasowych o działaniach programu	20
	Liczba rozprowadzonych biuletynów	10000
	Liczba egzemplarzy broszur	10000
	Szacowana liczba uczestników wydarzeń (wydarzeń zorganizowanych przez partnerów oraz wydarzeń, w których uczestniczyli)	10000
	Wskaźniki rezultatu	

	Średnia liczba wizyt na stronie programu w ciągu miesiąca	10000
	Liczba artykułów/ opublikowanych informacji w prasie oraz innych mediach	20

Obszar	Wskaźnik	Cel
2. Wyniki projektu		
2.1 Wkład projektów w realizację celów programu		
2.1.1. Usprawnienie polityk lokalnych i regionalnych (zgodnie z rozdziałem 4.2., cele określone 1 i 2)	Wskaźnik produktu	
	Liczba polityk i instrumentów regionalnych/lokalnych dotyczących: <ul style="list-style-type: none"> ○ Rozwoju badań i technologii ○ Wspierania przedsiębiorczości oraz MŚP ○ Społeczeństwa informacyjnego ○ Zatrudnienia, kapitału ludzkiego i edukacji ○ Zagrożeń naturalnych i technologicznych ○ Gospodarki wodnej ○ Gospodarki odpadami ○ Różnorodności biologicznej oraz ochrony dziedzictwa naturalnego ○ Energetyki oraz zrównoważonego transportu publicznego ○ Dziedzictwa kulturowego i krajobrazu 	750
	Wskaźniki rezultatu	
	Liczba polityk i instrumentów regionalnych/lokalnych usprawnionych lub rozwiniętych w obszarze: <ul style="list-style-type: none"> ○ Rozwoju badań i technologii ○ Wspierania przedsiębiorczości oraz MŚP ○ Społeczeństwa informacyjnego ○ Zatrudnienia, kapitału ludzkiego i edukacji ○ Zagrożeń naturalnych i technologicznych ○ Gospodarki wodnej ○ Gospodarki odpadami ○ Różnorodności biologicznej oraz ochrony dziedzictwa naturalnego ○ Energetyki oraz zrównoważonego transportu publicznego ○ Dziedzictwa kulturowego i krajobrazu 	150
2.1.2 Wymiana doświadczeń oraz zwiększenie potencjału i poszerzenie wiedzy regionalnych i lokalnych	Wskaźniki produktu	
	Liczba zaangażowanych partnerów <ul style="list-style-type: none"> ○ Władze publiczne ○ Podmioty o charakterze publicznym 	1 400
	Liczba międzyregionalnych wydarzeń	1400

uczestników projektu (zgodnie z rozdziałem 4.2, cele szczegółowe 3 i 4)	zorganizowanych w ramach projektu w celu wymiany doświadczeń	
	Liczba uczestników wydarzeń międzyregionalnych	14000
	Średnia liczba krajów reprezentowanych w międzyregionalnych wydarzeniach	5
	Wskaźniki rezultatu	
	% partnerów wg statusu prawnego (władze publiczne/ podmioty o charakterze publicznym)	70/30 %
	Liczba pracowników o zwiększonym potencjale (świadomość/ wiedza/ umiejętności)	2 800
	Liczba nowych projektów/działań/metod wynikających z wymiany/ upowszechniania doświadczeń w trakcie wydarzeń międzyregionalnych	480
2.1.3 Upowszechnienie i transfer dobrych praktyk do programów konwergencji i konkurencyjności (zgodnie z rozdziałem 4.2, cel szczegółowy 5)	Wskaźniki produktu	
	Liczba dobrych praktyk zidentyfikowanych oraz udostępnionych innym władzom regionalnym i lokalnym	2 400
	Wskaźniki rezultatu	
2.1.4 Wkład w polityki horyzontalne UE	Liczba dobrych praktyk włączonych do programów konwergencji i konkurencyjności	50
	Wskaźniki rezultatu	
	% projektów o pozytywnym wpływie na równe szanse	10%
	% projektów o pozytywnym wpływie na środowisko	60%
2.2. Ogólne wyniki projektów		
2.2.1 Zarządzanie i koordynacja	Wskaźniki produktu	
	Średnia liczba spotkań komitetu sterującego zorganizowanych w ramach projektów w ciągu roku	240
	Wskaźnik rezultatu	
	% sprawozdań z postępu prac zatwierdzonych bez wymagania dodatkowych informacji od Wspólnego Sekretariatu Technicznego	10%
	% odstępstwa pomiędzy planowanymi i faktycznymi prośbami partnera wiodącego o płatności z EFRR („-„, niewykorzystanie zaplanowanych środków, „+” przekroczenie planowanych środków)	-5%
2.2.2. Popularyzacja	Wskaźniki produktu	
	Liczba broszur (liczba wydań, a nie liczba wydrukowanych i rozprowadzonych egzemplarzy)	480
	Liczba biuletynów (liczba wydań, a nie liczba wydrukowanych i rozprowadzonych egzemplarzy)	960
	Liczba zorganizowanych wydarzeń popularyzujących programu	240

	Liczba wydarzeń, w których uczestniczyli partnerzy (z prezentacjami/ stanowiskami, itd. informującymi o działaniach w ramach projektu)	1200
	Liczba komunikatów prasowych	480
	Liczba egzemplarzy rozprowadzonych broszur	120000
	Liczba egzemplarzy rozprowadzonych biuletynów	120000
	Szacowana liczba uczestników wydarzeń (wydarzeń zorganizowanych przez partnerów oraz wydarzeń, w których uczestniczyli)	160000
	Wskaźnik rezultatu	
	Liczba artykułów/informacji opublikowanych w prasie oraz innych mediach	750
	Średnia liczba wizyt na stronie projektu w ciągu miesiąca	1000

ZAŁĄCZNIK 3: Możliwe tematy dla sieci tworzonych w ramach opcji szybkiej ścieżki

Sieci tworzone w ramach opcji szybkiej ścieżki będą odnosiły się do spraw objętych zakresem tematycznym niniejszego Programu Współpracy Międzyregionalnej oraz komunikatu „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”. Załącznik ten przedstawia kwestie, które w wymienionym powyżej komunikacie zostały wskazane jako wymagające usprawnienia. Na późniejszym etapie programu możliwe jest uwzględnianie również innych tematów.

1. Europa i jej regiony jako atrakcyjniejsze miejsce do inwestycji i pracy

Zwiększenie zdolności adaptacyjnych. Globalizacja wymaga ciągłej adaptacji do zmieniających się warunków gospodarczych oraz zwiększa znaczenie przewidywania zmiany i podążania za nią. Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji będzie wspierał proces przekwalifikowania się pracowników oraz poszukiwania pracy przez osoby zwolnione w wyniku głównych zmian strukturalnych zachodzących w modelach handlu światowego, a Fundusze Strukturalne tak jak w przeszłości będą usprawniały przebieg średniookresowych działań dostosowawczych. Regiony zajmujące się tym tematem będą wymieniały się doświadczeniami w zakresie środków podejmowanych w obliczu krótkotrwałych wstrząsów gospodarczych oraz instrumentów służących do ograniczenia negatywnych skutków zmian i korzystania z rodzących się możliwości. Regiony będą również dzieliły się informacjami na temat działań optymalnych w celu korzystania z planowanych i możliwych do przewidzenia zmian w środowisku gospodarczym takich jak zmiany wynikające z większej liberalizacji handlu oraz mniejszej jego ochrony, które są skutkiem międzynarodowych umów handlowych.

Poprawa jakości powietrza. W niektórych częściach Europy zła jakość powietrza wpływa na spadek długości życia do 3 lat oraz ma związek z częstszym występowaniem chorób dróg oddechowych i obniżeniem się produktywności. Regiony zajmujące się tym tematem będą opracowywały i rozpowszechniały metody w celu zmniejszenia na swoim terytorium poziomu mikroskopijnych cząstek pyłu zawieszonego, NO₂ oraz CO za pomocą zintegrowanych pakietów działań.

Budowa gospodarki niskowęglowej (ang. low carbon economy). Ograniczenie naszej zależności energetycznej będzie wymagało większej wydajności energii w celu zmniejszenia popytu na paliwa mineralne oraz redukcji uzależnienia od tych paliw. Zadaniem regionów zajmujących się tym tematem będzie opracowanie działań i wymiana doświadczeń w celu usprawnienia realizacji założeń z Kioto oraz osiągnięcia do 2010 r. krajowego celu indykatywnego ustalonego dla całej UE-25 i zakładającego zastosowanie 21% elektryczności pochodzącej z odnawialnych źródeł energii oraz udział w rynku biopaliw na poziomie 5,75% (transport oraz większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w celach grzewczych i chłodniczych).

Poprawa jakości zaopatrzenia w wodę i oczyszczania wody. Dostęp do czystej wody po rozsądnej cenie jest niezbędny dla funkcjonowania gospodarstw domowych oraz firm. Celem tego tematu jest wymiana doświadczeń w zakresie metod pomagających usprawnić wdrożenie zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi oraz zwiększyć wydajność dostaw wody pitnej. Regiony zajmujące się tym tematem opracują metody oraz wymienią się informacjami na temat działań optymalnych w celu zapewniania lepszej jakości wody i efektywniejszego jej zużycia.

Budowa społeczeństwa ekologicznego (odzyskującego surowce wtórne). Działania zapobiegające powstawaniu odpadów oraz ich przetwarzanie są niezbędnym elementem zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych oraz przyczyniają się do redukcji emisji gazów cieplarnianych. Proces ten wymaga rozwoju gospodarek lokalnych, a więc tworzenia miejsc pracy oraz korzystania z ogólnej konkurencyjności przemysłu. Zadaniem regionów zajmujących się tym tematem będzie opracowywanie metod oraz dzielenie się informacjami na temat działań optymalnych w zakresie zmniejszania produkcji odpadów oraz odzyskiwania/przetwarzania wartościowych zasobów obecnych w odpadach.

Budowa zdrowych społeczności. Ze względu na starzenie się ludności Unii oraz zmniejszanie się liczby osób czynnych zawodowo należy podjąć działania mające na celu zwiększenie liczby lat przeżytych przez obywateli UE w zdrowiu. Regiony różnią się znacznie między sobą pod względem stanu zdrowia mieszkańców, dostępu do opieki medycznej oraz jej ciągłości. Celem regionów, miast i obszarów wiejskich zajmujących się tym tematem będzie poprawa ogólnego stanu zdrowia obywateli poprzez wydłużenie okresu zdrowego i aktywnego życia. Będą one również podejmowały działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom zdrowia i niwelowanie braków w infrastrukturze zdrowotnej, także pod względem narzędzi wykorzystujących technologie ICT.

Zintegrowane polityki komunikacji miejskiej. Komunikacja miejska jest dla obywateli i firm kluczowym elementem decydującym o atrakcyjności miasta. Miasta zarówno w starych jak i nowych Państwach Członkowskich stoją w obliczu problemów związanych z zatłoczeniem, utrudnioną dostępnością oraz infrastrukturą transportową, która nie zaspokaja potrzeb wszystkich grup mieszkańców. Celem miast zajmujących się tym tematem będzie poprawa jakości życia obywateli poprzez zapewnienie wysokiej jakości komunikacji publicznej oraz lepsze zarządzanie ruchem w ramach zintegrowanej strategii usprawnienia systemu transportowego.

Tworzenie zrównoważonych oraz wydajnych energetycznie zasobów mieszkaniowych. Wiele miast posiada zasoby mieszkaniowe o niskiej efektywności energetycznej. Jest to kosztowne dla obywateli i szkodliwe dla lokalnej i krajowej gospodarki. Staranne planowanie oraz właściwe określenie czasu renowacji budynków (z odpowiednio dostosowanymi/wybranymi systemami grzewczymi, systemem dostaw ciepłej wody oraz systemem elektrycznym) są niezbędne w celu zaspokajania potrzeb mieszkalnych w obliczu zmian demograficznych, nowych kierunków rozwoju regionalnego/ miejskiego oraz zmieniających się stylów życia. Celem miast i obszarów wiejskich zajmujących się tym tematem będzie wzmocnienie zrównoważonego rozwoju oraz zwiększenie wydajności energetycznej zasobów mieszkaniowych.

Skuteczniejszy monitoring środowiska i bezpieczeństwa regionów przez regiony. Ważne jest, aby regiony mogły w pełni korzystać z europejskich inwestycji w rozwój usług informacyjnych w celu lepszego wspierania globalnego monitoringu środowiska i bezpieczeństwa (GMES, ang. Global Monitoring of Environment and Security). Takie pan-europejskie usługi, które integrują dane geoprzestrzenne o zjawiskach w przestrzeni na ziemi/morzu powinny umożliwić rozwój usług typu downstream w celu zaspokojenia potrzeb regionalnych użytkowników. Celem regionów zajmujących się tym tematem będzie przeciwdziałanie fragmentacji systemów informacyjnych oraz stworzenie dostosowanych do potrzeb usług informacyjnych w dziedzinach takich jak transgraniczne planowanie przestrzenne (dla infrastruktury transportowej, rozwoju turystyki, monitorowania gruntów)

lub działań ratowniczych (szczególnie na obszarach narażonych na zagrożenia – w regionach górskich, w okolicach rzek transgranicznych lub lasach śródziemnomorskich). W rezultacie będą one wspierały rozwój innowacyjnych firm w sektorze usług zaawansowanych technologii oraz przyczyniały się do opracowania transgranicznych, geoprzestrzennych i interoperacyjnych rozwiązań.

II. Wzmacnianie wiedzy i innowacyjności na rzecz wzrostu

Wzmacnianie badawczego i innowacyjnego potencjału regionów. W swoich strategiach rozwoju regiony muszą kłaść nacisk na wzmacnianie wiedzy i innowacyjności. Ich inwestycje w badania i rozwój powinny opierać się na rzetelnej ocenie priorytetów badawczych i metody zarządzania oraz transferze wiedzy. Celem regionów zajmujących się tym tematem będzie opracowanie działań w celu zwiększenia udziału pracowników zatrudnionych w sektorach nauki, technologii oraz produkcji w oparciu o zaawansowane technologie, jak również liczby wniosków patentowych i umów licencyjnych. W ramach opcji szybkiej ścieżki regiony mogą otrzymać wsparcie w celu udziału w różnych działaniach na szczeblu unijnym takich jak Europejski Instytut Technologii.

Szybsze wprowadzanie innowacyjnych pomysłów na rynek. MŚP coraz częściej prowadzą działalność na rynkach międzynarodowych i muszą szybciej dostosowywać się do globalnych zmian. Zdolność przyswajania nowych technologii i metod (czasem opracowanych w wyniku badań) jest podstawowym elementem konkurencyjności. Wciąż jednakże istnieją czynniki, które proces ten spowalniają. Zadaniem regionów zajmujących się tym tematem, co jest szczególnie istotne w regionach z silnym sektorem MŚP, będzie opracowywanie działań w celu zwiększenia wiedzy na temat korzyści, jakie mogą nieść badania dla wybranych sektorów biznesu lub możliwości związanych z projektami takimi jak GALILEO. Regiony te będą również miały za zadanie ułatwiać transfer wiedzy pozyskanej w wyniku badań w celu stworzenia innowacyjnych produktów i usług, jak również wspierać innowacje nietechnologiczne np. poprzez działania doradcze i tworzenie sieci. Wymiana działań optymalnych dotyczyłaby również wykorzystania kapitału ryzyka w celu finansowania etapu sprawdzenia koncepcji innowacyjnego procesu.

Szkolenie i utrzymanie naukowców. Utrzymanie wykwalifikowanych pracowników w sektorze badań i rozwoju jest kluczowe dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Mobilność tych osób pomiędzy światem naukowym a światem biznesu pomaga natomiast budować mosty pomiędzy dwoma środowiskami. Regiony zajmujące się tym tematem będą opracowywały programy w celu szkolenia studentów i naukowców w lokalnych firmach, zakładania biur umożliwiających wymianę pracowników i wiedzy, zachęcania młodych ludzi do rozpoczęcia kariery badawczej i naukowej.

Pomoc w restrukturyzacji regionów w największym stopniu uzależnionych od przemysłu tradycyjnego. Niektóre regiony pozostają w dużym stopniu zależne od tradycyjnych sektorów przemysłu i są szczególnie narażone w obliczu decyzji o przeniesieniu przedsiębiorstw, szczególnie przez dużych pracodawców. Celem regionów zajmujących się tym tematem będzie opracowywanie mechanizmów polityki służących do skutecznego przewidywania decyzji o zamykaniu przedsiębiorstw oraz radzenia sobie tym problemem za pomocą restrukturyzacji i dywersyfikacji lub przekwalifikowania, wpierania firm, usług doradczych, finansowania i opieki nad lokalnymi klastrami.

Wprowadzenie do regionów i firm e-administracji. Już teraz wiele firm oferuje produkty i usługi online. Jednakże administracje, szczególnie na szczeblu lokalnym, nie zawsze pracują w tym samym tempie. Regiony zajmujące się tym tematem będą korzystały z doświadczeń regionów, które są bardziej zaawansowane pod względem świadczenia usług administracyjnych, bibliotecznych, itp. za pośrednictwem komunikacji elektronicznej.

Lepsze połączenia informacyjno-komunikacyjne pomiędzy regionami. Obywatele i firmy w odległych, mniej rozwiniętych i słabo rozwiniętych regionach Europy oraz na obszarach wiejskich mają często szczególne trudności z dostępem do usług, wprowadzaniem na rynek i sprzedażą produktów oraz innowacyjnych pomysłów. Coraz większa dostępność infrastruktury teleinformatycznej i usług ICT umożliwi lepszy dostęp do usług publicznych i przyłączy społeczne i gospodarcze podmioty z tych regionów do globalnego rynku, co będzie miało korzystny wpływ na firmy, zatrudnienie oraz budowę potencjału. Regiony zajmujące się tym tematem będą wykorzystywały łącza szerokopasmowe oraz technologie cyfrowych ekosystemów w celu utrzymania i tworzenia nowych firm, zmniejszenia migracji zewnętrznej oraz umożliwienia globalnej współpracy pomiędzy różnymi podmiotami społeczno-gospodarczymi.

III. Lepsze miejsca pracy i większa ich liczba

Podwyższanie kwalifikacji na potrzeby innowacyjności. Politykom wspierającym badania, technologie i innowacyjność muszą towarzyszyć działania na rzecz wysokiego poziomu edukacji i szkolenia oraz wykwalifikowanej siły roboczej. Celem regionów zajmujących się tym tematem będzie przeciwdziałanie problemom związanym z brakiem wykwalifikowanych pracowników na stanowiskach w sektorze badań, technologii i innowacji poprzez działania mające na celu podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa i szkolenie zarówno osób bezrobotnych, jak i zatrudnionych (podnoszenie kwalifikacji, kształcenie ustawiczne).

Wspieranie przedsiębiorczości. „Przedsiębiorczość” jest uznawana za jedną z nowych umiejętności koniecznych do życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy. Proces wspierania firm oraz doradzania im, finansowania przedsięwzięć i tworzenia sieci jest niezwykle istotny, aby pomóc potencjalnym przedsiębiorcom w realizacji ich ambicji. Regiony zajmujące się tym tematem skoncentrują się na działaniach mających na celu zwiększenie liczby nowouruchomionych firm i zapewnienie ich przetrwania, wykształcenie przedsiębiorczej postawy w szkołach, doradzanie w sprawach biznesowych, monitorowanie, finansowanie i wspieranie centrów innowacyjności.

Stawienie czoła problemom demograficznym. Niektóre regiony i miasta już teraz muszą stawić czoła negatywnym skutkom gospodarczym radykalnej zmiany w układzie demograficznym. Coraz częściej proces ten wymaga kosztownej restrukturyzacji placówek świadczących usługi społeczne lub zapewniających opiekę osobom starszym oraz wpływa na sektor biznesowy. Celem regionów zajmujących się tym tematem będzie gromadzenie doświadczeń w zakresie przeciwdziałania skutkom zmiany demograficznej i opracowywania działań, które mogłyby zostać zastosowane w innym obszarze. Szczególną uwagę zwrócą one na równowagę pomiędzy pokoleniami oraz na skutki imigracji, zarówno imigracji zgodnej z prawem, jak i nielegalnej.

Zdrowi pracownicy w zdrowych miejscach pracy. Kolejnym wyzwaniem dla produktywności UE jest liczba dni pracy opuszczonych przez pracowników ze względów zdrowotnych. Słabe zdrowie oraz nieobecności są niezwykle kosztowne dla pracowników,

pracodawców i firm ubezpieczeniowych i mają bezpośredni wpływ na gospodarki krajowe ze względu na koszty opieki medycznej oraz ubezpieczenia społecznego, jak również spadek produktywności w związku ze zmniejszaniem się liczby pracowników. Regiony zajmujące się tym tematem będą miały za zadanie ograniczać liczbę dni opuszczonych w wyniku choroby poprzez wymianę informacji na temat optymalnych działań w zakresie promocji zdrowia, także w miejscu pracy.

Integracja marginalizowanej młodzieży. Pomimo potencjalnego niedoboru siły roboczej w Unii Europejskiej, wielu młodych ludzi nie uczy się i nie pracuje. Wielu z nich zagraża ciągle bezrobocie. Miasta i obszary wiejskie zajmujące się tym tematem będą starały się wzmocnić integrację bezrobotnych i słabo wykwalifikowanych młodych ludzi, zapewniając im dostęp do możliwości zatrudnienia poprzez edukację, szkolenia, niewielkie kredyty, lepszą infrastrukturę oraz usługi doradcze. Mogą one również skoncentrować się na sprawach związanych z zapobieganiem przestępczości.

Migracja i większa integracja społeczna. Nasze miasta to miejsca, gdzie na ogół występują największe różnice społeczne, narodowe oraz etniczne. Należy podjąć wysiłki, aby wykorzystać ten ogromny potencjał kulturowej i społecznej różnorodności. Miasta i regiony zajmujące się tym tematem będą miały za zadanie wzmocnić integrację na swoim obszarze, zapewniając grupom emigrantów, mniejszości etnicznych, itd. dostęp do miejsc pracy poprzez edukację, szkolenie, niewielkie kredyty, lepszą infrastrukturę oraz usługi doradcze.

Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw. Skuteczność przewidywania zmian gospodarczych i radzenia sobie z nimi można zwiększyć na wiele sposobów – jest to konieczne w celu pełnego korzystania ze zmian gospodarczych i rozwoju technologicznego. Zmiany te wymagają większej elastyczności i ustawicznego kształcenia zarówno pracowników, jak i pracodawców. Celem regionów zajmujących się tym tematem będzie usprawnienie systemu kształcenia ustawicznego oraz systemów wspierających doskonalenie i upowszechnianie innowacyjnych i bardziej wydajnych form organizacji pracy.

Rozbudowa i usprawnienie systemu edukacji i szkoleń. Wyzwania związane z budową społeczeństwa opartego na wiedzy oraz globalizacją dotyczą w szczególności systemów edukacji i szkolenia. Zapewnienie, iż szkoły i placówki szkoleniowe pracują w oparciu o właściwe programy nauczania, a nauczyciele i osoby prowadzące szkolenia wciąż podnoszą swoje kwalifikacje z myślą o innowacyjności oraz ciągłych zmianach, jest niezbędne pod wieloma względami: m.in. w celu uniknięcia braków w wiedzy, poprawy zatrudnialności ludzi młodych, starszych pracowników oraz osób powracających do pracy, jak również pomocy osobom zatrudnionym w zachowaniu swojej konkurencyjności. Inwestycje w tym obszarze są kluczowe dla przyszłego wzrostu i dobrobytu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Celem regionów zajmujących się tym tematem będzie usprawnienie swoich systemów edukacji i szkolenia, a także programów dydaktycznych.

Zwiększanie zatrudnienia osób starszych. Zwiększanie poziomu zatrudnienia zgodnie z założeniami strategii lizbońskiej oznacza zwiększanie poziomu zatrudnienia pracowników starszych wiekiem: inwestycje w wspieranie takiej formy zatrudnienia stanowią inwestycję w zrównoważenie europejskiego modelu społecznego, a w szczególności europejskiego systemu emerytalnego. Celem regionów zajmujących się tym tematem będzie zwiększanie poziomu zatrudnienia starszych pracowników. W tym przypadku zastosowane mogą zostać aktywne działania lub działania zapobiegawcze w zależności od specyfiki krajowej i regionalnej.

IV. Wymiar terytorialny europejskiej polityki spójności

Gospodarka strefami przybrzeżnymi. Inwestycje w środowisko naturalne pomagają zapewnić długotrwałe zrównoważenie wzrostu gospodarczego, zmniejszyć koszty zewnętrzne ponoszone przez gospodarkę oraz wspierać innowacyjność i tworzenie miejsc pracy. Regiony zajmujące się tym tematem będą, w ramach globalnej strategii na rzecz przystosowania się do zmiany klimatycznej, opracowywały metody i wymieniały się działaniami na rzecz zapobiegania zanieczyszczeniu stref przybrzeżnych oraz zrównoważonej ochrony obszarów przybrzeżnych przed erozją, jak również łagodzenia skutków podnoszenia się poziomu morza.

Wykorzystywanie potencjału mórz. Regiony nadmorskie mają duży potencjał, jednocześnie borykają się z problemami i wyzwaniem gospodarczymi. Celem regionów zajmujących się tym tematem będzie wymiana optymalnych działań pomagających gospodarkom regionów nadmorskich korzystać ze wzrostu sektorów takich jak transport, turystyka, produkcja energii, akwakultury oraz najnowsze technologie morskie. Obszary przybrzeżne w Europie już teraz odgrywają istotną rolę w wytwarzaniu energii, a jeśli nadal rozwijać się będzie nadmorska akwakultura oraz sektor energii odnawialnej pozyskiwanej z morza, ich znaczenie wzrośnie jeszcze bardziej.

Zrównoważony rozwój miast. Miasta rozwijają się szybko, często jednakże muszą stawiać czoła licznym wyzwaniom takim jak potrzeba poprawy warunków życia, wspieranie procesów związanych z tworzeniem miejsc pracy, unikanie odizolowanych osiedli mieszkaniowych, objęcie ubogiej części społeczeństwa systemem edukacji i szkolenia, rozwijanie przyjaznych dla środowiska systemów komunikacji, promowanie odnawialnych źródeł energii oraz technologii komunikacyjno-informacyjnych. Problemy te wymagają zastosowania zintegrowanego podejścia do zrównoważonego rozwoju miast (takiego jak podejście wspierane przez programy URBAN II) obejmującego różne polityki – rozwoju gospodarczego, zatrudnienia, środowiskową infrastrukturalną, społeczną – i wymagającego udziału podmiotów ze wszystkich szczebli sprawowanej władzy (od obywateli do decydentów politycznych). Miasta zajmujące się tym tematem będą miały na celu wymieniać się doświadczeniami i korzystać z wdrożenia wyżej wymienionego podejścia.

Ponowne wykorzystanie nieużytków poprzemysłowych oraz wysypisk śmieci. Ponowne wykorzystanie nieużytków poprzemysłowych i skażonych składowisk śmieci w celu ich rozwoju jest istotne ze względów społecznych, gospodarczych, środowiskowych oraz kulturowych dla postępu naszych miast i regionów oraz stanowi alternatywę dla niekontrolowanego rozrostu metropolii. Celem miast i regionów zajmujących się tym tematem będzie opracowanie projektów ponownego wykorzystania opuszczonych miejskich terenów przemysłowych, wojskowych lub portowych.

Zapobieganie powodziom i ograniczanie powodzi. Istotnym czynnikiem w celu ograniczenia występowania powodzi jest sprawniejsza gospodarka wodna, rewitalizacja cieków wodnych oraz poprawa różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych poprzez przywrócenie krajobrazom w Europie ich pierwotnej funkcji. Zadaniem miast i regionów zajmujących się tym tematem będzie opracowanie projektów w celu przywrócenia meandrów rzek, przygotowania zbiorników przeciwpowodziowych, zalesiania terenu oraz tworzenia obszarów podmokłych.

Wspieranie różnorodności gospodarczej na obszarach wiejskich. Regiony zajmujące się tym tematem będą się wymieniać działaniami optymalne w celu większego różnicowania gospodarki obszarów wiejskich.

ZAŁĄCZNIK 4: Podsumowanie ewaluacji wstępnej

Podsumowanie ewaluacji wstępnej do grudnia 2006 r. - autorstwa TERSYN

Osoby dokonujące ewaluacji wstępnej przedłożyły kolejno sprawozdanie z kontroli (informacje z oficjalnych sprawozdań i dokumentów istotnych dla opracowania Programu Operacyjnego; czerwiec 2006 r.), sprawozdanie dotyczące „oceniałości” (lipiec 2006 r.) przygotowane w oparciu o dokumentację ramową Programu Operacyjnego, pierwszy projekt sprawozdania z ewaluacji wstępnej (sierpień 2006 r.) przygotowany w oparciu o pierwszy projekt Programu Operacyjnego oraz drugie sprawozdanie z ewaluacji wstępnej (listopad 2006 r.) przygotowane w oparciu o drugi projekt Programu Operacyjnego. Osoby te wspierały Grupę Odniesienia oraz zespół programowy, formułując merytoryczne zalecenia i proponując określone zmiany w tekście na potrzeby trzeciego projektu Programu Operacyjnego. Interakcja pomiędzy procesem opracowania programu oraz procesem ewaluacji wstępnej była intensywna i owocna. W Programie Operacyjnym uwzględniono większość zaleceń i zmian określonych przez osoby dokonujące ewaluacji wstępnej. Obecne podsumowanie nie przedstawia tych procesów, koncentruje się natomiast jedynie na ocenie poprawionego trzeciego projektu Programu Operacyjnego przedłożonego w grudniu 2006 r.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej oraz spójność strategii ze zidentyfikowanymi potrzebami

Analiza społeczno-gospodarcza, terytorialna i środowiskowa przeprowadzona w ramach programu oraz przedstawiona w trzecim projekcie Programu Operacyjnego jest pełna i odzwierciedla w sposób właściwy obecne i przyszłe aspekty zarówno rozwoju regionalnego, jak i terytorialnego. Określając cele operacyjne, wzięto pod uwagę nowe potrzeby dotyczące współpracy.

Strategia programu, którą określa cel ogólny i pięć celów szczegółowych, w sposób właściwy odzwierciedla przedstawione w analizie potrzeby w zakresie współpracy. Przestrzega ona zasady solidarności, wskazując w sposób jasny, iż głównymi beneficjentami programu powinny być regiony posiadające mniejsze doświadczenie w określonych obszarach polityki. Program w sposób wyraźny ukierunkowany jest na poprawę skuteczności polityk rozwoju regionalnego, pod warunkiem, iż organy odpowiedzialne za programy konwergencji i konkurencyjności zgodzą się na możliwy wkład programu Interreg IVC. Zadaniem programu nie jest umożliwienie identyfikacji potencjałów regionalnych, ale może on pośrednio w przyczynić się do ich lepszego wykorzystania. W przypadku inicjatyw regionalnych program wybrał rozwiązanie elastyczne, wprowadzając różne poziomy intensywności współpracy (bez określania różnych typów przedsięwzięć tak jak w przypadku INTERREG IIIC).

Podstawa strategii, jej spójność oraz stopień ryzyka związanego z wyborem priorytetów

Ogólna podstawa strategii programu charakteryzuje się znacznym stopniem wewnętrznej spójności. Poszczególne stwierdzenia opracowane dla różnych celów są wystarczająco realistyczne, a zatem będą w stanie motywować projektodawców na szczeblu regionalnym i lokalnym, aby angażowali się we współpracę międzyregionalną. Ze względu na taką pragmatyczną podstawę całej strategii program powinien pozwolić na wytworzenie istotnej wartości dodanej dla Wspólnoty.

W systemie celów programu brak konfliktów pomiędzy celami dużej wagi (OVO, SPO) oraz priorytetowymi celami operacyjnymi (OPO). System celów pokazuje również na wysoki stopień spójności oraz współzależności poszczególnych z nich. Wsparciem dla zrealizowania założeń programu może być również określenie tematów współpracy w ramach Priorytetu 1 i 2.

Liczba poprawek w trzecim projekcie Programu Operacyjnego koresponduje z sugestiami osób dokonujących ewaluacji wstępnej. Dotyczyły one umieszczenia akapitu określającego oczekiwaną wartość dodaną wytworzoną w wyniku współpracy międzyregionalnej w części definiującej cel ogólny lub umieszczenie wykazu odniesień do tekstów, które pomagają ustalić związek pomiędzy Programem Współpracy Międzyregionalnej a „włączonymi do głównego nurtu” działaniami podejmowanymi w ramach współpracy międzyregionalnej.

Zewnętrzna zgodność strategii programu ze „Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty”

Program Współpracy Międzyregionalnej charakteryzuje się wysokim stopniem zewnętrznej zgodności ze Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty. Stosunkowo słaba komplementarność widoczna w poprzedniej wersji została wzmocniona. Program Współpracy Międzyregionalnej w sposób bardziej wyraźny uwzględnia współpracę pomiędzy programami transgranicznymi i transnarodowymi (rozdział 8, podrozdział 8.1.2) w celu umożliwienia wymiany doświadczeń/transferu optymalnych działań w poszczególnych obszarach dotyczących „innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy” oraz „środowiska naturalnego i zapobiegania zagrożeniom”. Taka nowa perspektywa współpracy międzyregionalnej może stanowić dodatkową inspirację dla głównych programów realizowanych w tych obszarach.

Program Współpracy Międzyregionalnej wykazuje wysoki stopień zewnętrznej zgodności ze stosownymi tematami/celami, które są wspólnie realizowane w ramach strategii lizbońskiej i goteborskiej, jak również Funduszy Strukturalnych. Z powodu ograniczonych środków finansowych przyszłego Programu Współpracy Międzyregionalnej realizacja wyżej wymienionych tematów/ celów określonych w strategii lizbońskiej i goteborskiej będzie miała miejsca „jedynie” na bardzo ograniczonym obszarze geograficznym. Zaleca się więc, aby przyszły Program Współpracy Międzyregionalnej przyjął bardziej realistyczną wizję swojego możliwego wkładu w realizację tematów/ celów strategii lizbońskiej i goteborskiej (szczególnie w podrozdziale 4.5 niniejszego dokumentu).

Poza wyżej wymienionymi kwestiami poprawiony projekt Programu Operacyjnego w większym stopniu uwzględnia kwestie „równości kobiet i mężczyzn” (rozdział 8, podrozdział 8.3). Jednakże wciąż brak jasnego odniesienia w tekście do zasady niedyskryminacji.

Oczekiwane produkty i rezultaty

Stosowne części dotyczące wskaźników produktu, rezultatu i wpływu zostały przedłożone dopiero teraz, a zatem możliwa jest jedynie wstępna ocena tych kwestii. Bardziej szczegółowa ocena jakości ostatecznie wybranego wskaźnika zgodna z kryteriami kontroli jakości, które zostały opisane w dostępnym przez Internet przewodniku po ewaluacji Komisji Europejskiej⁵ jest obecnie przygotowywana.

Nasza wstępna kontrola pokazuje jednakże, że system wybranych wskaźników wydaje się odpowiedni dla sprawdzenia stopnia realizacji celów programu. Rozróżnienie pomiędzy

---

⁵ Mimo, iż nie istnieje standardowa metoda kontroli jakości, jedną z nich proponuje dostępny przez Internet przewodnik stosujący dwie różne grupy kryteriów (1) kryteria jakości dotyczące każdego wskaźnika oraz (2) kryteria jakości dotyczące całego systemu. Więcej na: www.evaled.info.

wskaźnikami produktu i rezultatu wydaje się pod względem merytorycznym racjonalne i logiczne. Kwantyfikacja wskaźników wydaje się wykonalna.

Proponowany system wdrożenia oraz jego zgodność z rozporządzeniami Rady w sprawie nowego okresu dotyczącego Funduszy Strukturalnych w latach 2007-2013

Zaproponowany system wdrożenia jest w dużym stopniu zgodny z nowymi rozporządzeniami. Sformułowanie punktu b dotyczącego zadań Instytucji Zarządzającej powinno zostać sprawdzone z art. 60 punkt b rozporządzenia ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie Funduszy Strukturalnych.

Postanowienia określone w obecnej wersji dokumentu programowego dotyczące procedury wyboru projektów są zadowalające. Ze względu na to, iż procedura tzw. szybkiej ścieżki jest nowa i wymaga sprawdzenia, bardziej precyzyjne określenie procedury w sprawie wyboru projektów może zostać zawarte w podręczniku programu.

Zaproponowane procedury związane z monitorowaniem, ewaluacją i kontrolą są zgodne z nowymi przepisami i nie zawierają sprzeczności.

Bardziej szczegółowa ocena postanowień dotyczących wdrożenia oraz zarządzania finansami jest obecnie przygotowywana i zostanie umieszczona w końcowym projekcie sprawozdania z ewaluacji wstępnej.

Należy jednakże podkreślić, że istnieją potencjalne zagrożenia (oraz czynniki spowalniające), które mogą, na późniejszym etapie, opóźnić realizację niniejszego Programu Współpracy Międzyregionalnej. Jest to częściowo związane z wielkością środków finansowych przeznaczonych na wsparcie techniczne oraz faktycznymi możliwościami realizacji zadań w ramach nowych rodzajów interwencji przewidzianych przez niniejszy Program Operacyjny (tj. opcja tzw. szybkiej ścieżki). Wpływ mogą mieć również „czynniki zewnątrzpochodne” takie jak chęć głównych instytucji zajmujących się programem do udziału w działaniach podejmowanych w ramach współpracy międzyregionalnej oraz/ lub stosowania nowych, opracowanych przez siebie metod.

ZAŁĄCZNIK 5: Źródła informacji

- Decyzja Rady w sprawie strategicznych wytycznych Wspólnoty dla spójności na lata 2007-2013, KOM (2006)386 wersja ostateczna z dnia 13 lipca 2006 r.;
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999;
- Rozporządzenie (WE) 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu rozwoju Regionalnego oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999.
- Komunikat Komisji Europejskiej, „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”, listopad 2006 r.;
- The Update of the Mid-term evaluation of the Interreg IIIC Programme [Aktualizacja średniookresowej oceny programu Interreg IIIC], LRDP Ltd, listopad 2005 r.;
- ESPON, „In search of territorial potentials” – Midterm results by spring 2005 [“W poszukiwaniu potencjałów terytorialnych”, sprawozdanie ze średniookresowych rezultatów do wiosny 2005 r.];
- Regionalized Lisbon performance [Wyniki z realizacji strategii lizbońskiej w regionach], projekt ESPON 2.4.2. BBR, 2005 r.;
- Study on Effectiveness and Impact Assessment of IIIC operations on Regions located in IIIC East” [Studium na temat oceny efektywności i oddziaływania projektów IIIC na regiony zlokalizowane w IIIC Strefa Wschód], konsorcjum Gruppo Soges-ÖIR dla Interreg IIIC Wschód;
- Europejska Agencja Środowiska, „State and Outlook” [Stan i prognozy], sprawozdanie roczne za 2005 r.;
- Przegląd Polityki Ochrony Środowiska (2005), komunikat Komisji dla Rady oraz Parlamentu Europejskiego;
- „Facing the challenge: The Lisbon strategy for growth and employment” [Sprostac wyzwaniu: strategia lizbońska na rzecz wzrostu i zatrudnienia], raport przygotowany przez grupę ekspertów pod przewodnictwem Wima Koka, listopad 2004 r.;
- Zielona Księga „Enterprenurship in Europe” [Przedsiębiorczość w Europie], debata dotycząca przyszłej agendy w sprawie polityki przedsiębiorczości zaprezentowana przez Komisję, DG Przedsiębiorstwo, w oparciu o KOM(2003) 27 wersja ostateczna;
- The Growth and Jobs Strategy and the reform of European cohesion policy [Strategia na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz reforma europejskiej polityki spójności], czwarte sprawozdanie z postępów w sprawie spójności; KE, czerwiec 2006 r.;

- DG Przedsiębiorstwo, http://ec.europa.eu/enterprise/smes/index_en.htm
- „Creating an innovative Europe” [Budowa innowacyjnej Europy], sprawozdanie niezależnej grupy ekspertów ds. badania i rozwoju oraz innowacyjności pod przewodnictwem Pana Aho, styczeń 2006 r.;
- „Education and Training 2010” [Edukacja i szkolenie 2010], komunikat Komisji, KOM(2003) 685 wersja ostateczna;
- „Implementing the Community Lisbon Programme: More Research and Innovation – Investing for Growth and Employment: A Common Approach” [Wdrażanie wspólnotowego programu lizbońskiego: więcej badań i innowacyjności – inwestycje we wzrost i zatrudnienie: wspólne podejście], KOM(2005) 488 wersja ostateczna;
- i2010 – First Annual Report on the European Information Society Communication from the Commission [i2010 - pierwsze roczne sprawozdanie w sprawie komunikatu Komisji dotyczącego europejskiego społeczeństwa informacyjnego], KOM(2006) wersja ostateczna, sprawozdanie oraz załącznik;
- Dokument roboczy służb Komisji, załącznik do Zielonej Księgi pt. „A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy. What is at stake?” [Europejska strategia na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii. Co nam zagraża?], KOM(2006) wersja ostateczna;
- Szósty Program Działania na rzecz Środowiska, Przegląd polityk UE i polityki środowiskowej, 2003 r., 2004 r., 2005 r.;
- Dokument roboczy Komisji z dnia 1 czerwca 2004 r. pt. „Integrating environmental considerations into other policy areas – a stock taking of the Cardiff process” [Uwzględnienie czynników środowiskowych w innych obszarach polityki – przegląd procesu z Cardiff], KOM(2004) 394 - Dz.U. C49 z dnia 28 lutego 2006 r.